פרשת **בהעלותך** תשפ"ו לפ"ק | גליון א'תנג, שנה ל'

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

בהעלותך את הנרות

האיש יושב לו בביתו קופא מקור, סערות רוחות וגשמים בחוץ, חלונות הבית רועדים מפרצי הרוח ההודרים דרך חרכיו, עד שהסערה שולטת פנימה בכל פינות חדריו, ארכבותיו דא לדא נקשן, ואין עצה אלא להדליק את האור כדי לחמם את עצמותיו היבשות.

בתוך הבית מונחים להם עצים טובים, באין ברירה אחרת בידו ניגש הוא אל המלאכה למלאות צרכו במעט עצים אלה, הצית בהם את האש אשר חיש מהר נדלקו, אך לא עלתה בהם השלהבת כראוי עקב הכמות הקטנה שבהם, וממילא לא היה בה בכדי לחמם את הבית ולגרש הקור השורר בין כתליו.

בידעו פרק בטבעה של האש, טרח ואסף מכל פינות ביתו כלים מכלים שונים על מנת לנפנף בהם על יד האש, בכדי שינשב בה הרוח וללבות את השלהבת להיות עולה יפה, וכשגם עצה זו לא הפיקה את התועלת הרצויה נשכב הוא עצמו בפישוט ידים ורגלים אצל האור, ובכל כוחו נפח בפיו אנה ואנה, ובכל זאת עדיין בוששה השלהבת מלעלות, אמר בלבו: הדא מחדא לא אתיא, ניתי חדא מתרתי, ובבת אחת נפח בפיו בכל כוחו ובשתי כפות ידיו נפנף בכלים.

באותה שעה נכנס חבירו לתוך ביתו, ומצאו שוכב על הארץ, לחייו נפוחות ואדומות מרוב יגיעה, ידיו עולות ויורדות ומנפנפות ברוח, זיעה מכסה את כל גופו, ומראהו כאחד המבוהלים והמטורפים, נעמד הלה משתומם למראה עיניו, שמא יצא חבירו מדעתו, או מחלה איומה תקפתו, חיש מהר רץ אליו וצעק לקראתו: מה לך ידידי כל הבהלה הזאת.

ענהו האיש: רצוני להעלות את שלהבת האש למען תטיב לחמם את קירות הבית, וכבר נסיתי את כל התחבולות וללא הצלחה, בשמוע חבירו דברים אלו מילא את פיו בצחוק ולעג לעומתו: שוטה שכמותך, האינך רואה כי מעטים המה העצים אשר בהם הצית את האש, עליך לקום וללקט עצים מרובים להוסיף על האש ואז תעלה השלהבת מאליה.

והנמשל מובן הוא, ההתלהבות הרוחנית זקוקה לעצי העבודה בכדי שתעלה בקרב לב האדם, ולחנם יטרח להרבות אש הקדושה בתוככי נפשו, אם לא יוסיף עצים למערכה גדרים וסייגים בתורת ה', והן הם דברי הבית אהרן זי"ע שכתב וז"ל: "שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה, היינו שצריך לייגע עצמו בעבודות עד שתהא שלהבת עולה מאליה, כי ממילא יעלה התלהבות ולא שיכוין לזה, ולא כהחסידים השוטים המחפשים ומצפים להתלהבות, רק שצריך לעמול בעבודות, והשלהבת תעלה מאליה", עכ"ל.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש תמרים - לקיטת תמרים ..... ב
קדוש יאמר לו ..... ג
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ה
שבח"י רפאל ..... ו
פינת יקרת ..... ז
חוקים להורותם ..... ח
פשיטא כהלכה ..... ט
לשכת הסנ"ם ..... י
לוח ההילולא ..... יא
דבר בעתו ..... יב
נועם שבת ..... יג
פשוטלהן פלכים ..... יד
דברות קודש ..... טו

אגרת פרק ג'

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

יום ב׳ פ׳ חוקת-בלק, לס׳ כי טוב בעיני ה׳ לברך את ישראל, ז׳ תמוז הבעל״ט (ולמספ׳ June 22)

הארת הצדיק שמלהיב לבבות ישראל לעבודת ה' צריכה להעלות מאליה אף כשאינם פנים בפנים

דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך את הנרות וגו'. פירש"י: "על שם שהלהב עולה כתוב בהדלקתן לשון עליה, שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה". **הצדיק מכונה 'כהן', אליו נאספים בני ישראל יחד באגודה שלימה והוא מלהיב לבבם לעבודת השי"ת,** אך אחר פרידתם מהצדיק נכבה ההתלהבות שהיה להם. והכתוב מלמד להצדיק שצריך כל כך להלהיב לבבות בני אדם לעבודת השי"ת, כדי אשר אף שיהיה: **'אל מול'**, דהיינו מנגד מרחוק **'פני המנורה'** הוא הצדיק המאיר לכל העולם בצדקתו, **'יאירו שבעת הנרות'**, היינו נשמות בני ישראל, שיהיה להם התלהבות אף אחר פרידתם מהצדיק". וזהו שאמר לאהרן "שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות הם נשמות בני ישראל" (נר ה' נשמת אדם, משלי כ. כז) להשי"ת, **"והיא מעלת קרבנו של אהרן אשר גדולה מכל קרבנות הנשיאים".**

מאור ושמש

תכלית לימוד התוה"ק שיאיר ויקדש כל הנהגת האדם

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה וגו'. פירש"י: "על שם שהלהב עולה, כתוב בהדלקתן לשון עליה, שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה". הנה כתיב (יהושע א, ח): **"לא ימיש ספר התורה הזה מפיך והגית בו יומם ולילה"**, ולכאורה, הא מן ההכרח שיבטל הרבה פעמים מלימוד התורה, וכמו שאמרו חז"ל "יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ' וכו', וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטילה. ואפי' מי שתורתו אומנתו יבטל בהכרח מלימודו, שהרי האדם צריך לאכילה ושתיה ושינה וכדו'. ע"כ רומזת לנו התורה כי **"העיקר הוא בעת שילמוד התורה הקדושה ילמוד לשמה ויקשר את עצמו בהתוה"ק, ואור התורה יאיר לו הדרך אחר זה אפי' בעת שבטל מן התורה לדברים ההכרחיים".** והנה מנורה ותורה חד הם, שהרי מנורה בדרום (מנחות מ:), ו"הרוצה להחכים ידרים" (ב"ב כה:), הרי שהמנורה רומז לחכמה, וכן **"כי נר מצוה ותורה אור"** המשיל המצוה לנר, ותורה לאור. וזהו שפירש"י: **"על שם שהלהב עולה"** ר"ל **להב התורה צריך לעלות למעלה שילמוד בדחילו ורחימו ואז פורחת היא לעילא** (תיקו"ז י, כה); **"כתיב בהדלקתן לשון 'עליה', שיצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה" שיקשר עצמו בהתורה בעת הלימוד עד שתהא שלהבת עולה מאליה אפילו בעת שהוא בטל מן התורה.**

דברי יחזקאל

עיקר השגת עבודת ה' בכח המניעות והעיכובים

במראה אליו אתוודע וגו' "עיקר השגת העבדות והתקרבות אליו ית"ש, הוא על ידי מניעות ועיכובים דווקא", כמו המראה (שפיגע"ל) שנעשה ע"י מניעה ועיכוב מן הצבע החוסם בעד הראות. וזוהי הכוונה, **'במראה'** בבחינת המראה, **'אליו אתודע'.**

תורת יחזקאל קאזמיר

עצם ההתקרבות והרצון לעבודת ה' חביב לפניו ית'

כי נתונים נתונים המה לי מתוך בני ישראל. לבאר הלשון נתונים נתונים. והנראה דרך משל ומליצה, כאשר יביאו מתנה לשר אחד פחות הערך אזי המתנה עצמה חשיב אצלו, משא"כ כשיביאו מתנה לשר גדול ואפרכם גדול המתנה גופא אינו חביב אצלו כלל, כי אפרכם גדול כמוהו כמה רבבות מדריגות שיש לו יהא חביב אצלו מתנה פחותה כזו, אך החביב אצלו הוא נדבת לבו של זה הנותן שעלה ברצונו ליתן לו מתנה. ונמצא ערך החביבות של זה השר הוא להנותן הנתינה, כלומר שעלה בדעתו ליתן לו מתנה ולא המתנה עצמה שנותן לו. וזהו גבי השי"ת ג"כ שיקרבו לוים לעבודתו ית' **מה בצע לו בהם הלא מלפניו יחילו כל יושבי תבל וכל שרפי מעלה עומדים עליו באימה וביראה לעשות רצון קונם וחפץ צורם רק חביב אצלו יתברך מה שעלה בדעתו להתקרב לעבודתו יתברך.** וזהו **'כי נתונים נתונים המה לי מתוך כו'**, כי הנתינה שלהם **שעלה בדעתם שיקרבו וימסרו לעבודתו זה חשוב נתינה אצלו כנ"ל לא המתנה עצמה רק הרצון שבו שנתן מתנה זו חביב אצל הבורא.**

קדושת לוי

פניני אור החיים הקדוש

אל מול פני המנורה. בדרך רמז ירמוז בשבעה נרות לאומות העולם שהם שבעים אומות, ורמז כי כולן מאירים לנוכח המערבי שהם ישראל, ורמז גם כן שכולן כלים, ונר ישראל לא יכבה, ותמצא שהארת הנרות אינו אלא בלילה, והוא סוד הגלות שנקרא לילה, מה שאין כן בבא זמן הישועה המתייחס לה בקר כתיב (ישעיה כא יב) אתא בקר וגו', יכבה נר האומות ויישאר מכללותם נר ישראל שהוא הולך ואור עד נכון היום (משלי ד יח):

תורה ותפילה

זהרורי אורה מספרים הקדושים, בפרשה יפה נדרשים

לאמץ ידים בכוחות איתנים בתורה ותפילה עמודי עולמים, תעוריכים חיזוק כל הימים

תורה

כך דרכה של תורה, הגם שנקנית ביסורין, אבל 'זהב כסופה'

וזה מעשה המנורה מקשה זהב עד ירכה עד פרחה מקשה היא כמראה אשר הראה ה' את משה כן עשה את המנורה. פי' אופן למוד התורה הוא תחלתו מקשה כי כולו מוקשה **ואין הדעת סובלתה וסופה ברור כזהב בלי שום פסולת.** ומפורש 'עד יריכה עד פרחה' פי' קודם שיגיע למדרגת ירך ופרח שהם ת"ח גמורים שעושים ציצים ופרחים לתורה ונקראים נמי ירך כדכתיב [שה"ש ה'] שוקיו עמודי שש, עד שלא הגיע לזה הרי היא 'מוקשה', ואח"כ יהי' במדרגת 'זהב', ואמר **'כמראה אשר הראה ה' את משה בהר' שבתחלה נתקשה בקבלת התורה ולבסוף נתנה לו במתנה כחתן לכלה** [נדרים ל"ח.] ה"נ **'כן עשה המנורה'** היא התורה כנ"ל.

חתם סופר

אופן קנין תורה, מתוך בושה, ובדחילו ורחימו, ועי"ז לא יתבייש בהשגותיו בתורה בעולם העליון

אל מול פני המנורה יאירו כו', במדרש איתא משל למלך שאמר לאוהבו תדע שאצלך אני סועד כו', הכין כלי הדיוטות כשבא המלך סיבבו משרתיו מנורות של זהב נתבייש והטמין כליו כו' עד שאמר המלך פוסל אני כולם ואיני משמש רק בשלך כו' ע"ש. לפי השכל נראה כי לא טוב עשה זה האוהב כי למה לא ישתמש המלך באמת בכלי מלכות. וגם מה נולד לו שנתבייש והי' לו לידע מקודם כי המלך אינו חסר לו ורק לכבודו צוהו להכין כלי הדיוטות. ואם הי' מבין זאת ולא הטמין כליו לא הי' צריך המלך לפסול כלי מלכות. **וכן הענין בעבודת האדם לפניו ית' כי יש לו להבין שאין לו שייכות מצד עצם הפעולה רק מצד שהקב"ה אמר ונעשה רצונו. וכפי מה שנודע זה להאדם אינו מתבייש לעוה"ב, וע"ז מבקשין ולא נבוש ולא נכלם. כי האדם שמחשב עצמו ומעשיו כשבא לעלמא דקשוט ואינו מוצא לעצמו שום מציאות הוא מתבייש מאוד. אם כי עשה מעש"ט בעולם מטמין את מעשיו כמשל הנ"ל** [ואין למעשיו מציאות רק בעולמות תחתונים שאין שם התגלות כלי מלכות כמשל הנ"ל] **אבל אם הוא מלא בושה והכנעה בעודנו בעוה"ז אין צריך לחטמין עצמו ומעשיו בעוה"ב.** וע"ז אמרו 'אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו' כו'. וזה הענין האמור בפסוק **'אל מול פני המנורה יאירו'** שלא יצטרך המלך לפסול כלי מלכות. וזה השבח **'ויעש כן'** שלא שינה. ומסתמא בהדלקת המנורה ראה אהרן הכהן הארת המנורה העליונה כמ"ש במדרש **מנורה טהורה ירדה** כו'. ובמ"א אמרו במד' שנעשה המנורה מעצמה. ובמ"א אמר שבצלאל עשאה ומסתמא הכל אמת. **וזו המנורה היתה הכנה להתגלות נרות המנורה הטהורה. והגם כי אהרן ראה זאת לא נשתנה ולא נתבייש ועשה את שלו ולא הוצרך המלך לפסול מנורת המלכות** כמשל הנ"ל:

שפת אמת

תפלה

צריך להרוג את היצה"ר המעלה זכר החטאים בתפילה

הרגני נא הרג אם מצאתי חן בעיניך ואל אראה ברעתי. חז"ל דרשו (ב"ב י"ז) שדוד המלך הרגו ליצר הרע, ואין הכונה שהרגו ממש שהרי מלאך הוא ואי אפשר להרגו, רק הכונה שהעבירו מאומנתו שהיה מסית אותו. וכן הוא בכל צדיק וצדיק שהורגו ליצה"ר, היינו שמעבירו שלא להסיתו והנה **היצה"ר כשאינו יכול לו לאדם אזי משנה הוא אומנתו "ונעשה מוכיח להצדיק תמיד, ומראה לו תמיד חסרונות, ואיך שמעשיו אינו עולין כהוגן, וכוונתו בזה למען יבוש הצדיק ויירא מלהתפלל".** וזהו שהתפלל משה: "הרגני נא הרג" קראו ליצה"ר 'הרג' [שאותיות הכתיב 'הרג' נקרא גם בניקוד 'הרוג', ע"ד 'בא הרו"ג ברגליו' (ב"ק עד.)] **שהרי הרגתיו כבר,** רק שנהפך עלי למוכיח ומראה בי חסרונות כדי שאיבוש ואירא מלהתפלל לפניך, לכן הנני נקדים תפילה לתפילתי **'הרגהו' נא אתה** ['הרגני' יתפרש 'הרוג אותי בשבילי'] כדי שאוכל להתפלל לפניך בלב שלם; **"ואל אראה ברעתי"** שלא יפריעוני כעת מה שחטאתי מלהתפלל לפניך.

נועם אלימלך

(דה"ק הובאו בספה"ק 'לקוטי מהרי"ל' פר' שמיני, 'משמרת איתמר' כי תצא, 'אמרי נועם' פר' מצורע. ועד"ז מתאמרא מישמי' דהרה"ק העצט"צ זי"ע אשר בשעה שעומד להתפלל מוהל לעצמו אז לפי שעה כל עוונותיו, כי בלאו הכי לא קם רוח בקרבו להתפלל בראוי)

ההכנה לתפילה יקר וחביב אצל הקב"ה, ועי"ז ממשיכין אור הקדושה מאור א"ס ע"י בשעת מעשה העבודה

במדרש למה נסמכה פרשת מנורה לפרשת נשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה דעתו כו', אמר לו הקב"ה חייך שלך גדול משלהם שאתה מדליק ומטיב את הנרות ערב ובוקר וכו'. (וצ"ב אמרי נחה דעתו דיקא בזה). אך הנה **בעבודות הבורא ית' בתורה ומצות צריך להיות מתחילה קודם כל דבר בחינת הכנה, היינו שראשית דבר יתחיל לחשוב במחשבתו לקיים המצוה או לעסוק בתורה ותפלה, ובאתערותא דלתתא איתער אתערותא דלעילא ויסייעו אותו מן השמים להוציא מחשבתו מכח אל הפועל לקיימה בבחינת מעשה, וזאת ההכנה יקרה וחביבה היא מאוד לפני המקום ב"ה, שעל ידי אמצעות ההכנה ממשיך אור הקדושה מאור אין סוף ב"ה על ידי מעשה המצות ומעשים טובים ונתקרב למקור הקדושה.** והנה חנוכת הנשיאים היה בחינת ראשית והתחלת עבודה כדי להמשיך על ידה בחינת קדושה והשראת השכינה במשכן ע"י הקרבנות שהקריבו, וע"כ לא הניח דעתו של אהרן בכל הקרבנות שהיה מקריב וגורם להמשכת קדושה עליונה, מחמת שזה הוא לא מחמת הכנתו רק ע"י הכנת אחרים שעשו מזבח. **ואמר לו הקב"ה שלך גדול משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות, ובזה הניח דעתו, כי אחז"ל שמתחילת ההכנה עד גמר המעשה היה הכל מחמתו שלא היה כלל מעשה אחרים בהמנורה רק שנעשית מאליה.**

בת עין

והאיש משה עניו מאוד מכל האדם וגו' אם יהיה נבואכם וגו' לא כן עבדי משה וגו'. ויובן דהנה מה שהקב"ה מנבא אינו לפי כבודו אלא מכח ענוותנותו, והנה ידוע כי במדה שאדם מודד מודדין לו א"כ לפי רוב הענוה שיש באדם כן הקב"ה מתנהג עמו בבחי' ענוה להשרות שכינתו עליו, וע"כ אמרו אין השכינה שורה אלא על עניו, וידוע מה שמפרשין והאיש משה עניו מאוד כי דוד המלך ע"ה אמר ואנכי תולעת ולא איש, דעכ"פ היה בעיניו נחשב לבע"ח, יתר על זה אמר אברהם אבינו ע"ה ואנכי עפר ואפר שעכ"פ החזיק עצמו ליש, אמנם עולה על כולם מרע"ה שלא החזיק עצמו למציאות כלל שאמר ואנחנו מה, והנה הפסוק בא כאן להודיע מדריגת נבואתו של מרע"ה עד אין ערוך אליו בכל הנביאים והוא אב לכל הנביאים, ולכאורה יש לחבין האיך זכה לכל זה, ע"כ הקדים והאיש משה עניו מאד מכל האדם, ר"ל אפי' מאין וע"כ זכה לנבואה יתירה בחי' פא"פ אדבר בו, מה שלא זכו בה שאר הנביאים.

(ישמח משה)

☆

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. ובמדרש זש"ה יראו את ה' קדושיו כי אין מחסור ליראיו, ונראה כי איתא בזוהר דכל מילי דקדושה צריך הכנה והזמנה ומזה הטעם אנו אומרים קודם כל מצוה הריני מוכן ומזומן לקיים מצוה פלונית או הריני מזמן את פי להודות וכו' כי צריך להכין ולהזמין את עצמו או את פיו למילי דקדושה, וזש"ה רש"י מעלה היה לפני המנורה שעליה הכהן היה עומד, כי הכהן היה יכול להדליק גם בעמדו למטה בקרקע אך מכל מקום היה אותה מעלה לעלות מקודם עליה ולעמוד ולהתבונן שם בכוונת קדושת המצוה שזה הכנה לגוף ההדלקה, ומדוקדק הלשון שעליה הכהן עומד לשון עמידה ועכבה טרם יתחיל להדליק

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותי"ק עצי התמרים

בענין אכילת הדגים בשב"ק, וברכה מיוחדת על סעודת שבת

אם את כל דגי הים יאסף להם ומצא להם. שמעתי בשם דו"ז הרה"ק מדינוב זי"ע בעל הנותן אמרי שפר (עה"ת ומועדים) שהיה דרכו לאכול דגים בשבת שחרית בעת הקידוש (אשר אבותיו הק' זי"ע לא נהגו כן, רק אכלו דגים בעת הסעודה דעתיקא קדישא כמנהגינו), והוא חידש זאת ואמר הטעם **כיון שמהדרים כל כך אחרי הדגים בשבת קודש, והוא ענין גדול כל כך, ועם כל זה אין מברכין עליהם מעולם כיון שהם דברים הבאים בתוך הסעודה, ואוכלים אותם באמצע הסעודה ואין צריכין ברכה, על כן אכל אותם לאחר הקידוש בשחרית כדי שיברך עליהם שהכל** עכדה"ק, ואיהו לגרמי' הוא דעביד מרוב קדושתו וחסידתו.

אמנם לענ"ד נכון מנהגינו מאבותינו הקדושים זי"ע (ואשר היו גם אבותיו וזקניו) לאכול הדגים רק בתוך הסעודה, ואם כדי שיברכו עליהם, הנה נודע מהאריז"ל כי נשמות הצדיקים שצריכין איזה תיקון מגולגלים בדגים. **ועיין בספר ישמח משה** (פ' וירא) **עה"כ ויקח חמאה וחלב,** [וז"ל: **ויקח חמאה וחלב ובן הבקר** וגו'. **שאלני מורי הצדיק וקדוש מהרי"י מלובלין זלה"ה, מאי טעמא לא נזכר בתורה הק' בסעודת המלאכים דגים,** וכן ויזבח יעקב בקר (וישלח לא נד), ובדברי רז"ל נזכר בשר ודגים. והשבתי, לפי שעיקר הסעודה להעלות ניצוצות ולתקן גלגולים, והנה איתא בכתבי האר"י (כנפי יונה ח"ב סי' ק"ד) דרוב צדיקים מגולגלים בדגים, והיינו ודאי צדיקים קטנים, אבל הצדיקים הגדולים אין צריכין לשום תיקון, **ואז בימי אברהם לא היו רק הצדיקים הגדולים הנזכרים בתורה. וקלסהו מאד**] וכו' עיי"ש.

ועיין בבני יששכר (מאמר ברכות שבת אות נ) מה ששקיל וטרי הרבה ע"ד הרמ"ע זצ"ל שבירכו על המן כיון שהוא לחם אבירים, ואין צריכין תיקון הנצוצין להפרידם מן הפסולת, על כן אין צריכין ברכה כלל בימות החול, רק בימות השבת דעתו ז"ל (בדרך אפשר) **שהיו מברכין 'אשר קדשנו במצוותיו וצונו על אכילת שבת' היינו על הסעודה,** אבל לא שום ברכה על המן בעצמו כנזכר ע"כ.

לפי זה שפיר מנהגינו הנ"ל להראות שאין צריכין ברכה בפרטות על הדגים, וכיון שמברכים בסעודה המוציא לחם מן הארץ, ואם כן על ידי הדגים אנו מראים בזה מעלתן כיון שרוב נשמת הצדיקים כנ"ל מגולגלים בהם, ואותן אין צריכין תיקון גדול לברר מתוך הפסולת כנ"ל, שאין צריכין ברכה בפני עצמן על **הדגים רק במחשבה אתברירו מה שחושבים לכבוד וענג שבת, ומה טוב כונות פנימיות יותר ולפי מעלת נשמות הצדיקים זהו תיקונם די לפי ערך מעלתן, ואין צריכין מעשה מיוחד וגם לא דיבור** (הברכה בפנ"ע) כנזכר.

דברי תורה (להרה"ק ממונקאטש זצ"ל, מהדו' ג' אות ט')

ואחי"כ מטיב, והנה נודע דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא אבל על מה שהכין א"ע להמצוה ע"ז איכא שכר, ובזה יובן המדרש כי ממה שנאמר בהעלותך כפירש"י מעלה היתה לפני המנורה שעליה היתה הכהן עומד וכוי מוכח שצרך הכנה למצוה ועז"א יראו את הי קדושיו פי מזומניו היינו שמזמינים א"ע קודם המצוה, כי אין מחסור ליראיו ודורשי הי לא יחסרו כל טוב כי מכח הכנה למצוה איכא שכר מצוה בהאי עלמא.

(ויטב לב)

☆

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. ויתבאר דהנה הצדיק המוכיח את העם ומנהלם בדרך התורה ויראה המעלה את הנרות הם נשמות ישראל הקדושים צריך לבקש עליהם להשפיע עליהם שפע ברכה והצלחה כי אמרו אם אין קמח אין תורה ועי"ז יוכלו לעבוד את הי בלב טהור וברוח נכון, וזי"ש הרוצה שיחכים ידרים ושיעשיר יצפין וסי' שלחן בצפון ומנורה בדרום, דהמנורה מרמזת לחכמת התורה נר הי ושלחן בצפון כי מצפון זהב יאתה, והנה הרוצה להחכים בחכמת התורה צריך ג"כ שלא יחסר לו טרף שלא יגיע לו ביטול תורה מחוסר כל, וזי"ש וסי' שלחן בצפון ומנורה בדרום דמי שעוסק בחכמת התורה צריך שיהי' ג"כ מה שעומד נגד המנורה דהיינו בצפון שהיא שלחן המרמז לפרנסה, וזהו כוונת הפסוק בהעלותך את הנרות, כשתרצה להעלות נשמת ישראל נר הי נשמת אדם להדריכם בדרך התורה, צריך לדאוג עליהם שיהי' אל מול פני המנורה, דהיינו שלחן בצפון שהיא מול המנורה העומדת בדרום להשפיע עליהם שפע ברכה, ואז יאירו שבעת הנרות שיהי' אור התורה בתכלית השלימות.

(קדושת יו"ט)

☆

ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה וכו' ופירש"י להגיד שבחו של אהרן שלא שינה. ואפי' דהנה במדי תנחומא (הובא ברש"י) כתבו דכוונת ציווי התורה אל מול פני המנורה יאירו זי הנרות היתה שכל הזי נרות יהיו מטין לצד הנר האמצעי, כדי שלא יאמרו שמא לאורה הוא צריך, אך לכאורה יש להעיר ע"ז, דהלא ידע שא"א להטות השלהבת בעצמה לצד האמצעי, דרק הפתילה יהא נוטה לשם ולא האש, כי טבע האש שהשלהבת עולה למעלה ודולקת ישר, וא"כ הרי לא נתקיים מה שציוה השי"ת אל מול פני המנורה יאירו זי הנרות ועדיין יבואו למימר שמא לאורה הוא צריך, ולזה מודיענו הכי דאהרן קדוש הי בגודל תשוקתו לקיים מצות השי"ת הועיל בכח קדושתו שלא כדרך טבע האש שגם השלהבת יהא נוטה לצד האמצעי בדרך נס, וזהו מש"כ רשיז"ל להגיד שבחו של אהרן שבגודל שבחו הועיל שלא שינה בין הפתילה להשלהבת אלא שניהם היו נוטים כאחד אל מול פני האמצעי, וזהו שבחו.

(ברך משה)

☆

ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה וכו' ופירש"י להגיד שבחו של אהרן שלא שינה. וי"ל בהקדם מה שמבואר בספרן של צדיקים עה"פ (ירמי' ד') נירו לכם ניר ואל תזרעו אל הקוצים, דכמו שצריך האדם לנקות השדה מהקוצים קודם שחורש וזורע כמו"כ קודם שמקיים מצוות הי צריך לנקות את עצמו מכל פגם חטא, דאל"ה הוי כזורע אל הקוצים ובאים החיצונים וחוטפים ממנו המצות שעשה, והאריכו בספה"ק למצוא עצות איך מצאנו ידינו ורגלינו בביהמ"ד מבלי שנוסיף כח להסט"א חיו בהמצוות ומעש"ט, ובקדושת יו"ט (משפטים) נתן עצה ע"י נתינת צדקה ע"י"ש, ובדברי יואל (בא) נתן עצה אחרת ע"י צירוף לצדיקי אמת באמירת לשם יחוד בשם כל ישראל, ע"י"ש, אמנם זה פשוט וברור שהצדיק במעשיו שהי' נזהר מכל פגם ואשמה, המצות שעושה עולים מאליו לרצון לאדון הכל, ואינו נצרך לשנות קיום מצוותו בשם עצה, וע"ז קאמר ויעש כן אהרן קדישא ופירש"י מגיד שבחו של אהרן שבגודל קדושתו שלא הי' בו שום שמץ חטא ועון, שלא שינה פי' שלא הי' צריך לשנות קיום המצוות עם עצות ותחבולות שונות להנצל מהסט"א כי קיום מצוותיו בקדושה ובטהרה הועיל לו שיעלו לרצון לפני אדון הכל.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותי"ה"ק עצי התמרים

כיון שמודים אנו שחטאנו בסכלות ושטות, עבור על פשעינו

ויאמר אהרן אל משה בי אדני אל נא תשת עלינו חטאת אשר נואלנו ואשר חטאנו. שמעתי מכ"ק ש"ב אדמו"ר **הגאון הקדוש מסאטמאר** (שליט"א) [זללה"ה] ששמע מחסיד אחד ששמע מכ"ק זקיני **הגאון הקדוש בעל ייטב לב** זללה"ה שפירש בפרשת בהעלותך **"אל נא תשת עלינו חטאת אשר נואלנו ואשר חטאנו"**, דתיבת 'אשר נואלנו' מיותר לכאורה, אך בא להצדיק אותנו, שאף שהאמת הוא שחטאנו, אכן לא עשינו זאת בחכמה, דאין אדם חוטא אא"כ נכנס בו רוח שטות, וז"ש **אל נא תשת עלינו חטאת, והטעם אשר נואלנו שאנחנו מודים שעשינו בסכלות וטפשות** עכדה"ק.

זר זהב

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. מצות הדלקת המנורה היא תדיר גלי הפסק, כדכתיב (שמות כז): להעלות נר תמיד (רמב"ם תמידין ג). לכאורה כילד היו מקיימין מצוה זו בשעת המסעות. ויתכן שהוא על דרך שאמרו בשם של מערכה (יומא כא.): שהיתה רבוצה כארי על גבי המזבח, ואף בשעת המסעות היתה האש מן השמים נשארת רבוצה על גבי המזבח; ממנה הרי מלותה שיהיה הגר המסתלק זקוף ועומד, ושאש הנרות יאירו אל מול המסתלק, וכילד יתקייס פרט זה בשעת המסעות, הרי לץ יתכן שלץ יהו הנרות אינה ואינה מאחת הטלטול. ואולי שהוא על דרך שאמרו בשעת המערכה (יומא שם): שהיה מתמר ועולה כדקל, ואפילו כל רוחות שבעולם אין מזיזות אותו ממקומו, וזה אחד מעשרה נסים שנעשו בבית המקדש; וזהו **בהעלותך את הנרות**, תכוון להיות מדליק והולך באופן כזה, **אל מול פני המנורה** כלפי גר המסתלק **יאירו שבעת הנרות** בכל עת וזמן, ואפילו בשעת נסיעתן תהיה דולקת בשותו כח שהדליק אהרן קדוש ה'. (דברי יואל)

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. מעשה נסים היה במנורה, משהיו מדליקין אותה ברוח השנה, לץ היתה מתכבה עד שנה אחרת (תענית ג). ונמץ שבמעשה המנורה היו נסים תדיריים, והכל לפי מדריגת הכהן. אחנם כל זה היה נמשך מהשפעות של אהרן הכהן, שבאמצעות הדלקתו השפיע גם בהדלקה שיקיימו הכהנים בדורות הבאים. והנה אמרו (ערכין יג:): כשאדם בנית אותו היום תשעה בחג היה, והיו הכהנים ולויים עומדים על דוכנן; מבואר שהיו נגנים ושושים עבודתן בלי שיור, עד שהדליקו האש בהיכל, ואם כן בודאי שהדליקו הכהנים בשותו היום את המנורה. והנה אמרו (תענית טו): כשאדם הבית בגנזה המנורה, ולץ יכלו האויבים לשלוט בה; ואמץ דכשנכנסו האויבים בהיכל, ובגנזה המנורה מעשי ידי ה', היתה עדיין דולקת, אם כן יש לומר "שהמנורה עדיין דולקת במקום גניזתה לדורות עולם, בכח והשפעת ההדלקה של אהרן הכהן". וזהו **בהעלותך את הנרות**, שתהיה כוונתך להמשיך כח השפעה באמצעות מעשה המנוה, **אל מול' פני המנורה** פירושו רחוק, שיפיע למרחוק לדורות העתידין, **יאירו שבעת הנרות** לעתיד בדרך נס נפלא. (דברי יואל)

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. מדמו של אהרן היה אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה (אבות ג), כשהיה מדליק את הנרות, הדליק והעלה בשמות ישראל (ספריס). וזהו **בהעלותך**, ירמוז על אהרן עצמו שהיה מתעלה בעבודת ה', וכאילו אמר בהעלות אותך, כדרך שאתה מתנהג בהעלות את עצמך בעבודת ה', כן תתכוון להעלות עמך **את הנרות**, הם נשמות בני ישראל, שממך ילמדו להיות גם הם כמוך, **ואל מול פני המנורה** הוא הנדיק, **יאירו** מלשון **שבעת הנרות**, שהם כל נשמות ישראל, ואף אלו שאינם במדריגה זו יתקרבו מלשון מכח קדושתו של אהרן ותמיד נשמתם. (טיב לבב)

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. הרואה שיחכים ילמיד ושיעשיר יפין, וסימנך שלמן בנפון ומנורה בדרום (בבא בתרא כה:). מבואר מזה להדלקת המנורה היא המביאה את השפעת החכמה, ונמץ שפעולת אהרן בהדלקת המנורה בדרום, היתה להמשיך השפעת התורה והחכמה לעולם. אחן כדי שתתקייס

השפעת החכמה ושלימות התורה בקרב ישראל, יש צורך גם להשפעת הממון ממקורות כשרים הנאה מצפון, ולפיכך הבטיח ה' את אהרן שעל ידי הדלקת הנרות בדרום, ימשיך גם השפעת ממון מאיר מצפון יאתה. וזהו **ויעש כן אהרן אל מול פני מנורה העלה נרותיה**, שעל ידי שהעלה את מעשה המנורה של הדלקת המנורה לשמי מעלה, בכח זה יאיר וישפיע **אל מול** פניו, היינו לד צפון שהוא ממולו שמשם מקור הממון, להמשיך משם השפעת ממון יחד עם השפעת החכמה. (דברי יואל)

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. לכאורה היה לריך לומר 'תאירו' בלשון נוכח, כמו שכתוב בהעלותך, ולמה משנה לומר 'יאירו' שבעת הנרות בלשון נסתר. ופשטר דשם הקפידה התורה שיהיו **אל מול** ממש, הרי זה לריך למעוט בדיוק, וקיימא לן (בכורות יז.): דמי לפשטר לממש; ואמרו (רש"י עירובין ה:): רוב בני אדם אין יכולים לממש; ואם כן הוצרכו לסייעתא דשמיא שהנרות יהיו מכוונים **אל מול** פני המנורה, וגם הנר האמצעי שיהיה בכיוון גמור לנד עלמו. ועל כן כתיב **יאירו** בלשון נסתר, כי לא היה בידי הכהן המדליק לכוון את הנרות שיאירו בעלמם, אלא יאירו מאליהם בעלמם בידי שמים **מול פני המנורה.** (דברי יואל)

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. שבעת קני המנורה מרומזים כנגד שבעת הרועים, אברהם יצחק יעקב משה אהרן דוד ושלמה, והנר האמצעי כלפי משה מקור התורה, ואמר הכתוב 'אל מול פני המנורה', להורות שהאמצעי משובח (זוה"ק פנחס רנו.). הנה אמרו (רש"י שמות ו) על: הוא אהרן ומשה, יש מקראות שמקדים משה לאהרן, ויש שמקדים אהרן למשה, לומר ששקולים כאחד; וטעמא בעי דכיון שניהם שקולים, למה ליזה ה' להניח את הפתילות בשופן זיורו כי משה משובח מאהרן. ופשטר דמה שאמרו משה ואהרן שקולים היו, היינו שהיה לכל אחד מעלה על חבירו, דמשה היה גדול בחכמת התורה, ואהרן היה גדול בשעלת העבודה, ולפיכך שקולים היו. אמנם חילוק יש בין שני הדרכים הללו, דלאהרן היה לריך לעבוד עבודתו כראוי נטהר, ועליו אין להוסיף, כגון אם ירלה להוסיף גר אחד על שבעת הנרות כדי לקיים את המלות בית אחת, אינו רשאי, אבל משה אם היה חפץ להוסיף על התורה ולחדש בה, מה טוב ומה נעים, וזה היתה מעלת משה יתירה על אהרן, ולפיכך ניזה הכתוב שיהיו שבת הנרות פונים **למול** האמצעי. (דברי יואל)

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. שלשה המזרחיים ושלשה המערביים פונים למול האמצעי (רש"י). לכאורה לפי זה היה לו לומר יאירו 'שבת' הנרות, דהלא גר האמצעי אינו פונה לשום לד (מפרשים). ונראה לפסקינן (טור או"ח קפו): מי שלא קיים פרט אחד מן המלוה, אין כל המלוה עולה לו. והב"ח (שם ו) כתב הטעם: לפי שכל מה שמייב אדם לקיים מן התורה עיכובא אית ביה, ולא יצא ידי חובתו אם לא קיים כתיקונו; ואמרו לעיל שבאמת לא היו פונים רק שבת הנרות, אבל אם לא קיים את מלות שבת הנרות כתיקונן, אז גם גר האמצעי לא נחשב למלוה, ולכן על ידי שיהיו פונים **אל פני המנורה,** אז **יאירו שבעת הנרות.** (דברי יואל)

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. לכאורה הלשון אל 'מול' פני המנורה, משמע יותר דקאי על גוף המנורה (מפרשים). אמנם בשת הנרות הדולקות הם העיקר, אלא דמכל מקום יש לורך גם בגוף המנורה כדי שיחזיק בתוכו את הנרות, והרי הנרות רומזים על התורה, כדכתיב (משלי ו): כי נר מלוה ותורה אור, ולפי זה נראה כי המנורה שמחזיקה בתוכה את הנרות, ירמוז למחזיקי תורה שיש בהם לורך גדול כדי להחזיק את כח התורה. וזהו **אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות,** שכח התורה הרמוזה בשבעת הנרות של המנורה, מאירה וממשכת כל מיני השפעות למחזיקי התורה הרמוזים בגוף המנורה, מאחר שהם המחזיקים את התורה, וגורמים בזה שיהיה קיום להתורה. (קדושת יואל)

סיפורי צדיקים, גבי אזור הפסוקים
המלאים זיו ונוגה מפיקים

ותשקע האש

פע"א נסע הרה"ק ר' יצחק אייזיק מקאלוב לשב"ק לכפר אחד הסמוך לעירו, בשעת קבלת שבת נשמע פתאום קול כי נפלה דליקה בתוך התבואות של בעל הבית שהתאכסן אצלו הצדיק, כשרצה בעל הבית לצאת ולהתעסק בהצלת הונו ורכושו, תפסו הרה"ק בידו ואמר לו: עמוד! אספר לך מעשה, הרבי ר' זושא מאניפאלי כשהי' משרת אצל רבו המגיד הק' ממעזריטש, ואמר תהלים סמוך לקבלת שבת בהתלהבות גדולה, נשמע קול המון שנפלה דליקה בתוך הבית מסיבת גודל חום האש הבוער בתנור, ובאשר ר' זושא היה מסיק העצים בתוך התנור התחילו לצעוק אליו: זושא, הנה בוער! ור' זושא המשיך באמירת תהלים עוד ביתר התלהבות, והאש בוערת והולכת, וצעקו אליו פעם שני' ושלישית, זושא, זושא! הנה בוער! השיב להם ר' זושא: ואם בוער מה בכך, הלא כתיב "ותשקע האש", ותיכף אז נשקעה האש, כך – סיים הרה"ק מקאלוב – גם אני אומר: כתוב בתורה "ותשקע האש", ואכן מיד נשקעה האש ומצאו אח"כ כי בתוך אוצר התבואה נתהווה כמו בור עמוק סביבותיו אשר שם נשקעה האש.

אספה לי שבעים איש מזקני ישראל

בעיר הסמוכה לבריסק פרצה פעם מחלוקת סביב הרבנות שנתפנה שם, וקמו שני מחנות שכל אחד הביא לעצמו רב משלו, נתלקחה והלכה אש המחלוקת והקיפה את העיר כולה, והשכיחה מלב הבריות את כל שאר הדאגות, אף את דאגת הפרנסה, יום אחד איקלע הגאון רבי יאשע בער מבריסק לעיר זו משראה את אנשי העיר שקועים ראשם ורובם בפרשת הרבנות ואין להם עול הפרנסה, אמר להם הגרי"ב שעכשיו נתיישבה לו מפני מה אמר הקב"ה פתאום אל משה לאחר פרשת המן והשליו "אספה לי שבעים איש" שלכאורה מה שייך זה למחלוקת שהיתה לפניו, אבל עכשיו נתחוור לי שכשראה הקב"ה את ישראל מריבים על הפרנסה - המן והשליו - אמר למשה "אספה לי שבעים איש מזקני ישראל ולקחת אותם אל אוהל מועד והתייצבו שם עמך" דהיינו עשה נא רשימה של שבעים רבנים ותראה את הרעש שיקום מזה ואיך שבבת אחת ישכחו את דאגת הפרנסה את המן ואת השליו ואת כל שאר הדאגות הרובצות עליהם.

הרק אך במשה דיבר ה'

בעיר קעשינוב היה אחד מחסידי הרה"ק ר' יצחק מסקווירא זצוק"ל שהיה חולה מסוכן רח"ל והרופאים אמרו נואש כי יש לו המחלה המרה ל"ע שהיו קוראים בלשונם "ראַק" והיה הולך וכחוש מאוד כידוע מחולי הזה, ונסע לסקווירא על שב"ק פרשת בהעלותך, (כי היה מרגלא בפי החסידים שכשנוסעים על שבת אחרי שבועות הוא כמו שנוסעים על חג השבועות, שהיו אומרים "שבת נאך שבועות", פי' השבת אחר שבועות הוא עוד שבועות), והגיש פתקא דרחמי להרה"ק ובכה לפניו מאוד וסיפר לו כי הרופאים אומרים נואש כי חולי זה אי אפשר להרפא וביקש מלפניו שיבקש עליו רחמים, וקרא הרה"ק את הפתקא ואמר לו: מה אומרים הרופאים שזה "ראַק" הלא מקרא מלא הוא בפרשתן, "הר"ק אך במשה דיבר ה'" ומשמעו כך, חולי של "ראַק", אך במשה הוא, שזה שייך לצדיק הדור לרפאותו, כך דיבר ה', ע"ד ישלח דברו וירפאם, והמתין כרגע ואמר: "הלא גם בנו דיבר וישמע ה'", ואמר לו סע לביתך וה' ישלח לך רפואה שלימה מן השמים, וכן היה שהאיש נתרפא לגמרי.

(מובא בס' משלי הצדיקים בשם בעל המעשה שסיפרו כעבור עשרים שנה מאז והי' בריא ושלם בכל גופו)

לשון חכמים

לשון חכמים צדק וישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

והאיש משה עניו מאוד וגו' ויאמר ה' פתאום וגו'. סיפר הרה"ק רבי נחום מטשרנאביל ז"ל שאדם אחד הרע לו מאד, ואח"כ התחיל לירד מנכסיו והוצרך לפייס את רבי נחום ז"ל, וכמה פעמים היה מפייסו והיה משיב לו: כמו שאתה מפייסני כך אני מוחל לך, עד שפעם אחת מחל לו בלב שלם והתחיל להתפלל בעדו, וכל מה שהיה מתפלל בעדו יותר היה האיש הנ"ל מחוסר לחם יותר ביסורין ודלות ר"ל וכר. ואמר הוא ז"ל אני לא הייתי חייב בדבר הזה כלום, שהתפללתי בעדו בלב שלם. אך שזה גרוע יותר כשהצדיק מוחל על עלבונו בכל לבו אז השי"ת תובע עלבונו. ולכך כתיב 'והאיש משה עניו מאד' ולא הרגיש בזיונו, ולכך תבע השי"ת נקמתו. [והיינו שאמר הכתוב אחר כך 'ויחר אף ה' בם' היינו כיון שהצדיק לא דקדק עוד במידותיו, התחילו להפרע מהם מן השמים רח"ל].

אמרי פנחס

ויען יהושע בן נון משרת משה מבחוריו. פי' רשב"ם עה"ת 'מבחוריו' היינו מימי נעוריו עיי"ש. י"ל בדרך הלצה, דהנה גם בזמנינו נמצאו מתקדשים ומתטהרים, אמנם החילוק שבין הדורות שלפנינו לדורות של עכשיו, דבזמן שלפנינו הרבה סיגופים ותעניות היו עושין טרם שהגיעו למדריגת חסיד, ועכשיו בזמנינו בן לילה אחת נעשה רבי, והנה אלדד ומידד היו מתנבאים במחנה ומקודם לא נודעו כלל, **ולזה יהושע שהי' משרת משה מבחוריו והכיר אותו מנעוריו הי' בועס שהוא ידע מה שהיה משה רבינו עושה טרם שנעשה נביא, ודו"ק.**

דברי שאול

פרפראות לחכמה

מצמרים נחמדים, ע"ד דרוש מיוסדים, כפתור ופרח משוקדים

ויעש כן אהרן, ופירש"י להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, וצ"ב, וי"ל בהקדם דברי הילקוט עה"פ לא כן הרשעים וכו' על כן לא יקומו רשעים במשפט וכו' אמר ר' יודן אמר הקב"ה לרשעים אני בראתי העולם ב"כן" שנאמר ויהי כן ואתם אומרים לא כן שנאמר ולב כסילים לא כן, חייכם על כן לא יקומו רשעים במשפט והדברים מופלאים, ויש לפרשו ע"פ המובא בשם המדרש בפסוק ויאמר אלקים יהי אור בכל העשיות נאמר בהם ויהי כן וכאן לא נאמר ויהי כאן מפני הרשעים שלא זכו באור ההוא של מעלה וגנזו לצדיקים לעתדי לבוא ע"ש, ולפי זה מבואר המדרש הנ"ל כמין חומר אני בראתי את העולם בכן היינו שנאמר בכל העשיות ויהי כן ורציתי לברא כל העולם בכן ואף ביום הראשון בבריאת האור אבל אתם הרשעים אומרים לא כן פי' שבגלל הרשעים לא נאמר בבריאת האור ויהי כן כיון שגנז האור ההוא על כן לא יקומו רשעים במשפט היינו לעתיד לבוא שאז יהי' המשפט אז לא תהיה תקומה לרשעים כיון שאז יהי' האור הגנוז וכיון שנגנז לצדיקים לא יהי' להם רשות להשתמש בו, ואיתא בספרים הקדושים שאהרן הכהן ע"י הדלקת הנרות משך האור הגנוז לביהמ"ק ולפי"ז יובן דברי רשי"ל דהנה הקב"ה הוכרח לשנות רצונו בגלל הרשעים ולגנוז האור וזה שינוי במעשה בראשית אבל אהרן הכהן ע"י הדלקת המנורה ויעש "כן" אהרן שהוא המשיך האור הגנוז לביהמ"ק ועשה בזה שיוכלו לכתוב "ויהי כן" גם ביום הראשון וזהו שבחו של אהרן שלא שינה רצון השי"ת בעת בריאת העולם אלא השפיע האור הגנוז בעולם. (חנוכת התורה)

ויצעק משה אל ה' לאמר. וברש"י אי' מה ת"ל לאמר א"ל השיבני אם אתה מרפא אותה אם לאו, והקשו המפו' הלא אי' במשנה (ברכות פ"ה מ"ה) "אמרו עליו על רבי חנינא בן דוסא כשהיה מתפלל על החולים ואומר זה חי וזה מת, אמרו לו מנין אתה יודע, אמר להם אם שגורה תפילתי בפי יודע אני שהוא מקובל, ואם לאו יודע אני שהוא מטורף" וא"כ למה הוצרך משה לבקש מהשי"ת השיבני אם תרפא אותה הי"ל לראות בתפילתו אם שגורה אם לאו, ותירצו דבתפלה קצרה כזאת "אל נא רפא נא לה" לא שייך שיגור תפלה. והנה רש"י הקשה מפני מה לא האריך בתפילה, כדי שלא יאמרו ישראל על אחותו הוא מאריך בתפילה אבל בשבילנו אינו מאריך בתפילה, נמצא שמפני קירבת המשפחה בין משה למרים לא הי' יכול להאריך בתפילה, וממילא לא היה יכול לדעת לפי שיגור תפילתו בפיו אם תתרפא או לא, אלא הי' צריך לבקש מה' שיודיעו זאת, והנה בגמ' אי' (שם) מנין אם שגורה תפילתו בפיו מקובל שנאמר (ישע' נ"ז, י"ט) בורא ניב שפתים שלום, ובזה יל"פ מאמה"כ "בורא ניב שפתים" דכאשר שגורה תפילתו בפיו אזי "שלום" שיכול לדעת שהתקבלה תפילתו ושלום לחולה שעבורו התפלל, אך אימתי "לרחוק" כלומר כשמתפלל על אדם רחוק ויכול להאריך בתפילתו, אבל "ולקרוב" דכאשר תפילתו היא על אדם קרוב, כתפילת משה על מרים אחותו, שאז צריך לקצר כדי שלא יאמרו על אחותו מאריך, אז "אמר ה' ורפאתיו" שצריך לבקש מה' שיודיעו אם הוא מרפא אותה. (סייעתא דשמיא)

דורש טוב

למה נגרע לבלתי הקריב וגו' **בתוך בני ישראל, ויאמר אליהם משה עמדו ואשמעה מה יצוה ד' לכם. וקשה** תיבת למה נגרע, מה זו שאלה, הא טומאתם גרמה להם שלא להקריב, ואם כי לא ידעו במה לתקן, הוי ליה לשאול [במה נתקן] ומה נעשה. **וגם** 'בתוך בני ישראל' הוא מיותר, והוי להם לשאול רק למה לא נקריב קרבן ד'.

ונראה לע"ד לפרש, דהנה ידוע שיש מצות שאין אדם פרטי יכול לקיים, כמו ישראל שאינו יכול לקיים מצות כהונה וכדומה, אך מכל מקום **על ידי כללות נפשו בישראל הוי כאלו קיים בפרטות, כיון שרוצה לקיים מצות כהונה,** רק שאינו משבט לוי, ולכן הוי כאלו קיים, וכן באמת מי שהוא טמא ואינו יכול לעשות אפילו פסח שני כמבואר בש"ס (ע' פסחים עט ע"ב) על כמה אופנים שפטור, **ומכל מקום הוי כאלו קיים ועשה בזמנו, כיון שרצונו לקיים, ורק שהוא אונס:**

והנה באמת אלו האנשים ששאלו למשה רבינו ע"ה היו בעלי דעה מדור הדעה והבינו שאינם ראוים לעשות הפסח משום טומאתם, אך קשה להם, **שראו בעין שכלם שאפילו בדרך כללות לא יצאו מצוה זאת,** ולזה שאלו למשה רבינו ע"ה, **למה יגרעו מלעשות הפסח בתוך כללות בני ישראל על כל פנים, ולמה יגרעו,** כי הם ידעו בעצמם שה"ו אין ברוחם רמיה, ורצונם לעשות המצוה, ורק שאנוסים היו משום טומאתם, והיה על כל פנים לחשוב כאלו עשאום בתוך כללות בני ישראל.

והשיב להם משה רבינו ע"ה 'מה יצוה ד' **לכם**', היינו שאשמע מה יאמר הש"י אם במה שתלוי הדבר בכם ובמחשבותיכם, אם היה אמנם היה המחשבה ברורה שרצו לעשות הפסח באהבה, **והשיב הקב"ה דצריכים לעשות פסח בפני עצמן בחדש השני, ולזה לא יצאו בתוך בני ישראל, דאימתי נחשב המצוה שעשאו הכולל של ישראל, כשאין היחיד יכול לעשות בפני עצמו, אבל אתם עליכם לעשות פסח בפני עצמכם, ולכן לא יצאתם בשל ציבור,** וק"ל:

דברי חיים (מועדים, יום ב' של פסח)

בְּדֶרֶךְ רְחֹקָה: מהי דרך רחוקה – והטעם למה מנוקד על 'רחוקה'

דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה טָמֵא לָנֶפֶשׁ אוֹ בְדֶרֶךְ רְחֹקָה לָכֶם אוֹ לְדֹרֹתֵיכֶם וְעָשָׂה פֶּסַח לַה׳: (פרק ט פסוק י)

וְטַעַם בְּדֶרֶךְ רְחֹקָה. כָּתַב רַשְׁ"י [שאין הכוונה שהיה בדרך רחוקה שאינו יכול לבוא ולהקריב, אלא] שֶׁהָיָה חוּץ לְאַסְקִפַּת [מפתן] הָעֲזָרָה כָּל זְמַן הַשְּׁחִיטָה [שמאחר והוא עומד במקום שאי אפשר לשחוט בו הפסח, הרי כלפי השחיטה נחשב כמקום רחוק], וְהוּא נִרְמָז בְּנָקוּד כְּפִי הַדַּעַת הַזֹּאת [בתורה יש נקודה על האות ה' של 'רחוקה', וכל מקום שמנקד בתורה בא למעט, וכאן בא למעט שאין כוונה רחוקה ממש], וַאֲנִי תָּמַהּ עָלָיו, לָמָּה תָּפַס לוֹ שִׁיטַת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר [שרחוקה הינו מחוץ מאיסקופת העזרה], וְהַנָּכוֹן לְתָפֹס בְּשִׁיטָתוֹ שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא, [כאשר הוא נמצא רחוק] מִן הַמּוּדִיעִים וְלַחוּץ, [שהרי ההלכה כְּרַבִּי עֲקִיבָא, ועוד פעם שיש לפרש כר"ע] וְכֵן דַּעַת הָאֲמוֹרָאִים בַּגְּמָרָא [פְּסָחִים נג:], דְּאָמַר עָלָא כָּל שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְכָנֵס בִּשְׁעַת שְׁחִיטָה. [ופעם שלישי שיש לפרש כר"ע] וְהוּא פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא [דעת רבי עקיבא יותר פשוטו של מקרא, שהרי אמרה תורה דרך רחוקה], כִּי הָעוֹמֵד בִּתְחִלַּת בֵּין הָעַרְבַּיִם בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא יַגִּיעַ לְעֶזְרָה בְּעֵת הַשְּׁחִיטָה, דֶּרֶךְ רְחוֹקָה הִיא לוֹ וּפָטוּר'.

וְיִתָּכֵן שֶׁטַּעַם הַנְּקֻדָּה [לפי דעת רבנו שאכן מדבר בדרך רחוקה, צריך להבין מה ממעט הנקודה], שֶׁהִיא דֶּרֶךְ רְחוֹקָה לוֹ בַּעֲשִׂיַּת הַפֶּסַח, לֹא רְחוֹקָה מַמָּשׁ [שגם ממודיעים עד העזרה אינה באמת דרך רחוקה, אלא היא דרך רחוקה לאדם זה, כי הוא אינו יכול לילך דרך זו ולהגיע בזמן שחיטה, ולכן לו דרך זו היא רחוקה]. וְלָכְךָ חָזַר וְאָמַר 'וּבְדֶרֶךְ' לֹא הָיָה', וְלֹא הִזְכִּיר רְחוֹקָה. וְצִוָּה הַכָּתוּב, לְמִי שֶׁהָיָה בְּדֶרֶךְ רְחוֹקָה, לַעֲשׂוֹת הַשֵּׁנִי. וְהוּא הַדִּין וְהַטַּעַם, לְכָל מִי שֶׁלֹּא עָשָׂה הָרִאשׁוֹן, וַאֲפִלּוּ בְּמֵזִיד, שֶׁחַיָּב לַעֲשׂוֹת הַשֵּׁנִי, כְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ (פְּסָחִים שָׁם). וְלֹא הִזְכִּיר הַכָּתוּב [שנם מזידין יכולים להקריב פסח שני, וכתב רק טמא ומי שהיה בדרך רחוקה], אֶלָּא לוֹמַר שֶׁיַּעֲשׂוּ הַשֵּׁנִי בְּרִאשׁוֹת [– לכתחלה']. פירוש דטמא ומי שהיה בדרך רחוקה עושים לכתחלה פסח שני, משא"כ מזיד שאינו לכתחלה], וְלִמְנֹעַ הַטָּמֵא [אפילו אם הוא רוצה להקריב בטמאה] מִלַּעֲשׂוֹת הָרִאשׁוֹן. אֲבָל מִי שֶׁהָיָה בַּדֶּרֶךְ, פָּטוּר מִן הָרִאשׁוֹן וְעוֹשֶׂה הַשֵּׁנִי, וְאִם רָצָה לַעֲצֹת בָּרִאשׁוֹן, וְצִוָּה וְשָׁחֲטוּ עָלָיו, הֲרֵצָה, דְּקִיְמָא לָן (שם צב) מֵחָם הוּא דְּחָס רַחֲמָנָא עֲלוֹיָה, וְאִי עָבַד תָּבַע עָלָיו בְּרָכָה' [דעת רבנו שדרך רחוקה הוא רק 'פטור' ולא דחוי, דאם שחטו וזרקו עליו את הדם, ובמשך הלילה שהוא זמן אכילת פסח, בא לירושלים ואוכל הפסח יצא ידי חובתו]. וְיִתָּכֵן שֶׁלָּכְךָ הִזְכִּיר הַכָּתוּב "רְחוֹקָה" [הינו רחוקה ממש, שאינו יכול להגיע לירושלים בזמן אכילת הפסח, והוא 'נמנע' מלעשות פסח ראשון] כִּי בְּדַרְכְּךָ הַקְּרוֹבָה [דאם נפרש 'ממודיעים ולחוץ' שהוא באמת קרובה, שהרי יכול להגיע עד זמן אכילת הפסח], בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת הַשֵּׁנִי אוֹ הָרִאשׁוֹן, שֶׁיִּשְׁחֲטוּ וְיִזְרְקוּ עָלָיו, וְיָבֹא וְיֹאכַל לָעֶרֶב:

מעשה חש"ב

א בגמרא פסחים (צג:) נחלקו התנאים מתי נחשב שהיה 'בדרך רחוקה', רבי עקיבא סובר דהיינו מן המודיעים ולחוץ, פירוש, כל שהוא רחוק מירושלים ט"ו מיל. שאפילו אם ילך כל זמן השחיטה שהוא מחצות ועד השקיעה לא יוכל לבוא ולהקריב. ודעת רבי אליעזר שאין הכוונה שאינו יכול להגיע, אלא כל שהיה חוץ מפתח העזרה בעת שחיטה, נחשב שהיה בדרך רחוקה.

ב כדאיתא במשנה (פסחים צג:) 'לפיכך נקוד על [האות] ה"א [שבתיבת רחוקה], לומר, לא מפני שרחוק ודאי, אלא מאיסקופת העזרה ולחוץ', ופירש רש"י (שם) 'יכול ניקוד למעט הדבר בא, דמשמע סמיוה להא תיבה מהכא". והובא ברש"י כאן.

ג כתב רבינו וכן דעת 'האמוראים' כשיטת רבי עקיבא, והביא שיטת עולא שהוא נמי סובר כרבי עקיבא ש'דרך רחוקה' הכוונה רחוקה ממש. והנה לכאורה עולא הוא רק אמורא אחד, ולמה נקט 'אמוראים' לשון רבים. ואפ"ל דבגמרא שם נחלקו עולא ורבי יהודה בכוונת דרך רחוקה, עולא סובר כל שאין יכול ליכנס בשעת 'שחיטה', ורב יהודה אמר כל שאין יכול לכנס בשעת 'אכילה'. והנה בין עולא ובין רב יהודה סוברים שדרך רחוקה הכוונה על דרך רחוקה שאינו יכול לבוא, א"כ אפשר לומר שזו כוונת רבינו באמרו וכן דעת 'האמוראים', היינו שבין עולא ובין רב יהודה סוברים כרבי עקיבא שדרך רחוקה הכוונה, רחוקה ממש, והטעם שהביא רק דעת עולא, מכיון שלהלכה נקטינן כעולא, שאזלינן בתר שעת שחיטה.

ד כוונת רבינו בטעם השלישי, שאפילו אם נאמר שרש"י מפרש על דרך הפשט, אפילו שלא אליבא דהלכתא, ולכן לא קשה למה פסק כרבי אליעזר, לפי שני הטעמים הראשונים, מ"מ לפי טעם השלישי קשה, שהרי פשוטו של מקרא משמע כרבי עקיבא.

ה וכמו שמצאנו הלשון בחז"ל (נזיר יז., ועוד) 'בתקנתיה קא מיירי, בקלקוליה לא קא מיירי'. הכא נמי בתקנת מי שהיה טמא או שהיה בדרך רחוקה דברה תורה, אבל בקלקוליה, באופן שקלקל ולא הקריב קרבן פסח במזיד לא קא מיירי.

ו בגמרא (פסחים צב:) "איתמר היה בדרך רחוקה ושחטו וזרקו עליו [ובמשך הלילה שהוא זמן אכילת קרבן פסח יבוא לירושלים ויוכל לאכול את הפסח] רב נחמן אמר הורצה [יצא ידי חובתו ואינו צריך להקריב פסח שני] רב ששת אמר, לא הורצה [וצריך להקריב פסח שני]. רב נחמן אמר הורצה, מיחס הוא דחס רחמנא עליו [שלא יתחייב כרת אם לא הקריב בראשון], ואי עביד תבוא עליו ברכה. ורב ששת אמר לא הורצה מדחא דחייה רחמנא". ורבינו פסק כרב נחמן.

ז אפשר לפרש כוונת רבינו באמרו 'ויתכן', דעד הנה פירש לפי הדרש שדורשים הנקודה שע"ג הה"א שבא למעט, לכן פירש כרבי עקיבא שרחוקה היינו שהיה ממודיעים ולחוץ, ורחוקה אין הכוונה רחוקה ממש, אלא היא דרך רחוקה לאדם זה, כי הוא אינו יכול לילך דרך זו ולהגיע בזמן שחיטה, אבל עד זמן אכילת קרבן פסח יכול להגיע. ולכן אם צוה ושחטו עליו הורצה, וכאן מפרש רבינו 'רחוקה' על דרך הפשט, שרחוקה ממש, שאינו יכול לבוא אפילו עד הערב לאכול הפסח, ואינו דורש טעם הניקוד. ואז נמנע מלעשות הפסח מחמת הריחוק כטמא.

בענין בקשת משה ליתרו להשאר במדבר

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְחֹבָב בֶּן רְעוּאֵל הַמִּדְיָנִי חֹתֵן מֹשֶׁה נֹסְעִים אֲנַחְנוּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר ה׳ אֹתוֹ אֶתֶּן לָכֶם לְכָה אִתָּנוּ וְהֵטַבְנוּ לָךְ כִּי ה׳ דִּבֶּר טוֹב עַל יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֹא אֵלֵךְ כִּי אִם אֶל אַרְצִי וְאֶל מוֹלַדְתִּי אֵלֵךְ: וַיֹּאמֶר אַל נָא תַּעֲזֹב אֹתָנוּ כִּי עַל כֵּן יָדַעְתָּ חֲנֹתֵנוּ בַּמִּדְבָּר וְהָיִיתָ לָּנוּ לְעֵינָיִם: וְהָיָה כִּי תֵלֵךְ עִמָּנוּ וְהָיָה הַטּוֹב הַהוּא אֲשֶׁר יֵיטִיב ה׳ עִמָּנוּ וְהֵטַבְנוּ לָךְ: (פרק י, כט–לב)

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְחֹבָב. כְּבָר פֵּרַשְׁתִּי (שמות ב פז) כִּי חוֹבֵב שֵׁם חָדָשׁ שֶׁקָּרָאוּ לְיִתְרוֹ, כַּאֲשֶׁר שָׁב לְתוֹרַת יִשְׂרָאֵל. כִּי זֶה דֶּרֶךְ כָּל הַמִּתְנַגֵּיר [להקרא בשם אחר], כִּי לַעֲבָדָיו יִקָּרֵא שֵׁם אַחֵר. וְהִנֵּה מֹשֶׁה חִלָּה פָּנָיו לְלֶכֶת עִמָּהֶם, וְאָמַר לוֹ סְתָם 'וְהֵטַבְנוּ לָךְ'. וְהוּא חָשַׁב, שֶׁיִּתְּנוּ לוֹ מִן הַשָּׁלָל כֶּסֶף וְזָהָב וּבְגָדִים וְצֹאן וּבָקָר, וְלֹא תִּהְיֶה לוֹ נַחֲלָה בְּתוֹכָם. וְעַל כֵּן לֹא הָיָה חָפֵץ, וְעָנָה 'כִּי אִם אֶל אַרְצִי וְאֶל מוֹלַדְתִּי אֵלֵךְ', כִּי שָׁם לִי נַחֲלָה וּנְכָסִים וְכָבוֹד. אָז אָמַר לוֹ מֹשֶׁה 'אַל נָא תַּעֲזֹב אֹתָנוּ, כִּי מַדָּעָתְךָ (ובגלל שהיותך יודע את הדרכים) הִמְדְבָּר, תִּהְיֶה לָּנוּ לְעֵינַיִם בִּכְבוֹשׁ הָאֲרָצוֹת, וְתוֹרֵנוּ הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר נַעֲלֶה בָהּ. וּמִכָּל הַטּוֹב הַהוּא אֲשֶׁר יֵיטִיב ה׳ לָנוּ נָטִיב לְךָ. רָמְזוּ לֶתֶת לוֹ אַחֲזָה בְּאֶרֶץ טוֹבָה[1] בִּשְׂכָרוֹ עַל טָרְחוֹ, וְעֻזְרָתוֹ אֲשֶׁר יַעֲזֹרֶם בְּכִבּוּשׁ הָאָרֶץ. וְעַל דַּעְתִּי, כִּי נִתְרַצָּה אֵלָיו בָּזֶה וְעָשָׂה כֵּן, כַּאֲשֶׁר הִזְכַּרְתִּי שָׁם (שמות יח א)[2]. וְכֵן אָמְרוּ בַּיְרוּשַׁלְמִי (בכורים פ״א ה״ד) בְּנֵי קֵינִי חוֹתֵן מֹשֶׁה מִבְאִין וְקוֹרִין, דִּכְתִיב לְכָה אִתָּנוּ וְהֵטַבְנוּ לָךְ[3].

זָכַרְנוּ אֶת הַדָּגָה אֲשֶׁר נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חִנָּם אֵת הַקִּשֻּׁאִים וְאֵת הָאֲבַטִּחִים וְאֶת הֶחָצִיר וְאֶת הַבְּצָלִים וְאֶת הַשּׁוּמִים: (פרק יא פסוק ה)

רש״י – חִנָּם נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חִנָּם. חִנָּם פֹּחֲמֵי שֶׁמְּכָרִיּוּם נוֹתְנִים לָהֶם דָּגִים חִנָּם, וַהֲלֹא כְּבָר נֶחֱמַר וְתֵבֵן לֹא יִנָּתֵן לָכֶם (שמות ה, יח), חִנָּם תֵּבֶן לֹא יִנָּתֵן לָכֶם חִנָּם, דָּגִים הֵיוּ נוֹתְנִים לָהֶם חִנָּם, וּמַהוּ תּוֹמֵר חִנָּם, חִנָּם מִן הַמִּצְוֹת (ספרי פז): חִנָּם הַמְשֻׁוּחִים. חֲמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מִפְּנֵי מָה הָעָם מְשֻׁבָּחִים לְכָל דָּבָר חוּץ מֵלַחְפּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהֵן קַשִּׁים לַמְנִיקוֹת, תּוֹמְרִים לְחַשָּׂה לַחְ תּוֹמֵר וּלְכָל מִפְּנֵי הַתִּינוֹק, מָלַל לְמָלַךְ כו׳ דִּבְּרוּ תּוֹרָה בְּסִפְרֵי:

וְטַעַם אֲשֶׁר נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חִנָּם. בְּפִי פְּשׁוּטוֹ, כִּי הָיוּ הַדָּיְגִים הַמְצָרִיִּים מַעֲבִידִים אוֹתָם לְמִשְׁךְ הַדָּגִים שֶׁנֶּאֱחָזִים בְּמִצּוּדָה וּבְמִכְמֹרוֹת, וְהָיוּ נוֹתְנִין לָהֶם מִן הַדָּגִים כְּמִנְהַג כָּל פּוֹרְשֵׁי מִכְמֹרֶת. וְהַקִּשּׁוּאִים וְהָאֲבַטִּיחִים וְהֶחָצִיר וְהַבְּצָלִים וְהַשּׁוּמִים בְּמִצְרַיִם הַרְבֵּה מְאוֹד, כִּי הוּא גַּן הַיָּרָק, וְכַאֲשֶׁר הָיוּ חָפְרִין לָהֶן בְּגִנּוֹת וּבְכָל עֲבוֹדָה בַּשָּׂדֶה הָיוּ אֲכָלִין מִן הַיְרָקוֹת. אוֹ שֶׁהָיוּ שָׁם יִשְׂרָאֵל עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ עוֹשֵׂי מְלַאכְתּוֹ, וְהָיָה מְפַרְנֵס אוֹתָם בְּלֶחֶם צַר וּמַיִם לַחַץ, וְהָיוּ נִפּוֹצִים בָּעִיר וְנִכְנָסִים בְּגִנּוֹת וּבְשָׂדוֹת וְאוֹכְלִים מִן הַיְרָקוֹת, וְאֵין מַכְלִים דָּבָר כְּמִנְהַג עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ, וְנוֹתְנִים לָהֶם עַל שְׂפַת הַיְאוֹר מִמְּנַת הַמֶּלֶךְ דָּגִים קְטַנִּים אֲשֶׁר אֵין לָהֶם דָּמִים בְּמִצְרַיִם וְכוּ׳.

מעשה חש״ב

א

הנה בהני קראי כתוב ב׳ פעמים שמשה מבקש מיתרו חותנו להשאר עמהם במדבר. ובשכר זה יטיב לו. בפסוק כט כתיב 'לְכָה אִתָּנוּ וְהֵטַבְנוּ לָךְ כִּי ה׳ דִּבֶּר טוֹב עַל יִשְׂרָאֵל: ויתרו מסרב להשאר במדבר. ובפסוקים לא – לב כתוב עוה״פ שמשה ביקש 'אַל נָא תַּעֲזֹב אֹתָנוּ' והבטיח לו 'וְהָיָה הַטּוֹב הַהוּא אֲשֶׁר יֵיטִיב ה׳ עִמָּנוּ וְהֵטַבְנוּ לָךְ'. והנה בפסוקים אינו מבואר איזה טובה הציעו לו בתחילה. ואיזה טובה הציעו לו בפעם השני.

ונחלקו בדבר זה רש״י ורבינו, לפי רש״י לא היה ב׳ הבטחות. ומה שאמר לו אח״כ עוה״פ 'והיטבנו לך', הרי הוא חוזר על מה שהבטיח לו בפעם הראשונה. ולא הציעו לו חלק ונחלה בארץ״, רק הציעו לו דושנה של יריחו עד שיבנו את בית המקדש. אמנם דעת רבינו שהיה ב׳ הבטחות. ובתחילה הבטיחו לו לקבל מהשלל ולא רצה, ואח״כ הציעו לו שיתנו לו נחלה בארץ ישראל.

ב

מחלוקת רש״י ורבינו אי יתרו נשאר במדבר או שחזר אל ארצו: הנה לא מבואר בפסוקים האם נתרצה יתרו ונשאר במדבר או לא. ונחלקו בזה רש״י ורבינו. דהנה דעת רש״י (יתרו פרק יח פסוק יג) דמש״כ (שם) 'וישלח משה את חותנו', הוא מה שכתב כאן שאמר לו משה כאן 'נוסעים אנחנו אל המקום וגו' אל נא תעזוב אותנו'. דרש״י לשיטתו דיתרו לאחר מתן תורה בא. ולפי רש״י יתרו לא נענה לבקשת משה וחזר אל ארצו.

אמנם דעת רבינו (כאן) שיתרו נענה לבקשת משה ונשאר במדבר. וז״ל רבינו ״ועל דעתי כי נתרצה בזה. ועשה כן, כאשר הזכרתי שם וכו״. ושם כתב רבינו (פרשת יתרו שמות יט ח) דמדלא השיב יתרו בפעם השני למשה, נראה שקבל דבריו ועשה כרצונו ולא עזבם.

ורבינו לשיטתו דהתורה כסדרה נכתבה. ויתרו קודם מתן תורה בא. וישלח משה את חותנו היה לפני מתן תורה, שהלך לגייר את משפחתו. ושוב חזר והיה עם ישראל במדבר. ועכשיו ביקש משה רבינו שישאר במדבר. ונתרצה יתרו ונשאר במדבר.

ואפשר לומר דרש״י לשיטתו ורבינו לשיטתו. דרש״י לשיטתו שיתרו חזר אל ארצו ולא נתרצה, לומד שבאמת לא הציעו לו חלק בארץ ישראל. ולכן חזר אל ארצו ששם היה לו נחלה ונכסים. ורבינו לשיטתו שסובר שבסוף נתרצה יתרו, ונשאר במדבר, הרי הוא לשיטתו שבתחילה הציעו לו כסף ולא נתרצה. ולבסוף הציעו לו חלק בארץ ישראל, ואז נתרצה.

ג

רבינו מביא ראיה לשיטתו דיתרו קיבלו חלק ונחלה בארץ ישראל. מדאמרו בירושלמי דבני יתרו מביאין בכורים וקוראין. ורק מי שיש לו נחלה בארץ ישראל מביא וקורא. משום דכתיב שם על ארץ ישראל 'אשר נשבעת לאבותנו לתת לנו'.

ד

שני חילוקים בין פי׳ רש״י לפי׳ רבינו: א] לפי רש״י 'חנם' הכוונה חנם מן 'המצוות', אבל לא היה מקבלים הדגים חנם אין כסף. ולפי הרמב״ן היה מקבלים כל אלו הדברים חנם 'אין כסף'. והטעם שקבלו הדגים בחינם משום שהדייגים היו מעבידים אותם למשוך הדגים, לכן היו נותנים להם דגים בחינם. ב] לפי רש״י לכאורה 'חנם' קאי רק על הדגים, ושאר הדברים היו טענתם שלא הרגישו כלל טעמם בהמן כדאי׳ ברש״י, משא״כ להרמב״ן 'חנם' קאי על כל הפסוק שטענתם היו שאכלו כל הדברים חנם אין כסף. והטעם שקיבלו הירקות בחינם, לפי שהיו הרבה ירקות במצרים, וכאשר היו עובדים בגנות ובכל עבודה בשדה היו אוכלים מן הירקות. או משום שכן המנהג לתת לעבדי המלך אוכל זול בחינם.

מאמר המשך:

יְהוּדָה בֶּן טַבַּאי אוֹמֵר:
אַל תַּעַשׂ עַצְמְךָ כְּעוֹרְכֵי הַדַּיָּנִין

(אבות פ"א, מ"ח)

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

במס' אבות (פ"א משנה ח') מצינו, יהודה בן טבאי אומר: אל תעש עצמך כעורכי הדיינין, מן הראוי לבאר קצת ביאור אימרא זה, ומענין לענין נבאר קצת אם מותר ע"פ תורה ליקח טוען רבני לטעון בשליחותו לבי"ד כשיש לו דין ודברים עם חבירו ושכינו.

והנה ב'רבינו בחיי' פירש: "יזהיר לדיין שלא יעשה עצמו כעורכי הדינין, כלומר שמסדרין ועורכין טענות לבעלי הדין כדי שיזכו בדין, אם בעל דינך יטעון כך תשיב לו כך וכך, אלו הם נקראים עורכי הדינין, שהרי הם כמו ערכו הדינין לפניהם, וכענין שאמרו בכתובות 'עשינו עצמינו כעורכי הדינין', ולכך הזהיר לדיין שלא יהא כמותם ללמד שום טענה לבעל הדין כדי שיזכה בדין", עי"ש. ומבואר דאזהרה זו הוא דוקא לדיינים, אבל לא הזהיר על עורכי הדינין, רק הדיינים לא יהיו 'כעורכי הדינים'.

וב'מגן אבות' להרשב"ץ פירש: "הזהיר אל הדיין שלא יעשה עצמו כעורכי הדיינין, הם העורכין הדין בטענות בפני הדיינין בשביל בעלי הדין ,ולא בא להזהיר שלא ילמד טענות של שקר, שזה עצמו רשע גמור הוא, וכבר אמרו אי זהו רשע ערום זה המטעים דבריו לדיין קודם בא בעל דין חבירו, אבל בא להזהיר שלא לגלות דינו ליחיד, כמו שאמרו בירושלמי אסור לגלות דינו ליחיד ולומר לו עשה כך כדי שתזכה בדין, ואעפ"י שהוא יודע שהדין עמו ובעל הדין ביפוי טענותיו זוכה בדין, אסור ללמדו טענותיו, ועל כיוצא בזה אמרו בפרק שבועת העדות מדבר שקר תרחק, וכן לתת עצה לבעל הדין כדי שיזכה וכו', ואעפ"י שיש מקצת מקומות שדיין יכול לסייע בטענותיו לבעל דין משום פתח פיך לאלם, כמו שאמרו בפרק השולח ובירושלמי, לא בכל המקומות מותר לעשות כן כמו שאמרו בפרק חזקת הבתים מהו דתימא כגון זה פתח פיך לאלם הוא קמ"ל. ודבר זה נמסר לדעתו של דיין ירא שמים להוציא דין לאמיתו ולא יביא עצמו לידי חשד, זה נראה פירוש עורכי הדיינין לפי מה שנזכר ממנו בגמרא שלנו", עי"ש.

ועי' ב'שלטי גבורים' (מס' כתובות פו) שכתוב: "ומותר להשיאו עצה למחול אם יגיע לו ליורש שום הנאה במחילה זו, ובלבד שלא יהא המייעץ הזה מן הדיינים, שאין לו לדיין ללמד טענות ותחבולות לבעלי דינין" וכו', עי"ש, והעתיקו הש"ך (סימן ס"ו ס"ק פ"ב) להלכה.

וב'שער המשפט' (סימן י"ז סק"ה) תמה על זה מאוד, וז"ל: "ולא ידעתי דמנ"ל לחלק בהכי, דמפשטא דמתניתין דאבות דקתני אל תעש עצמך כעורכי הדיינים משמע דאף שהוא אינו דיין בדבר לא יעשה את עצמו כעורכי הדיינים, וכן משמע מדברי התיו"ט שם והב"ח דאף לאיש אחר אסור, ואפשר דאף השלטי גבורים לא התיר אלא לגבי יורשים, וכמו שכ' בתשובת

מוהרש"ל סי' כ"ד דמצוה להפך בזכות אלמנה ויתומים אף למי שאינו דיין בדבר, עי"ש, אך מ"מ מלישנא דהש"ס בעובדא דקריבתא דר"נ משמע שלא הי' דיין בדבר ואפילו הכי אמר עשינו עצמינו כעורכי הדיינים, ואפשר דהשלטי גבורים מיירי בקרוב להבעל דין, ואפ"ה אם הי' דיין בדבר אסור, ודוחק וצ"ע", עי"ש.

ובאמת הדברים הללו מפורשים ב'מאירי' וז"ל: "אל תעש עצמך כעורכי הדיינין. והם אותם שמסדרים הטענות לתובע או לנתבע, ולא סוף דבר שהזהיר זה מאותו, אלא אף משאר בני אדם, וכמו שמצינו לר' יוחנן כתובות (נב:) שלמד טענה אחת לאחד מקרוביו ונתחרט, ואמר עשינו עצמינו כעורכי הדיינין, שהרי כל מי שהוא עושה כן מלמד לבריות לשקר ולהכחיש האמת, ונמצא גורם לו תקלה ועון, ולפי זה ראוי לקרות 'הדינין' ביו"ד אחת לבד והוא שם כתיבה מילת דינין היא במקום טענות, ורוב העולם קוראים דיינים, בשם התאר, כלומר בדיינים הפחותים העושים כך, אף על פי שממונים להיות נחתך הדין על פיהם", עי"ש.

והיעב"ץ בספרו 'לחם שמים' לאחר שהביא מה שכ' רבותינו הראשונים בזה, כתב בזה"ל: "ואני מוסיף נופך בס"ד בביאור הענין, וכך הוא בודאי שבנתינת עצה טובה מדבר תנא זה, דהיינו באופן שמשתנה הפסק דין בתחבולה של היתר, וקא סלקא דעתין דהא משרי שרי כי אני חכמה שכנתי ערמה (משלי ח, יב), וכיון דהתירא הוא מה לי לגבי דידיה גופיה מה לי לגבי חבריה, זכות היא לו להשיאו עצה נכונה שירויח על ידיה, ודבר זה באמת בשאר כל אדם שאינו דיין מותר גמור, ודבר הגון ונכון הוא שיעזור אדם לאוהבו או לקרובו בעצתו בכל דבר הצריך לו, וכך נאה לו לתלמיד חכם ביחוד, ועל זו שנו חכמים לקמן (פ"ו משנה א) ונהנין ממנו עצה ותושיה, והכל לפי מה שהוא אדם, אם איש עני הוא או קרוב ותלמיד חכם, וראיה מקריבתיה דר' יוחנן גם בשלהי פרק נערה (כתובות נד:), וכן עוד בקריבתיה דרב נחמן פרק הכותב שם (פה.), וגדולה מזו הא דאשכחן גבי משה בר עצרי ריש פרק שום היתומים (ערכין כג.) דאמר אביי ליכא דלסביה עצה לרב הונא בריה, ואקשינן עלה ופרקינן בריה שאני תלמיד חכם שאני, אע"ג דבלאו הכי רשע ערום הוי שמפסיד לאחרים הפסד גמור, מכל מקום אביי גופיה הוה משתמיט מניה ולא עביד עובדא בנפשיה למסביה איהו עצה, והיינו מטעמא דחשדא בעלמא כדהדר ביה ר' יוחנן מהאי טעמא משום דאח שאני.

נמצא כך הוא הענין שאם יש בדבר שום סרך מצוה להיטיב לעני או לתלמיד חכם אז זכות הוא ליועץ, ודבר טוב הוא עושה וצדקה תחשב לו והוי בכלל גדול המעשה, אלא שאדם חשוב ודיין עירו ביחוד צריך ליזהר גם בזה להרחיק מן הכיעור, שלא יתן לבריות מקום ללעוז עליו ולחשדו שמייעץ לבני אדם בשביל הנאתו ואהבתו, וגורם לו שם רע לעצמו ונעשה שנאוי לבני אדם ויפסלוהו מן הדין, על כן הדיין שהוא הוא אדם חשוב ודאי שלומדין ממנו ושוקלין את מעשיו ועיני בני אדם על דרכיו את צעדיו יספורו מוזהר בזה, לכך אמר אל תעש עצמך כו' כלומר לא תשתדל אתה בעצמך בזה עם שתחשוב זה לדבר מצוה טוב והגון מאד, כי עורכי הדיינין להיטיב לבני אדם בדרך ישר ומותר טובים ומותרים הם ודרכי ישרים, אף כי לגמול חסד לצריך אליו טוב וישר הדבר, ונרצה לעשות כמעשיהם אתה בעצמך, כי מצוה בו יותר מבשלוחו להיות זריז לדבר מצוה.

כן אמר אל תעש 'עצמך' כמוהם, אע"פ שכשר הדבר וטוב מצד עצמו אינו נאה לך בבחינת 'עצמך', כי תחת אשר אתה סבור להשתכר במצוה בעצמך, יצא שכרך בהפסדך שתגרום רעה לעצמך ואדם חשוב צריך לצאת ידי הבריות יותר מכל אדם, כך נראה לי. ובזה יבוא לנכון הלשון והענין מתוקן, טוב תואר מאד ומה נעים אמרו 'אל תעש עצמך', ולא הספיק לשון קצר 'אל תהא', כי לפי דברינו בלשון חכמה זה נכלל כל מה שדקדקו בגמרא בענין הלז, וכ"ף 'כעורכי' מבוארת גם כן מאד, לפי שלדיין ולאיש חשוב יזהיר, אבל עורכי הדיינין אינהו גופייהו שריא להו היכא דאיכא דררא דמצוה אדרבה דבר ראוי ונכון הוא, אלא שיד הדיין עצמו לא תהיה בו מפני חשד ההמון, ונתבאר הענין יפה שאף שלא לקרובים זימנין דמצוה נמי איכא, שלא כדברי תי"ט במהדורא שנעלמו ממנו דברי תלמוד ערוך", עי"ש.

המשך המאמר בגליון שבוע הבא בעז"ה

מאת הג"ר יחזקאל שרגא שטיין שליט"א מרבני בוללינו וומסב"ג

פיוט לכה דודי ופירושו (ח"ב)

חזרה קצרה

במאמר העבר נתבאר בס"ד, דפיוט לכה דודי יש בו **עשרה חרוזים**, ונחלק **לג' נושאים** שכל אחד יש בו שלשה חרוזים, ואח"כ חרוז העשירי בואי בשלום בו מקבלים השבת.

הנושא הראשון הוא קבלת שבת ומעלתו, **הנושא השני** התעוררות לירושלים ולכנסת ישראל לעלות מן הגלות, **הנושא השלישי** חיזוק לירושלים ולכנסת ישראל מה שיה' לעתיד בעת הגאולה.

ובמאמר העבר כבר עברנו הג' חרוזים הראשונים, במאמר שלפנינו נעבור שאר החרוזים בס"ד, ומקודם נזכיר כמה פרטים בענין.

עשרה חרוזים או י"א חרוזים

לפנינו נמצא **עשרה חרוזים**, מהפזמון לכה דודי עד – ועד בכלל – בואי בשלום. וכן מצינו בסידור מהרי"ד (והוא מאדמו"ר מהרי"ד וצ"ל אחד מנכדי הצמח צדק, נהג עדה קדושה באמצע שנות הת"ר, והיבור פירוש על סידור עפ"י חסידות, כדרכו של אדמו"ר הב"ד) די' חרוזי לכה דודי הם מכוון נגד הי' ספירות, וכל פזמון של 'לכה דודי' הוא נגד ספירת המלכות שבי' ספירות עד ה'לכה דודי' האחרון שנשלם כל הי' בחינות ואז מקבלים השבת.

אולם בספר מדבר קדש פ' חיי שרה (תורת מהרה"ק השר שלום מבעלזא) כתב דיש כאן חשבון של י"א חרוזים, דמונים את החרוז לכה דודי מתחילה ב' פעמים, נמצא דיש כאן **י"א חרוזים**. והוא להכניע החיצונים שהם יונקים ממספר י"א, וכנגדם יש י"א יריעות עזים (כענין אחד עשר יום מחורב דרך הר שעיר). וכן יש כנגדם י"א סממני הקטורת להעלות הניצוצות מהם. וכעת בקבלת שבת דהעבודה הוא להעלות קליפות נוגה, ע"י שירה לקראת השבת י"א פעמים מבטלים הקליפה הזאת, ואח"כ בחרוז הי"א אומרים בואי בשלום דכיון שנכנע הקליפה מקבלין את השבת בכי טוב.

בענין המנהג להתחיל ניגון שמחה בחרוז לא תבושי

המנהג הובא כבר בדרכי חיים (מנהגי הדברי חיים) ועוד, וטעם המנהג מובן לפי המתבאר, דבג' חרוזי הראשונים של ציפוי לגאולה המדובר הוא שמבקש מהשכינה, הן החלק ששורה בירושלים והן החלק ששורה בכלל ישראל, שתעלה מהגלות, משא"כ מהחרוז לא תבושי והלאה הוא רק דברי חיזוק ואינו מבקש כלום אדרבא מעודד, לפיכך מתחילין בו ניגון שמחה ועידוד.

ולפלא יצויין מנהג וויזניץ (ועל פיהם נהגו כן בחיים גם בתולדות אברהם יצחק) להתחיל ניגון שמחה בחרוז הבאה 'והיו למשיסה'. והטעם הוא פלאי משום מעשה שהי', דהמנהג אצלם הי' שלא לנגן אצל לכה דודי כלל, וכמו שנהגו אצל חסידי רוסלאנד, ופע"א שבת האהבת ישראל על שב"ק במקום שנהגו דוקא לנגן לכה דודי, והראש הקהל התנה עמו שצריך לנגן שם כמנהג המקום, אולם היות שלא ידע מפרטי המנהג, המשיך בניגון הראשון גם אחר לא תבושי, ושם העיר אותו הראש הקהל שיחלק הניגון, וכן עשה והתחיל ניגון חדש על והיו למשיסה, ומאז נשאר המנהג אצלם הן לנגן לכה דודי, והן להחלק הניגון אצל והיו למשיסה, ולא כמנהג העולם.

הזכרת עניני גלות גאולה בשעת קבלת שבת

עפ"י פשט: דע"י שמירת שבת זוכים לצאת מן הגלות, וכמו שאמרו חז"ל אלמלי שמרו ישראל שתי שבתות מיד נגאלין (שבת קיח:), ובמקום אחר אף כתבו דע"י שבת אחד מיד נגאלין (ירושלמי תענית א' א' תיקוני זוהר תיקון כ"א) (סידור אוצר התפילה, פרי צדיק ויגש ו').

בכל שבת יוצאים מהגלות

עפ"י חסידות: בכל שבת יוצאים מהגלות, כלומר דבמשך

אותו מעת לעת של שבת קודש כאילו נמצאים כבר אחר הגאולה, ולפי"ז כשמשוררים פסוקי גאולה אינה על שם העתיד אלא על מה שמתרחש באותו זמן ממש (פרי צדיק שם).

וראה **בתפארת שלמה פ' ויצא** (ד"ה ושבתי בשלום) גם בזמן הגלות השכינה שורה בתוכינו ביום השבת, לזאת אין לדאוג ולהתאונן על חורבן הבית ביום השבת, וזהו אוהבי ה' המחכים בבנין אריאל ביום השבת שישו ושמחו, כי ביום השבת באמת בחינת ביהמ"ק, מפני שהשכינה שורה בתוכינו בו ביום כבשעת בנין ביהמ"ק.

ובפרשת מפעי מוסיף, דמה"ט אין מתאבלין בשבת על חורבן בית המקדש, לא מדין איסור אבילות בשבת אלא כי אין על מה להתאבל, ומה"ט אין בנין ביהמ"ק דוחה את השבת, דביום השבת כבר יש בחינת בית המקדש, דאותו קדושה נמצא בשבת בכל מקום אף כשביהמ"ק עדיין נחרב.

ויובן יותר עפ"י מה שכתב **בתורת משה אלשיך** פרשת אמור, בענין עלי' לרגל: דאצל שבת נאמר, שבת הוא לכם בכל מושבותיכם, דבשבת יורד הקדושה שהוא הנשמה יתירה לכל אחד בבתיכם, ולפיכך אינו צריך לעלות לרגל לבית המקדש דהקדושה נמצא אצל כל אחד מישראל.

ביתר הרחבה:

כתב התפארת שלמה על שבת חזון, דהשבתות של ימות הגלות הם יותר שמחה לפני השי"ת יותר מבזמן שביהמ"ק הי' קיים, דבזמן שביהמ"ק הי' קיים הי' היחוד מתמיד כל ימות השבוע, אף שבשבת הי' היחוד גדול יותר במעלה, מ"מ לא הי' שבת חידוש כ"כ, משא"כ בגלות דבימות החול השכינה בגלות, השמחה גדולה יותר בשבת, וזהו רב לך שבת בעמק הבכא, דהשבתות של עמק הבכא הם רב לך, ומסיים שם דמה"ט יש לנו לשמוח בשבת שבתוך בין המצרים, דכיון שיש שמחה למעלה יש לנו ג"כ לשמוח עמה, ואדרבא ע"י שאנו שמחים למטה מעוררים השמחה למעלה יותר.

ושם בליקוטים מחדש: דע"י השבתות שבגלות יבנה הביהמ"ק ויתקרב הגאולה העתידה, וזהו ושמרו בני ישראל את השבת, ועי"ז יזכו לעשות את השבת לדורתם שיתקרב השבת דלעתיד.

קדושת הזמן דשבת בימות הגלות, משלים מה שחסר מקדושת המקום דבית המקדש

כתב הבני יששכר (מאמרי שבתות ט' ב') דרואים אצל בעלי מומים, דמי שנחלש לו איזה חוש אזי יתחזק אצלו שאר חושיו, לדוגמא סומא שאין לו חוש הראי' יתחזק אצלו חוש השמיעה ביתר שאת, והענין הוא מכיון דבכבה אכן יש לו כל החושים, לפיכך אותו חוש שאינו מוציא כוחותיו אל הגלוי, נותן כוחות יתירה לשאר החושים.

עד"ז מחדש הבני יששכר דהשי"ת ברא שלשה אופני קדושות, עולם, שנה, נפש. היינו:מקום, זמן, ונפש. ומכיון שנחלש לנו קדושת המקום דבעוה"ר אין לנו בית המקדש, אותו קדושה המונח בכח ליתן קדושה בביהמ"ק אינו הולך לאיבוד ח"ו, אלא יוצא אל הגלוי ע"י קדושת הזמן, נמצא **דזמנים הנעלים בזמן הגלות יש להם קדושה יתירה, יותר מבזמן שבית המקדש קיים**, כיון דכל קדושה שהי' צריך לצאת ע"י קדושת המקום, היינו ביהמ"ק, יוצא כעת בקדושת הזמן [ונפש], ומעתה יובן למה מתפללים בשבת וי"ט במוסף שנזכה לעלות לביהמ"ק, דמתעורר בנו אז הארות הביהמ"ק בצורה אחרת, ע"כ.

עפ"י פנימיות: באור יקר להרמ"ק על זוה"ק (ויקהל רמז:) כתב ענין נפלא, דבזוה"ק שם מבאר ענין הזכרת יציאת מצרים בכל יום לפני תפילת שמו"ע של שחרית, דהענין הוא דכיון ששעת שמונה עשרה בכל יום ובפרט תפילת שחרית הוא זמן עליון של התעלות השכינה למעלה, וזאת א"א בזה"ז כשהשכינה הוא בגלות, רק ע"י שיוקדם לו הזכרת יציאת מצרים שעי"ז מעוררים וממשיכין ענין הגאולה שיהי' עוד הפעם, ובכח זה יכולין ליכנס לשמונה עשרה, וזהו גודל הענין של סמיכת גאולה לתפילה.

וממשיך שם הרמ"ק: וא"ת היאך באמצע שמו"ע מזכירין את הגלות בתפילת את צמח דוד בכל שמו"ע, ותפילת ומפני חטאינו בתפילת מוסף ביו"ט, ומתרץ דאחר שנתעלה השכינה כבר למקום עליון בעת שמונה עשרה, אדרבה נכון שנתפלל על צרות וצער השכינה, דהעיקר הוא דבתחילת כניסתה צריך שתכנס בפנים מאירות, ע"כ.

ועד"ז י"ל דבכניסת השבת שצריך השכינה לעלות לעולם עליון יותר ממה שעולה בכל יום בעת שמו"ע, לא די לעורר אותה בטוב שנעשה לה **בעבר** בעת יציאת מצרים, אלא מעוררים אותה **בטוב העתיד**, כי בא אורך, שהגאולה

האחרונה יהי' גאולה יותר מגאולה ראשונה, כמבואר הרבה בפסוקי נבואה [ובזה יש לבאר מה שאומרים אקדמות ביום שבועות לפני קריאת התורה שהוא לפני היחוד הגדול מכל השנה שנעשה בשבועות בעת תפילת מוסף, דאקדמות הוא ג"כ תיאור ארוכה איך יהי' התגלות לעתיד, ותיאור זו הוא הכנה להעלותה כהכנה לקריאת התורה ותפילת מוסף].

ס"ה יש לנו ד' מהלכים למה מאריכין בעניני גאולה בכניסת השבת: **א'** כיון דשמירת שבת מסוגל לגאולה שלימה, ולפי"ז מקושר עם הגאולה האחרונה גאולה כללית. **ב'** בכל שבת יוצאים מהגלות וכאילו הגאולה כבר בא, ולפי"ז אומרים החרוזים על מה שנתרחש כעת ולא על העתיד. **ג'** בכל שבת זוכים לקדושת בית המקדש דקדושת המקום יוצאה אל הגלוי ע"י קדושת הזמן של שבת קודש. **ד'** כדי לעורר השכינה הק' לקראת היחוד של שבת מעוררים בגעגועים ובהשתוקקות הטוב העתיד של הגאולה האחרונה.

בשבתות שבגלות הקב"ה משגיח עלינו מן החלונות של הבית הכנסת ולפיכך אנו שמחים בו

בזוה"ק בחוקותי (קי"ד:) על פסוק ונתתי משכני בתוככם ולא תגעל נפשי אתכם, זכאין ישראל דזכו שיהי' המשכון אצלם [היינו השכינה שהוא כמו משכון להם דאפי' כשחוטאים ח"ו נשאר אצלם השכינה לעולם, וכלל ישראל מוסרים נפשם על קדושת השם אף בגלות, ובזה זוכים שישאר השכינה אצלם, **והם כבן שאביו מכהו וחוא נכנם תחת כנפי אביו המלקה אותו**, (אור יקר)], ואע"פ שהם בגלות **הקב"ה באה בכל ר"ח שבת וזמני קודש להשגיח עליהם**, בגין משכונה דאית לי' גבי' דאיהו כסופא דילי'.

וע"ז אמר הקרא: **הנה זה עומד אחר כתלינו, בבתי כנסיות ובבתי מדרשות**, משגיח מן החלונות דודאי בי כנישתא בעי חלונות, מציץ מן החרכים, לאיסתכלא ולאשגחא עלייהו, ובגין כך ישראל בעי למחדי בההוא יומא, ואמרי זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו, ע"כ הזוהר הק'.

ובאור יקר שם: **ואילו ניתן רשות לעין לראות, היו רואים אויר בית הכנסת מאיר מלא אור ניצוץ מהשכינה על ראשי עם קודש, ומתעטרת על ראשם להשלים עצמה בתיקוניהם**, (וכאשר היה הייחוד היה אור התפארת נכנם לבית הכנסת ,ואורו המתוק מתערב ומתייחד באור השכינה כמים מזוגים ביין, ונועם זה הוא נועם הצדיקים בגן עדן ממש כזה, אמנם עתה שאין ייחוד אין התפארת נכנם באורו להיות אויר בית הכנסת אויר מזוג משתי אורות כדפירשנו, אלא רק משגיח מן החלונות) עכ"ל.

תפילה על בנין בית המקדש וגאולה בתפילת שבת ויו"ט דייקא

עוד כתב שם בזוהר פ' בחוקותי: דכשהקב"ה מסתכל בשבת וביו"ט על נשמת ישראל בביהכ"נ הוא בוכה עליהם, וכתב ע"ז באור יקר שם דזהו סיבת מה שאנו מתפללים ומפני חטאינו בתפילת מוסף (שבת) ויו"ט, שהוא לדמיון הבכי' זו.

ס"ה מצינו ג' מהלכים למה מתפללים על בנין ביהמ"ק וגאולה באמצע תפילת מוסף בשבת ויו"ט: **א'** הבני יששכר, דבשבת מאיר האור של ביהמ"ק, מתפללים שיבנה במהרה. **ב'** האור יקר (ויקהל) כשזוכים לעלות למקום גבוה כבשבת במוסף נכון להתפלל על ענין נחוץ כזו של גאולה (ורק בתחילת השבת צריך ליכנס מתוך שמחה וגאולה, וכלשונו הק' כי אחר שהיא בחיק בעלה נקשרת יראה בצערה ויאמר כרצונה, אמנם בתחלת כניסתה אליו צריך שיכנס בפניה השמחות ומאותם הפנים והבחינות יכנס אל פני העצבות אם יצטרך, עכ"ל). **ג'** אור יקר (בחוקותי) כיון שהקב"ה בוכה כשרואה בשבת את ישראל בגלותם משתתפין אנו בבכי' זו.

שבת דומיא דבית המקדש דבשניהם נתגלה בהירות בהנהגת הבורא

לסיום יש לציין השוואה נפלאה בין שבת לבית המקדש, דהנה המזמור בו מקבלים השבת הוא **מזמור שיר ליום השבת**, תוכן המזמור הוא דלפעמים נדמה לנו שאין מבינים הנהגת הבורא, בפרט בענין **צדיק ורע לו** רשע וטוב לו, בפרוח רשעים כמו עשב וכו', כשבאה שבת נתגלה הבהירות להבין איך הכל הוא בחשבון מדוייק, צורי ולא עולתה בו. הנה אותו ענין ממש מצינו דנתגלה כשבאים לבית המקדש, כמבואר היטב **במזמור ע"ג שבתהלים**, ואני כמעט נטיו רגלי וכו' שלום רשעים אראה, ואחשבה לדעת זאת עמל הוא בעיני, עד אבא אל מקדשי א-ל אבינה לאחריתם, דכשבאה לביהמ"ק מבין הכל, דבשניהם שבת וביהמ"ק יש התגלות השכינה, היפך מהסתרת פנים של הגלות, וכשיש גילוי פנים נתבטל כל הקושי', הן בשבת והן בביהמ"ק (בשם השפת אמת).

חוקים להורותם
הלכות ודינים, מפסקי הראשונים והאחרונים, עם תוספת ביאורים וטעמים שונים
נו"נ ע"י הרב הגאון דומ"ץ דקהילתינו שליט"א

הדלקת נרות שבת

בפרשתן - זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים (יא, ה) **מכאן שמדליקין נרות שבת. שמעתי שזה מאמר רז"ל. ופירש הרב המפולפל כמהר"ר אליעזר די אבילה ז"ל דהנה יקשה דמאי קאמרי "זכרנו את הדגה" והלא כל מה שרוצים לטעום** (היו) **טועמין במן, אלא מוכרח דמראית עין הוא עיקר, וכמו שנא'** (קהלת א' ח') **"לא תשבע עין לראות" מכלל דאיכא שביעה בעין.** (וראה יומא דף ע"ד). **ומזה תשכיל דצריך להדליק נר בשבת דכתיב "וקראת לשבת עונג" וישבע עינו לראות מאכלי שבת** (דבלאו ראיה - ליכא שביעה ועונג) **עד כאן שמעתי משם הרב הנזכר ז"ל.**

(חומת אנך להגאון החיד"א זצ"ל)

* * *

וברש"י שבת (כ"ה ע"ב) **לגבי הדלקת נר בשבת מציין גמ' יומא** (שם) **המאכילך את המן וגו' למען ענותך, דאכילת המן היתה נחשבת לעינוי, מחמת** שלא **ראו אותם לכן לא שבעו מכך, וביאר הרש"ש דזהו שהתלוננו בנ"י על המן בפרשתן** (יא, ו) **"בלתי אל המן עינינו" דכוונתם היתה שלא ראו את מה שטעמו, ורק ראו את המן בעצמו.**

ועיין ברך משה פר' עקב שמביא מדרש פליאה (המובא בכתב סופר) **ויענך וירעיבך ויאכילך את המן, מכאן שהנשים מדליקות נרות שבת. והוא פלאי.**

עיקר הדלקת הנרות במקום אכילה

הדלקת הנרות צריך שתהא בעיקר במקום האכילה.

וכן כתבו רש"י (שבת כ"ה ע"ב ד"ה חובה) ותוס' (שם ד"ה הדלקת נר) דהדלקת נר בשבת חובה, דחובה היא שיסעוד במקום הנר משום עונג, ויש עוד טעמים בחיוב הדלקת הנרות משום שלום בית שלא יכשל בעין ואבן או שמצטערים לישב בחושך ע' בראשונים שם ובפוסקים.

המדליק נרות בכמה מקומות או בכמה חדרים, יברכו על הנרות שמדליקים במקום האכילה, ולא על שאר הנרות.

כיון שעיקר המצוה הן הנרות שאוכלים לאורם, וראוי שתהא הברכה עליהם, רמ"א סי' רס"ג סעי' י' וכביאור הלבוש המובא במשנ"ב סקמ"ה.

ואם במקום האכילה נמצאים אחרים שמדליקים כבר נרות, אז נוהגים שמדליקים במקום השינה או במקום ששוהים במשך השבת.

כיון דבמקום האכילה מדליקים כבר נרות, ואף דלדעת רמ"א בסעי' ח' מברכים על תוס' אורה, אולם עיקר החובה של מקום האכילה לא שייך כבר כיון שכבר מדליקים שם.

אכילה במקום שמחה

בעלי שמחה העורכים סעודות שבת מחוץ לביתם או הנוסעים לשבת ושוהים במקום אחד ואוכלים במקום אחר (בחדר אוכל, או זאל וכדו') **ראוי שיעמדו על כך שבמקום האכילה ידליקו נרות לכבוד שבת, דהיינו או שבעלת השמחה תדליק שם הנרות בברכה, או להעמיד שם אדם אחר שידליק הנרות לפני שבת.**

ונכון לעשות כן כיון שזהו עיקר מקום האכילה, ואף כהיום שיש לעקטע"ר עכ"ז ראוי לנהוג כן, דהרי גם בבית במקום ששוהים ג"כ יש לעקטע"ר ועכ"ז נוהגין להדליק כדלקמן.

ואדם אחר המדליק שם אם הוא בעצם אינו מחויב בהדלקת נרות מצד עצמו אז ידליק שם בלא ברכה.

הדלקת נרות בזמנינו שדולק לעקטע"ר

בזמנינו שדולק אור הלעקטע"ר בכל בית ובית, וכשמדליקין נרות שבת יש כבר ריבוי אורה בבית מהלעקטע"ר - לכן ראוי ונכון שבשעה שהאשה מברכת על הנרות לכוין בברכת הנרות גם את אור הלעקטע"ר, בענין שידליקו את הלעקטע"ר בשעה שמדליקין את הנרות, ואם הלעקטע"ר היה דולק כבר מקודם, אז אפשר לכבות את הלעקטע"ר לפני הדלקת הנרות, ולחזור ולהדליקו לכבוד שבת.

והדלקת הלעקטע"ר יכולה ליעשות הן ע"י הבעל או אחד משאר בני הבית לאחר שהאשה הדליקה את הנרות בשעה שהאור בחדר הזה כבוי או יכולה ליעשות ע"י האשה קודם שתדליק הנרות ותכוין בברכה גם את הלעקטע"ר.

דכיון דבזמנינו יש ריבוי אורה מחמת הלעקטע"ר, נמצא דאין שום תועלת בהדלקת הנרות, דשרגא בטיהרא מה מהני, ויש חשש שהברכה תהא לבטלה, ואף לדידן דפוסקים כהרמ"א (בסי' רס"ג סעי' ח) דאפשר לברך ברכת הדלקת הנרות על תוספות אורה, עכ"ז יש לומר דכוונתו בתוספות אורה מחמת נרות, דהיינו שמדליק במקום שכבר דולקות נרות, דבזה דעתו דאפשר לברך כיון שע"י ריבוי אורה יש ריבוי שמחה בבית, דמתפשט האור בכל הבית, וזה שייך לומר בנרות, אבל כשמדליק נרות במקום שדולק לעקטע"ר, והלעקטע"ר משפיע אור גדול, קשה לומר שהנרות מוסיפים אורה ושמחה, ובפרט אלו המדליקים מנורות רבים וגדולים שאורם רב, א"כ תוספות הנרות דומים להדליק נרות באור יום שאין להם תועלת ואולי אפילו פחות מזה, ולכן נכון לעשות כנ"ל, וכן שמעתי מהגאון הגדול רבי שלמה זלמן אולמאן זצ"ל ראה"כ ועוד גדולי הפוסקים, וכן מובא שנכון לעשות כן בשו"ת באר משה (ח"ה סי' קי"ב) ובשו"ת נשמת שבת (סי' שמ"ה) הביא מקונטרס בית יהודה שכן נהג הגה"ק ר' יודעלע האראוויטץ זצ"ל, ובתשוה"נ (ח"ב סי' קנ"ב) הביא שיש גדולים שהחמירו כן.

והעולם שאינם נוהגים כן ומדליקים כרגיל יש להם על מה לסמוך, וסברתם דיש שמחה של תוספות אורה אף בנרות שמדליקים במקום במקום שיש לעקטע"ר, ויש בזה כבוד ועונג לסעודת שבת, וכמו שמדליקים נרות בסעודות חשובות אף כשיש לעקטע"ר שהנרות מוסיפים כבוד לסעודה.

וכן כתב בתשוה"נ שם לחלק בין מקום האכילה למקום שאין אוכלים שם.

ויש ראיה לזה מתשו' מהרי"ל (המובא בא"ר סקי"ח) דמביא ראיה שאפשר לברך על תוס' אורה, דהמהרי"ל כתב ראיה מהא דמדליקין נרות ביו"ט בביהכ"נ אף דשרגא בטהרא מאי מהני, אלא כל מה דמיתוסף אורה חשוב הנאה טפי, וכן יש להביא קצת ראיה מהמ"א (סקט"ז) דכתב בשם האחרונים דאם הדליק נרות קצרות שאינם דולקות עד הלילה, אז אם הוא אוכל בבית לא הוי ברכה לבטלה, דאף שעדיין יום, יש לו הנאה ושמחה מן הנרות בשעת האכילה, אלא דמ"מ כתב דמצוה מן המובחר לעשות נרות ארוכות שידלקו עד הלילה.

ובזה סומכים העולם כשיו"ט ושבת סמוכים ומדליקים הנרות לכבוד היום השני ואז אי אפשר לעשות העצות הנ"ל.

דאי אפשר לכבות האור ביו"ט, ולכן צריך לסמוך על הסברא הנ"ל.

האוכלים במקום אחר

ואותם המדליקים נרות שלא במקום האכילה, כמו אברכים נשואים שאוכלים את סעודת שבת אצל הוריהם, או כשיש שמחה במשפחה ואוכלים במקום אחר ומדליקים בבית, צריכים להחמיר יותר ולנהוג כנ"ל דהיינו לברך ולכוין גם את הלעקטע"ר.

כיון דהדלקת הנרות שלא במקום אכילה אינו מטעם כבוד שבת, אלא מטעם שלום בית דהיינו שלא יכשל בעין ואבן או מפני שמצטערין לישב בחושך (עי' בראשונים בגמ' שבת כ"ג ע"ב, ובדף כ"ד ע"ב), וטעם זה לא שייך אלא במקום שיהא חושך בלא נר, אבל במקום דיש אורה בלא הנרות לא שייך להדליק נר מחמת שלא יכשל, ולא שייך לומר בזה תוספות אורה, דאין הנאה מתוספות אורה זו ולא שייך לומר כבוד ועונג דזה שייך רק בסעודה.

והמדליקים במקום שכבר דולק הלעקטע"ר ואינם מקפידים לכבות בעת שמדליקים, טוב ונכון שיטעמו דבר מה במקום הנרות במשך הלילה, ובזה יצאו ידי הדלקת נרות במקום כבוד ועונג שבת.

ובתשוה"נ שם הביא ששמע מבחור ששאל את החזו"א בענין הדלקת הנרות ואמר לו שראוי לו כשמברך בחדר השינה, שיאכל מזונות כשחוזר בלילה.

ויש לציין מה שכתב באשל אברהם (בוטשאטש) בסי' רס"ג, דכמה נשים המדליקות נרות במקום אחד ואף במנורה אחת, יכולות לברך לכולי עלמא (אף לדעת הב"י) דכיון שהונהגו כן אין כאן חשש ברכה לבטלה, ושייך בזה אשר קדשנו במצוותיו וציונו, כיון שהוא מצוה דנשים מוחזקות מהאמהות, וכבר קבעו חובה על עצמם שלא תהיה שום אשה שנישאת פעם אחת בלי הדלקת ב' נרות ממילא פשיטא דשייך לומר וציונו ע"כ, ויש לדון אי שייך לומר סברא זו אף בכדי לברך במקום הלעקטער.

הילולא רבא

מאמרים יקרים, עובדות וסיפורי קודש יקרים
מצדיקים קדושים וטהורים, בעלי ההילולא זי"ע

כ"א סיון

הגה"ק רבי שלמה ממונקאטש זי"ע

מתולדותיו

הגה"ק ר' שלמה שפירא בעל "שם שלמה" זי"ע נולד בשנת תקצ"ב לאביו הרה"ק ר' אלעזר מלאנצהוט בנו של הבני יששכר זי"ע, בהגיעו לפרקו נשא את בתו של רבי יקותיאל שמעלקא מסאסוב בנו של הרה"ק ר' משה לייב מסאסוב זי"ע, בישבו על שולחן חותנו שימש כרב בסאסוב, לאחר מכן שב לבית אביו ששימש אז כרב בעיר סטריזוב, בשנת תרי"ז נתקבל אביו לרבנות לאנצהוט ואז מילא את מקומו ברבנות סטריזוב, עם הסתלקות אביו בשנת תרכ"ה התחיל להתנהג באדמורו"ת, בשנת תרמ"ב עבר לשמש ברבנות מונקאטש בה ישב זקינו הבני יששכר, ומסופר שבדרשתו הראשונה שם אמר כי רב חדש בדרשה הראשונה עדיין אינו מכיר בני הקהילה ועל מה עליו לעוררם ואפשר שהקהילה נאה וחסודה אין בה מום, על כן צריך לדרוש שיעשו מעשיהם הטובים למען האמת בלתי לה' לבדו, ופירש אז מאמה"כ "ראש דברך אמת" היינו שהדרשה הראשונה תהיה בענין אמת, "ולעולם" היינו בהמשך הזמן כשכבר יכירם היטב יעוררם על "כל משפטי צדקך", דהיינו על כל פרטי הדברים הצריכים תיקון, וביום כ"א סיון שנת תרנ"ג השיב את נשמו ליוצרו ומנו"כ במונקאטש.

מן הראוי לציין מה שהביא בס' דברי תורה וז"ל: "שמעתי בשם אאזמו"ר הגה"ק מהר"ש מפה"ק זי"ע (בהיותו אבד"ק סטריזוב) פ"א נתוועד בסעודת ברית מילה בק' רישא עם הגאון הגדול המפורסם מהרצ"ה אורנשטיין ז"ל מלבוב (בהיותו אז אבדק"ק רישא) וכיבדו הגאון מרישא לאא"ז לומר תורה וסירב ואמר אא"ז יאמר הרב מרישא, ולעומת זה גם הג' מרישא לא רצה לומר רק הפציר בו עוד באא"ז הגה"ק שיאמר ד"ת ולא רצה לעבור עוד על דברי מרא דאתרא ויען ויאמר (אאזמו"ר הקדוש) כתוב יום ליום יביע אומר ולילה ללילה יחוה דעת ועפי"ד המד"ר בראשית ויקרא אלקים לאור יו"ם אלו מעשיהן של צדיקי"ם, ולחושך קרא ליל"ה אלו מעשיהם של רשעים, וזהו יו"ם ליו"ם (כשמתוועדים שני אנשים שהם בבחינת יו"ם מעשיהן של צדיקי"ם) יביע (כל אחד לחבירו) אומר (אתה) ולילה ללילה (כשמתוועדים יחד שני אנשים המתגאים, שהם בבחינת ליל"ה מעשיהם של רשעי"ם) אז כל אחד מהם "יחוה דעת" (רוצה להגיד כדי להראות דעתו וחריפותו), ובזה יצא אאזמו"ר זי"ע י"ח דברי רב האי גאון ומרא דאתרא הנ"ל".

דרכו קודש היתה שלא לומר דברי תורה בשב"ק רק אחר אכילת כל התבשילין ואמר טעמו כי שמע פעם בצאנז מהרה"ק ר' אהרן מקראקא זי"ל שהגיד בשם אביו הרה"ק בעל מאור ושמש זי"ע כי דרכו בקודש היה לומר תורה לפני המסובין בשעת הסעודה בין מאכל למאכל

ימי ההילולא

כ"א סיון

- רבי שלמה שפירא ממונקאטש ב"ר אלעזר מלאנצהוט תרנ"ג
- רבי מאיר ב"ר ישכר דוב מראדישיץ תרס"ג
- רבי יהושע העשיל הכהן פריעד אב"ד קאפיש ב"ר גדלי' (זכרון יהושע) תרפ"א
- רבי נחמיה מקוידינוב-ברנוביץ ב"ר אהרן תרפ"ז
- רבי מנחם נחום מאיצקאן ב"ר אברהם יהושע העשיל מאדזאד תרצ"ג
- רבי דוד מנחם מאניש באב"ד אב"ד טערנאפאל ב"ר יהושע העשיל (חבצלת השרון) תרצ"ז
- רבי שמעון סופר מערלוי ב"ר אברהם שמואל בנימין (כתב סופר) תש"ד

כ"ב סיון

- רבי יחיאל מיכל מנעמרוב ב"ר אלעזר הי"ד - ת"ח
- רבי דוד דייטש (אהל דוד) ב"ר מנחם - תק"ץ
- רבי משה יוחם ב"ר מנחם מענדל מקאצק - תרכ"ה
- רבי יחמיאל יהודה מאיר מפאשיסחא ב"ר יעקב יצחק אלחנן- תרנ"ז
- רבי ברוך אשר ב"ר אהרן מטשערנוביל - תרס"ה

כ"ג סיון

- רבי יעקב פאלאק בעל החילוקים ב"ר יצחק - רפ"ה
- רבי יהודה אסאד מסערדעהעלי ב"ר ישראל (שו"ת יהודה יעלה) - תרכ"ו
- רבי יצחק (השני) מברזנא ב"ר אברהם שמואל - תרצ"ט
- רבי משה מזידיטשוב ב"ר ישכר בעריש מווערעצקי - תש"ד

והיה נמשך בדברי תורתו הרבה עד שנצטננו המאכלים אשר לפניהם וגילו לו אח"כ מן השמים שמקפידים עליו בזה יען כי ע"ז מניח להצטנן מאכלי שב"ק.

כ"ב סיון

הגה"ק רבי דוד דייטש זי"ע ["אהל דוד"]

מתולדותיו

הגה"ק רבי דוד דייטש זי"ע בעל "אהל דוד", נולד ב"ז חשון תקט"ז בנייטרא לאביו, הגה"ק רבי מנחם מענדל זצ"ל דומ"צ שם ולאחמ"כ אב"ד קיצע שליד פרשבורג, וטוטשאפ וגליל טאבור הסמוכים לפראג. מופנות אליו כמה תשובות בשו"ת נודע ביהודה. הוא היה בנו של הגאון רבי מרדכי דייטש זצ"ל מח"ס "מור דרור" על הש"ס ב"ר חנוך יהודא מקציני העיר פרעשבורג, בן הג"ר מנחם מענדל אב"ד געדינג, ולמעלה בקודש עד רבי יהודה החסיד. כמו"כ היה נכדו של הגה"ק רבי יהושע אב"ד קראקא המפורסם בחיבורו "מגיני שלמה".

היה תלמיד מובהק וותיק להה"נודע ביהודה" אשר השיב לו בשו"ת כארבעים תשובות אשר מתוכם ניכרת הערכתו הגדולה אליו. כמו"כ היה תלמיד להגאון רבי לעמיל גלוגא אב"ד אייזנשטאט מח"ס חוט המשולש בשערים, ומהר"ם ברבי אב"ד פרעשבורג.

בשנת תק"מ נשא את אשתו מרת מרים בת דודו הר"ר משה מטוטשאפ. בשנת תקמ"ד נתקבל לאב"ד יעמניץ במעהרין, ואח"כ בתק"ן לאב"ד פרוינקריכען, ומשם בתק"ע לסערדאהעל, ובתקע"א נתקבל לאב"ד בעוב"י עיר חדש שם נלב"ע בערב ש"ק כ"ב סיון תקצ"א. מופנות אליו עשרות תשובות בשו"ת חת"ס, שיבת ציון, אמרי אש, יהודה יעלה (מהר"י אסאד), שמן רוקח, המצרף, עטרת חכמים ממח"ס "ברוך טעם". חתנו המפורסם היה הגה"ק מאוה"ג מהר"ם א"ש זי"ע אב"ד אונגוואר מח"ס שו"ת אמרי אש.

שבח גדולי הדור עליו

היה נערץ בפי כל גדולי וחכמי דורו, מפליא לראות את הערצת גדולי החסידות אליו. כמו שסיפר נכדו הגה"ק מסעקעלעהיד הי"ד שהרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זיע"א אמר שרואה אור גדול במדינת הגר והוא בנאוועמעסטא (עיר חדש) המאיר מסוף העולם ועד סופו".

גם הישמח משה העריצו מאד בידעו את גודל קדושתו, כמו שמתארו בהסכמתו לספרו, וסיפר פעם בעל הדרכי תשובה ממונקאטש זי"ע בעת חלוקת האפיקומן, שהרה"ק ה"ישמח משה" זיע"א אמר בחג השבועות תקצ"א לפני המסובין בשולחן הטהור, כי אם היה אפשרי שיזדמנו יחד הוא (היש"מ) והרה"ק ה"בני יששכר" מדינאב זיע"א אצל רבי דוד דייטש, היו פועלין הישועה השלימה משמי מרום. ותיכף אחר השבועות הודיע ה"ישמח משה" לה"בני יששכר" שיזדמנו במקום פלוני ומשם יסעו יחדיו לעיר חדש להגה"ק רבי דוד דייטש, ואכן נפגשו והכינו עצמם לנסוע לעיר חדש, אלא ששם הגיעתם השמועה כי נצחו אראלים את המצוקים ונסתלק ה"אהל דוד", וראו כי מן השמים נגזר לבל יפגשו יחדיו הני תלת צדיקי הדור.

ימי ההילולא

כ"ד סיון

- רבי יעקב יצחק מבלעזדוב ב"ר חיים מאיר יחיאל ממאגלניצא (אמת ליעקב) - תרמ"ב
- רבי ישראל חיים פריעדמאן אב"ד ראחוב ב"ר יודא (ליקוטי מהרי"ח) - תרפ"ב

כ"ה סיון

- רבן שמעון בן גמליאל - ג"א תתע"ה
- רבי ישמעאל כהן גדול בן אלישע - ג"א תתע"ה
- רבי ארי' ליב ב"ר אשר (שאגת ארי') - תקס"ה
- רבי דוב בעריש מביאלא ב"ר אברהם מטשעכנוב - תרל"ו
- רבי חיים סופר אב"ד פעסט ב"ר מרדכי אפרים פישל (מחנה חיים) -תרמ"ו
- רבי אליהו מווייסקויט ב"ר אברהם יוזפא (אזור אליהו) - תרמ"ו

כ"ו סיון

- רבי אייזיק ר' יעקלש פרנס בקראקא - תי"ג
- רבי יחיאל מיכל מקורימא ב"ר צבי מנחם מאניפולי - תרט"ז
- רבי אברהם יהושע העשיל ממאגלניצא ב"ר חיים מאיר יחיאל - תרל"ח
- רבי מרדכי זאב הלברשטאם אב"ד צאנז ב"ר ארי' לייבוש - תש"ב
- רבי יהושע בוקסבוים מגאלאנטא ב"ר יוסף (אור פני יהושע) - תש"ד

כ"ז סיון

- רבי חנניה בן תרדיון - ג"א תת"ל
- רבי מאיר מאייזנשטאט ב"ר יצחק (פנים מאירות) - תק"ד
- רבי ארי' ליב שפירא מזיטאמיר ב"ר שמואל אברהם אבא מסלאוויטא - תרנ"ו
- רבי שמואל שמעלקא מחוסט ב"ר ישראל יעקב - תרצ"ד
- רבי משה יחיאל אלימלך מלעבערטוב ב"ר נתן דוד מפאראזוב (ויאמר משה) - תש"א
- רבי נפתלי צבי בראך אב"ד מאגענדארף ב"ר שאול (דבר נצב) - תש"ד

הבני יששכר עצמו ג"כ ידע את גדולתו, ופעם אחת אמר ליהודי שפנה אליו בבקשה גדולה שיתפלל עליו ויפעול עבורו ישועה, כי אין בעולם מי שיוכל לפעול לו הישועה כי אם רבי דוד דייטש מעיר חדש.

הדברי חיים היה נוהג כל ערב יוה"כ להזכיר בדבריו את הג"ר דוד דייטש וחתנו מהר"ם א"ש.

ידידותו הגדולה עם החתם סופר החלה עוד בבחרותם, כעת ביקורו של הג"ר נתן אדלער זי"ע בפראג יחד עם תלמידו החת"ס, כשנכנס ר' נתן אדלר לבית מדרשו של הנודע ביהודה הראה ר"נ אדלר להח"ס על האהל דוד, וא"ל בזה הלשון: "זעהסטו, דער קליינער בחור געפעלט מיר". כשמוע זאת הח"ס ידע דלאו מילתא זוטרא היא ומיד דבקה נפשו בו וקבע עמו חברותא לכל זמן שהותו בעיר [כשבועיים], ועסקו בפלפולי דאורייתא באכסניא שלו עד שעה א' קודם חצות, או אז הציע להחת"ס שכיון שוודאי עייף מטורח הדרך חפץ לישון, ופשט את מעילו והציעו תחתיו למען יחטוף תנומה, כי מיטה לא היתה לו כי קיים ועל הארץ תישן כפשוטו. ומאז נקשרו בקשרי אהבה והערצה. [החת"ס מזכיר ביקור זה לרבו הגר"נ אדלער "והוא עמד לפני אמ"ו הגאון נ"י בק"ק פראג" – שו"ת יו"ד קסז].

פעם אחת הגיע כדי לבקר את החת"ס, עקב השעה המאוחרת נכנס לביהמ"ד שם עסקו תלמידי החת"ס בתורה, משחפץ לנוח הניח עצמו סמוך לתנור כשתרמילו למראשותיו. התלמידים שלא הכירוהו לא חשו לסדר לו מקום לינה. בבוא החת"ס למחרת בבוקר לביהמ"ד ראהו שוכב על הארץ, נרתע לאחוריו וצעק: "ספר תורה מונח על הארץ" וגזר על תלמידיו תענית!

כמו"כ אחר פטירתו מצאו בביתו פתקאות ששלח לו החת"ס שיתפלל בעדו ובעד ב"ב.

קדושתו ופרישותו

היה מתנהג בפרישות וקדושה והקפיד לא ללבוש שום מלבוש אשר יש עליו חשש טומאה. אף השטריימל שלו הקפיד שיעשה מזנבות עגל טהור.

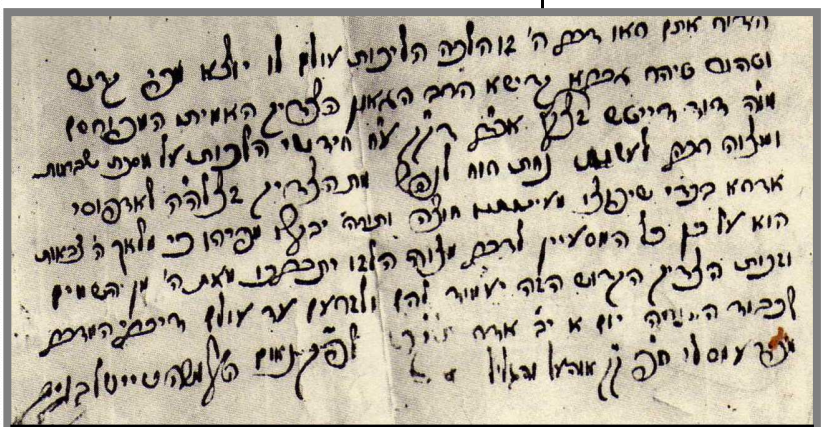
אמרו עליו שהיו לו שלש מאות חומרות בנטילת ידים, בין היתר שהמים נשאבו רק על ידי יהודי, ואחת מהם שלמד לפני כל נטילה כל שו"ע הלכות נטילת ידיים. ומסופר שפעם הפצירה בו הרבנית שיחדל ממנהג קשה זה, והשיב לה כי נוהגו זה נחשב כנדר. משאלה אם אין עצה לדבר, השיבה ניתן להתיר נדר זה, אך אז אלמד כל פעם לפני הנטילה הלכות נדרים, ומחמת הספק אלמד גם הלכות נטילת ידים... .

כתוצאה מדקדוקיו אלו היו ידיו מלאות סדקים ופצעים, ומסופר כי המושל בסערדאהעל סנט בו "ידי הרב אינם נקיות", אך הוא השיבו "הפצעים הם רק על גב היד, כפי נקיות". רמז למושל שהוא נוטל שוחד, ואכן זמן קצר לאחר מכן הודח המושל מחמת מעילה ושוחד.

קנאותו

בשעת הדפסת ש"ס וויען ע"י הגוי אנטאן שמיעד, שהיה הש"ס המפואר הראשון לאחר כמאה שנה, עלתה בידי משכילי בערלין, לתת את מלאכת ההגהה לידי האפיקורוס הידוע בן זאב שר"י, למען יטמין בסתרי הגהותיו עניני כפירה אשר למד בבית רבו מענדלסאהן דעססויער שר"י, אשר כל הוגה בהם לאט לאט יכניס בו רעל הארסי אשר כל באיה לא ישובון. והאדון הנ"ל לרוב חשיבותו בבית המלך וגם יען הדפיס ספרים יקרי ערך מרבותינו הקדמונים, קבל הסכמת מגאוני הזמן ההוא, על הדפסת הש"ס. ורבים מישראל תושבי בעהמען ומעהרין וגם מערי גליל העליון אשר כבר הכו בסנוורי השכלת בערלין, הפיצו מודעות והדפיסו "קולי קוראות" למען ירכשו "פרענומעראנטן" [דמי קדימה] על קניית הש"ס ההוא, [אשר באמת היה הש"ס לפי ערך הזמן שנדפס בו כלילת יופי].

בתחילה הרעיש ב"מחאה גלויה" שלא לתת לו דמי קדימה, אך יען שהיה לו הסכמות מגדולי הדור, דבריו לא נשמעו כ"כ. כראותו שדבריו אינם נשמעים, נסע לעיר פרויעינקירכען (הסמוכה לוויען) ובקש מהם שיבואו עמו מנין אנשים לוויען להיות עמו בצוותא חדא כל ימי משך שבתו שמה. ואנשי המקום אשר הכירוהו כקדוש עליון מעת שהיה אצלם רב אב"ד, שמעו לקולו ונסעו אתו ראשי וחשובי העיר ת"ח מופלגים, ולקחו עמהם ס"ת ומזון למשך כמה ימים, כדי שלא יוודע לאיש מי הם ומה מעשיהם. ובבואם לעיר וויען שכרו להם אכסניא בירכתי הבית של בית הדפוס, ופקד עליהם שלא יצאו מהבית חוצה, רק עפ"י פקודתו. והיה להם מנין מיוחד באכסניא, ושם אכלו ולנו.

תצלום כתי"ק של מרן הגה"ק בעח ישמח משה זי"ע בהסכמתו המיוחדת לספר אהל דוד

וביום השבת באמצע קריאת התורה הפסיקם וצעק בקול "עתה הגיע הזמן שנחלץ חושים לקדש שם שמים בזריזות, בואו כולכם אחרי". והלך הוא וכל החבורה במהירות רבה לבית הדפוס, וכשפתחו את הדלת מצאו את העוכר "בן זאב" יושב פרוע ראש ובידו עט סופר, וכותב הגהותיו על דפי הש"ס, למען יוכלו להשלים ולהדפיס הדפים מתוקנים עוד בשב"ק. וכראות בן זאב את האהל דוד אשר היה מפורסם לקנאי לוחם מלחמות ה', (תלמידו של הנוב"י אשר היה הראשון להחרים את רמ"ד ותלמידיו) עם קהל רב סביבו ומצאוהו עושה נבלתו לטמא קדושת התורה ע"י חילול ש"ק, עמד וברח לנפשו לבית הכסא וסגר הדלת אחריו.

וציוה על אנשיו לבדוק שאכן הדיו לחה, שכתב בשבת, וכעבור איזה רגעים אמר שילכו לקרוא לעוכר הנ"ל מבית הכסא "אם הוא עדיין חי" למען יתברר רשעתו בפניו. אולם הדלת היתה סגורה ואין קול ואין עונה, ולאחר זמן רב כשעה משלא פתח הדלת, קראו למשרתי האדון שישברו הדלת ומצאו את גויית בן זאב אשר מת במיתה חטופה וכל הנסיונות לעוררו ולהצילו עלו בתוהו, ונתפרסם בכל העיר מכל הנעשה ע"י האהל דוד, ואשר נתקיים בו בבן זאב מאמר חז"ל המחלל שם שמים בסתר נפרעים ממנו בגלוי. ואח"כ דרש בביהמ"ד בתוכחת מגולה על המתחדשים והמשכילים.

סיפר הרה"ק רמ"ח סלאנים זי"ע, בעת שהגיעו היהודים הראשונים לפולין ולמדינות הסמוכות שילמו הון תועפות למדינות בכדי שיהיו פטורים מלילך לצבא, והוסכם כן בכל המדינות. אך לאחר שנים כשבא הקיסר יאזעף רצה לקחת היהודים לצבא וחיפש אמתלא לבטל ההתחייבות הנ"ל. וקרא לזקני הרבנים מגדולי ישראל, וטען לפניהם שהגיוס יהיה לטובתם, מכיון שבכל פעם כשחוזרים החיילים הגויים מהמלחמה אחרי שנהרגו מאתם מאות ואלפים, וחזרים לעריהם ובראותם שכל היהודים עוסקים במסחר כדרככם ולא נעדר מהם איש, מתמלאים בכעס וזה גורם לפוגרומים ורדיפות, ולכך הוא מציע שיתגייסו גם מבנ"י לטובתם, וביקש את הסכמת גדולי ישראל. ושתקו כולם מאין להשיב, עד שפתח האהל דוד ואמר שהוא מציע שאחרי כל מלחמה ימסרו יהודים להריגה לפי הכמות היחסית שנהרגו מהגויים, ובלבד שלא ילכו לצבא. ודבריו הנרגשים עשו על הקיסר רושם עמוק והבטיח שבימי מלכותו לא יהיה גיוס חובה ליהודים. ובהיותם בחוץ ביקש שיביאו לו קערה והקיא בה דם רב מרוב התרגשות ואחריות.

אחרית ימיו

בהגיעו לשנת השבעים וחמשה לחייו. נפל למשכב בשמיני עצרת שנת תקצ"א, שממנו לא קם. כשמונה חדשים התהפך על מטת חליו, כשהוא משתדל בכל עוז להמשיך עבודתו בקודש, מנין אנשים היו מגיעים תמיד כדי שיוכל להתפלל במנין. בתחילת חודש מרחשון כתב את צוואתו בה מצוה איך לנהוג עמו אחר מלאות ימיו ושנותיו, וכמה הנהגות לבניו וחתניו.

בקיץ שנת תקצ"א פרצה מגיפת חולירע קשה אשר הפילה חללים רבים. אוהבן של ישראל, אשר היצר בצערן של ישראל, החליט למסור את נפשו למען הכלל, ואמר כי הוא מקבל על עצמו להיות כפרה בעבור כלל ישראל. ואכן, לא רחק היום, וביום ו' ערב ש"ק פרשת שלח כ"ב בסיון תקצ"א, עלה בסערה השמימה, כשמיד עם פטירתו פסקה המגיפה כליל.

עד רגעיו האחרונים המשיך בעבודתו הקדושה, כשעוד ביום פטירתו, התפלל במנין, אחר אמר פרשת המן והעקידה, וביקש שילמדו לפניו משניות קדשים, ותוך כדי הלימוד השיב את נשמתו לבוראו בקדושה וטהרה.

מרן החתם סופר שהה באותה העת במרחץ פישטיאן הסמוכה, עקב חולשתו. בשומעו את השמועה המרה על פטירת ידידו מנוער, הצטער והתאבל עד מאד, אולם מחמת חולשתו הרבה חשב שלא ליסוע להשתתף בהלווייתו. אלא שברוחצו במרחץ ארע עימו מעשה נורא. באותה העת היה בפישטיאן מעיין אחד בלבד, אשר היה עשוי כמין בור קטן, ועליו דלתות גדולות מברזל, ובכל יום בבוקר היו פותחים את הדלתות ומשאירים אותם פתוחות עד הערב לציבור הרוחצים. אולם בשעה שהיה החת"ס רוחץ, דאגו מקורביו אצל הנהלת המרחץ, שיניחוהו לרחוץ לבדו. כשנכנס החתם סופר לרחוץ נפלו הדלתות מעומדם, והחתם סופר נשאר סגור במרחץ, כשאין ביכולתו לפתוח את הדלתות שנעלו. סכנת מות ריחפה עליו מפני רוב החום וההבל שבמרחץ הסגור. החל החת"ס לפשפש במעשיו על מה זה בא עליו ככה, ומדוע נגזר עליו מיתה נוראה כזו. ותיכף עלו בדעתו דברי חז"ל (שבת קה ע"ב) כל המתעצל בהספדו של חכם ראוי לקוברו בחייו, ומיד קיבל על עצמו שאם יעשה לו הש"ת נס להצילו מבור תחתיות, יסע להלווייתו של ויספידו כפי כבודו. עודו מהרהר בדבר, נפתחו הדלתות מעצמן, ויצא בשלום.

ואכן בהלווייתו שהיתה כנראה אחר השבת ביום ראשון פרשת קרח, הספידו מרן ה"חתם סופר", ואם כי ציוה לבל יגידו שבחים עליו, קונן עליו הספד מר כשכל הקהל מתעורר בבכי ונהי. כן הספידו אז הג"ר יעקב קאפיל חריף אב"ד וערבוי. קברו נכרה בעיר חדש, ולפי שאסר בצוואתו לכתבו שבחים על קברו. נחרט על מצבתו עיקר הנוסח כפי שכתב בעצמו בצוואתו בתוספת שורה בתחילתה על תאריך הפטירה, וז"ל: יצאה נשמתו בקדושה ובטהרה יום עש"ק שנת תקצ"א לפ"ק פ"נ הרב ר' דוד דייטש בן הרב ר' מנחם מענדיל המחבר ספרי אהל דוד נהג ברבנות פה עיר חדש כ"א שנה תנצב"ה

ספריו

זה לשון הישמח משה בהסכמה לספרו אהל דוד: "קדוש וטהור, טיהר גברא קדישא, הרב הגאון הצדיק האמיתי המפורסים ... ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא".

וזה לשון החת"ס בהסכמה לספר הנ"ל: "אותו צדיק קדוש ישראל גאון עולם ...ראיתי בתוכו דברים נפלאים מסולאים בפז... אשרינו אם זכינו לשיחתו ולאורו".

כ"ג סיון

הגה"ק רבי יהודה אסאד זי"ע

מתולדותיו

נולד לאביו הצדיק ר' ישראל בשנת תקנ"ז, אביו הי' איש צדיק תם וישר הנהנה מיגיע כפיו ושימש כחייט בעיירה הקטנה אסאד הסמוכה לעיר פעסט, ולמרות שפרנסתו הי' בצמצום לא נהנה מעולם משאריות סחורה שהושארו על ידי לקוחותיו כדרכם של חייטים, אלא חלקם לנצרכים, ולפני פטירתו ציוה שיעשו לו הארון משלחן עבודתו כדי שאלה יעידו לפני שוכן מרומים על ישרותו, כשהמהרי"א הי' נער בן עשר שנים נפטר עליו אביו, כבר אז הפתיע את הקהל בהספדו הנרגש, אמו הוליכתו לעיר סודיעץ לישיבתו של הגאון רבי פאלק ביכלר ז"ל, וכראות הגאון רבי פאלק כי הנער הולך וגדל, השתדל אצל אחיו רבי אהרן ביכלר אשר כיהן אז כאב"ד בעיר דינא – סערדהעלי והרבץ תורה לעלויים, לצרפו לישיבתו ולדאוג לכל צרכיו.

גדלותו בתורה

כשרק מלאו לו ח"י שנה ידע חמש מאות דפי גמ' בע"פ, וד' חלקי שו"ע הי' שגורים על פיו, תקופה קצרה למד אצל ר' אהרן ביכלער הנ"ל, ויהי לתפארת רבו, ועודו בחור צעיר לימים כיבדו פעם לדרוש בביהמ"ד שבעיר, דרשת הנער נעשית לשיחת היום, וגדולי הלומדים פלפלו בה, אך עפ"י עצת רבו החליט אז לנסוע לישיבה המפורסמת של הגה"ק ר' מרדכי בנעט ז"ל בניקלשבורג, כדי להגיע לשלימות תורה ויראה, הגר"מ בנעט גם קירבו ביותר, ומיד הטיל עליו להשמיע שיעור בישיבתו הגדולה לקבוצה של חמישים בחורים, וציוה שיהי' סרים למשמעתו, כמובן שהכתרתו כמגיד שיעור בישיבה עוררה קנאה בחלק מהתלמידים, ביום מן הימים הכניסו בין דפי גמ' של הגר"מ בנעט כתב פלסתר הכתוב בו ג' אשמות של המהרי"א א) כי העיז פניו בפני רבו, ויעש לו ישיבה בפני עצמו וחמישים בחורים נכנעים ועומדים לפניו לשמוע לקח מפיו, ב) כי ירחיב פה ולשון על רבו ועל לימוד של רבו וכי הבל יפצה פיהו לא נחית לעומקא דדינא, ג) כי גבר בעיניו וגאה גאה, עד כי הרשה לעצמו ללמוד חכמת הקבלה, כאשר רבם ר' מרדכי מצא הכתב, פנה לכל ספסלי הישיבה כדי להוודע מי הוא זה אשר מלאו לבו לעשות כן ופנה למהרי"א "יהודה אתה יודוך אחיך אל תירא ואל תחת הנני מצדיק בכל מה שחבריך מאשימים אותך צלח בני ורכב על דבר אמת", באותו מעמד הודיעו רבו שהוא מוסיף לו עוד חמישים בחורים, וגם הסמיכו על לימוד הקבלה באמרו לך ודרוש בה ולך נאה לדרוש בה, ואכן ידיעותיו הי' עצומות בחלק זה כבר מנעוריו, אם כי הסתיר את זה כל ימיו אבל הודה פעם לבנו כי בהיותו בן ל' שנה ידע בע"פ את כתבי האריז"ל ורבו ר' מרדכי בנעט נסה אותו בהם, ונתן עליו מהודו בתורת הרי, והורמנא לעסוק בחכמת האמת, רבו ר' מרדכי הי' אף נוהג להסדיר שעוריו מתוך שיקול מראש להערותיו של תלמידו המהרי"א, ולא פעם שמעוהו כשהיא העיר לעצמו בזה"ל: "אם יפלפל תלמידי יהודה וישאלני כך או כך, אשיבנו בדרך זה, ואם יפלפל גם על זה, אהי' נאלץ להשיבו בדרך זו".

על כס הרבנות

מתחלה שימש בקודש בתור דומ"ץ בעיר סערדאהעלי כאשר נתפנה מקום הוראה בעיר נתן בו רבו הגאון ר' אהרן סודיעץ את עיניו כראוי למשרה זו, אמנם לא בנקל עלה בידי רבו להבטיחו בחירותו כי הי' שם עוד שני תלמידי חכמים עצומים מתלמידיו המובחרים של בעל החת"ס זי"ע שחלק מאנשי העיר תמך בהם, וכדי למנוע מחלוקת הובא ענין הדיין להכרעת שלושה גאונים, רב המדינה הגה"ק ר' מרדכי בנעט, הגה"ק בעל החת"ס, הגה"צ ר' פאלק סודיעץ, זי"ע, והם קבעו פה אחד שהמהרי"א עולה על שאר המועמדים, המהרי"א קיבל את המשרה אך לאחר חמש שנים פנו אליו קהילת רעטה הסמוכה לפרעשבורג שיעבור לכהן בקהילתם, המהרי"א הסכים בתנאי אשר יקבלו עליהם לכלכל מספר בחורים לכל צרכם, והם נענו לכלכל ששה בחורים, בשיחה עם החת"ס התאונן המהרי"א לפניו שנפשו עגומה עליו כי לא יוכל להקים שמה ישיבה גדולה, אך הוא ניחמו כפי שאנו רואים נוסע עמו שלשה בחורים, והקהילה הסכימו לששה הרי תשעה, ובמקום שיש תשעה גם העשירי יהי' קודש, ואמנם בתוך זמן קצר גדל מספר הבחורים, שמעו הלך וגדל וקהלות שונות פנו אליו שיבוא לכהן בקהילתם.

ואכן לאחר תקופה קצרה הסכים לעבור בקהילת סעמניטץ אשר היתה מלאה תלמידי חכמים ושלמים, בדרכו לסעמניטץ עבר דרך פרעשבורג כדי להתראות עם החת"ס, שהוא שמח לקראתו ויברכהו בברכת מז"ט, בשיחה עמו סיפר לו המהרי"א שבסעמניטץ יושבים תלמידי חכמים גאוני תורה וביניהם ציין במיוחד את אחד מתלמידי נוב"י זי"ע ששמו ר' צבי הירש פופר שאמנם הוא סוחר אך גם למדן עצום, ודרכו להתמודד עם הרבנים שנתקבלו לסעמניטץ ולקפחם בהלכה, והמהרי"א חשש מזה לכן בקש ברכה שיברכו של יבוש ולא יכלם, השיבו החת"ס בבדיחותא "דרכו של אריה (כוונתו להמהרי"א ששמו יהודה) לנצח את הצבי (רבי הירש פופר) ואכן אחרי כמה דרשות הצהיר המבקר החריף כי קושיתיו של המהרי"א כשל הגה"ק ר' משולם מטוסמניץ ותירוציו כהגה"ק ר' יונתן אייבשיץ, זי"ע, עשרים ואחת שנה כיהן בסעמניטץ לתפארת וגם החזיק שם ישיבה גדולה, והצליח שם מאד.

לאחר מכן נתפנה מקום הרבנות בסערדאהעלי ששם קיבל חלק ענק מתורתו ושם גם כיהן כדומ"ץ, וגדולי העיר החליטו למנות אותו, ונתמנה ע"י כל העיר בלב אחד לרב ואב"ד ותוך זמן קצר זכה להערצת כל הציבור, דבריו הי' נשמעים וגם הנכרים חרדו מפניו, והיתה הרבנות שמצא בו מנוח לנפשו הגדולה וממנה היתה מצודתו פריסה למרחק.

בקנאו את קנאתי

הי' אחד מראשי המערכה כנגד פורקי עול שהתחילו בימים ההם להשתלט על חיי הציבור, וכל ימיו הגן במסירות נפש על משמר "מנהגי ישראל" במשך כל ימי תקופת חייו התלקחה המערכה נגד מגיפת ההשכלה שיצאה מברלין ע"י מנדלסון וחבריו, ומשם התפשט למדינת אירופה, רבים מרכי הלבב נפלו קרבן להתבוללות, קהילות מפוארות בעלות עבר תורני היסטורי בתורה ויראה נפלו קרבן למגיפת ההשכלה, אנשי ריפורמה יצא באסיפתם הידועה בברוינשוויג להכניס שינוים במנהגי ביהכ"נ, וגם שינוים על חיי היהודי, הרבנים היראים יצאו למערכה נגד העדה הרעה הנועדים על ה', ובראשם הי' המהרי"א שלחם בכל תוקף נגדם.

בשנת תר"ח כשהרבה מדינות השתחררו מאפוטרופסות זרה והקימו מדינות עצמאיות משלהם, ונתבטל הרבה גזירות קודמות, הוחל גם בהקלת חוקי האפלי' שהי' נוהגים כלפי היהודים, הרבה גדולים הודו לה' מתוך צפיה ותקוה לביטולם המוחלט של חוקי האפלי', מאידך הי' בקרב ראשי קהילות כאלה שריח הריפורמה נדף מהם ודחקו את הקץ, ותמורת קבלת השויון הי' מוכנים להשתלבות בקרב הגוים, אך מן השמים סייעו והיהדות החרדית לא נתפסה לרוח הזמן וגדולי התורה התיצבו במערכה כנגדם, כשהמהרי"א משמש כאחד הראשים במלחמה זו ומספר שכאשר שמע שהרפורמים מתארגנים, קרע קריעה בבגדו כנגד הלב מרוב צער על עלבון התורה, ועל כל דבר קטן שראה או שמע באיזה קהילה שהוא לחם בכל תוקף לבטלם, פעם נודע לו כי בעיר הולכים לבנות מגדל על גג ביהכ"נ כמנהג הגוים מיהר להריץ להם מכתב חריף בעברו פעם ליד ביהכ"נ ריפורמי שעל גגו הי' מגדל והבימה הי' במזרח ביהכ"נ ולא באמצע כמנהג ישראל וכן בלי מחיצה, וכדו', העיר למלויו בבדיחותא "הלא אין זה ביהכ"ס אלא תיבת נח אשר כתוב בו מבית ומבחוץ בכופ"ר דהיינו בין מבפנים ובין מבחוץ בכפירה".

פרשה מיוחדת בעמידתו האמיצה של המהרי"א על משמר היהדות, מהווה התנגדתו נגד הקמת סמינר לרבנים, והוא הי' ראש מהדברים במשלחת הרבנים של גדולי הדור אצל הקיסר כדי לבטל הגזירה, והקיסר הי' מאד נרגש מהמשלחת וביטול הגזירה, ולבסוף ביקש להתברך מהגדול שבהם כולם הצביעו על המהרי"א אך מקודם סירב בענוותנותו, אך לבסוף ברכו שיזכה לאריכות ימים וכן הי' שישב על כסא המלכות כשבעים שנה, אגב, עובדה מופלאה מסופר שקירת הקומה בארמון המלך הי' מסובבות במראות (שפיגלעך) והמהרי"א שתיארו הי' דומה למלאך ה', אך מעולם נזהר מלהסתכל במראה, נזדעזע לראות במראה את תוארם של חבריו הרבנים, כשעמם מתלווה איש שמראהו קודש, ובתמהון הכריז לפני חבריו בהצביעו על הדמות "בטוח אני שבעז"ה נצליח בדרינו, כי הרי מלאך ה' מתלווה עמנו".

וקול שופר הולך וחזק

באותו זמן בשנת תר"ח בשעת שהקל קצת על היהודים, התקוממו צוררי היהודים בראשות הכומר הורבאן ימ"ש, לעשות בהם כטוב בעיניהם, הם הלכו מעיר לעיר והרגו והרסו ובזזו ממונן של ישראל, והרבה קהילות התמוטטו אז, באחד הימים נפוצה שמועה שהכנופי' עומדים להופיע בעיר סעמינטץ (שכיהן אז המהרי"א) בליל חג הפסח, אימה גדולה נפלו על כל העיר, אך אז נתגלה המהרי"א בגבורתו ובקדושתו, כינס כל תושבי העיר לבוא ולערוך את הסדר בביהמ"ד בצוותא, כחצות קרא לעשרה מתלמידיו והורם לצאת מחוץ לעיר וכאשר יראו כי הם מתקרבים ימהרו להודיעו, ואמנם תוך שעה קלה חזרו התלמידים בבהלה, כי הצורר הורבאן ומחנהו הגדול מתקרבים לעיר, ויחרד כל העם אשר בביהמ"ד, אולם הוא הרגיעם על תיראו התיצבו וראו את ישועת ה', ויקח בידו את השופר שבו הי' תוקע בר"ה, נתעטף בטלית ויצא יחידי לקראת הצוררים, אך יצא מן העיר והנה המחנה ובראשם הורבאן לקראתו, אך הוא לא אבד עשתונותיו, ונטל השופר ותקע תקיעה גדולה, ומיד חיל ורעדה אחזה כל המחנה, ונסו בבהלה ורמסו בתוך מרוצתם אחד את השני, ולמחרת מצאו כמה מאות פגרים ליד כניסת העיר, (הצורר הורבאן אמר אח"כ שראה ניצב לפניו איש שגובה קומתו הגיעה עד לשמים), כן יאבדו כל אויבך ד'.

אחרית ימיו

בשנותיו האחרונות עבר עליו אסונות משפחתיים, ותוך תקופה קצרה נפטרו חתנו הגאון ר' יונה רייכרט, ובנו האברך העילוי ר' מרדכי שהשאיר אחריו אלמנה ובנים קטנים, הרופאים קבעו אז שגופו חלש מאד ויעצוהו לנסוע למרחצאות ובתחלה לא רצה, כי לא רצה לשנות מנהגו לא לנסוע למרחצאות כל ימי חייו שכן זמנו הי' יקר, רק כאשר מצב בריאותו נחלש ביותר נסע לכמה ימים בלבד.

גם ביומו האחרון שעות מועטות לפני פטירתו, הרצה עוד שיעורו הקבוע לפני תלמידיו, וכיון שהרגיש כי יום פטירתו היא קיצר הפעם בפלפולו, כדי שיוכל לסיים את המסכת שלמדו אז, אז בלילה עוד כתב תשובות על שאלות שבאו לפניו, ותוך כדי כתיבתו אחר כחצות לילה, נפל עטו מידו, והכריז בהתרגשות: "עד כאן תחום שבת" בני ביתו הרגישו כי חלה הרעה נוספת במצב בריאותו, ועמדו להזעיק רופא אמר להם: "הנכם מרעישים על לא דבר וכבר הגיע זמני להפטר מהאי עלמא דשקרא", ואמנם כמחצית שעה לאחר מכן עלתה נשמתו הטהורה למקור מחצבתה, אור ליום כ"ג סיון בשנת תרכ"ו, ממרחקים נהרו המונים להלויתו, כעשרים רבנים מגדולי הדור הספידהו תמרורים, ובכל קהלות ישראל שהגיעה השמועה על פטירתו נערך עליו הספד, (הרבה הספדים באו לבית הדפוס בספריהם של המספידים, כגון הגה"ק מהר"ם שיק על התורה דברים, הגה"ק ר' אליעזר זוסמן סופר מפאקש בספרו מלאה קטרת, ליקוטי חבר בן חיים ה"ב דף פ"ח ועוד), השאיר אחריו ברכה ספרי חידושי מהרי"א ושו"ת מהרי"א ודברי מהרי"א.

פנימי **הערלה** בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

מתוך שיחה אצל ביקור בבית הגאון הצדיק רבי חיים שרגא פייוויל שנעעבאלג שליט"א

רב דקהל אברכים מאנסי יצ"ו

יום ה' פרשת במדבר תשפ"א לפ"ק

אחר פטירת אביו כ"ק הגאון הצדיק הישיש רבי מנחם מענדל שנעעבאלג זצ"ל גאב"ד מחזיקי הדת בעיר מאנטשעסטער יצ"ו ביום כ"ב ניסן תשפ"א לפ"ק, קיבל בנו הגה"צ שליט"א כתב רבנות [קאנסום] מהנהלת הקהלה דשם, שיבוא לגור בעיר מאנטשעסטער למלא מקום אביו זצ"ל בתור גאב"ד קהל מחזיקי הדת, אך למעשה אחר כמה חדשים החליט הגה"צ שליט"א מכמה סיבות שלא לעבור לגור למדינה אחרת, וממילא לא יצא הדבר מן הכח אל הפועל. רבינו בא לבקר בביתו לרגל ההתמנות, ומזה נסתובבה השיחה.

רב דקהל אברכים: דער רבי איז שוין געווען אמאל אויף א שבת דארט אין מאנטשעסטער.

רבינו: יא, שוין מיט אסאך יארן צוריק.

רב דקהל אברכים: ר' שלום ברוך ראטבארט (מראשי קהלתינו הק' במאנטשעסטער) האט מיר געזאגט אז ווען דער רבי איז געווען דארט, האט מען געהאלטן צוועלעף דרשות אין מאנטשעסטער במשך פון די וואך.

א' הנוכחים: ס'איז ארויסגעקומען א קונטרס דעמאלטס מיט אלע דרשות, די דרשות אין אנטווערפן אויך פון נאך שבת.[1]

רב דקהל אברכים: פאר וויפיל יאר איז דאס געווען?

רבינו: שוין אסאך יארן צוריק געווען, מער ווי צוואנציג יאר (פ' חיי שרה שנת תשנ"ח).[2]

---

1 אחר השב"ק פ' חיי שרה שערך בקרב קהלתינו הק' בעיר מאנטשעסטער יצ"ו, נעתר רבינו לבקשת אנשי שלומינו בעיר אנטווערפן יצ"ו לבקר שם בקרב קהלתינו בעיר אנטווערפן יצ"ו, וגם שם דרש כמה דרשות הנספח לקונטרס הנ"ל שהדפיסו אז.

2 רצו"פ העתק שער הקונטרס עם מפתח הדרשות מעיר מאנטשעסטער ואנטווערפן:

קונטרס

דרשות התחזקות

והוא כולו מקשה אחת פרי מגדים, חכו ממתקים
כולו מחמדים, יציץ פרח ויעלה שקדים,
דברים חמודים, בדרוש אגדה
ומוסר מצומדים, והשקפות
טהורות על תורת
רבונ"ק זי"ע
מיוסדים

ששמענו מאת
בקש"ת הרהגה"צ
אב"ד ור"מ קדית יואל שליט"א

בעת שזכינו לביקורו אצלינו
בפ' חיי שרה - תולדות תשנ"ח לפ"ק
מאנטשעסטער - אנטווערפען

יצא לאור שבט תשנ"ח לפ"ק

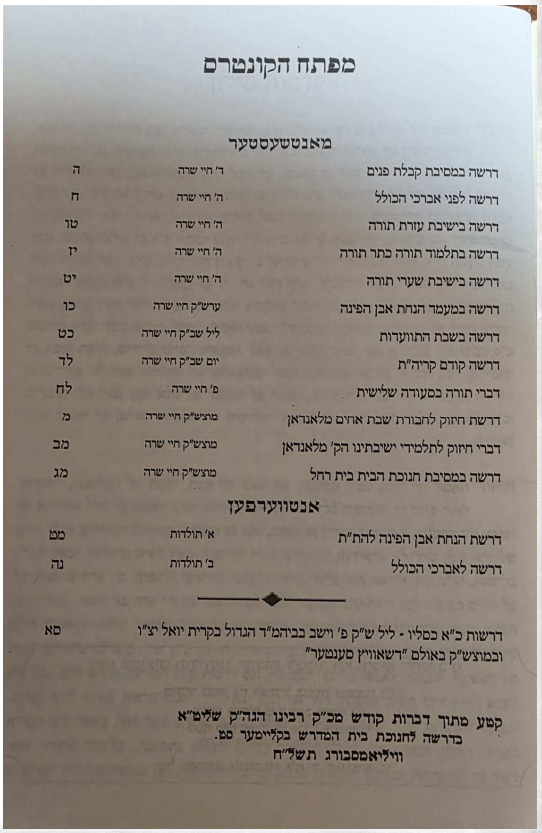
*

רב דקהל אברכים: כ׳מוז זאגן פארץ רבינ׳ א יישר כח, עס איז דא צוויי יונגעלייט פון קרית יואל וואס האבן געמאכט א גרויסע מהפיכה דא אין די שטאט [מאנסי], זיי האבן ממש איבער געדרייט די שטאט לטובה.

מוה״ר חיים שלמה פישער הי״ו, משב״ק: דער רב מיינט די עסקנים פון די קרית יואל׳ער ׳וועד הצניעות׳.

רב דקהל אברכים: יא, זיי ארבעטן דא ארום, אזאנס איז נאכנישט געווען דא אין מאנסי, וואס זיי האבן דא אויפגעטוהן. זיי האבן געמאכט די אלע שיעורים, די אלע רבנים האבן גע׳דרש׳נט שובבי״ם וויכטיגע שיעורים אין עניני הנהגת הבית.

יעצט האבן זיי געארבעט וועגן די ׳לעים׳ שייטלען (הנראה מאוד כמו שער), עס איז געווען א גרויסע אסיפת הרבנים דא אין מאנסי, אלע רבנים גייען דעם שבת דרש׳נען וועגן דעם, ס׳איז אלעם אין זייער זכות. ס׳איז אזא הצלחה ממש, ס׳איז ממש ווי געווינען א לאטערי דא פאר די שטאט.

מפתח הקונטרס

מאנטשעסטער

דרשה במסיבת קבלת פנים	ד׳ חיי שרה	ה
דרשה לפני אברכי הכולל	ה׳ חיי שרה	ח
דרשה בישיבת עזרת תורה	ה׳ חיי שרה	טו
דרשה בתלמוד תורה כתר תורה	ה׳ חיי שרה	יז
דרשה בישיבת שערי תורה	ה׳ חיי שרה	יט
דרשה במעמד הנחת אבן הפינה	ערש״ק חיי שרה	כו
דרשה בשבת התוועדות	ליל שב״ק חיי שרה	כט
דרשה קודם קריה״ת	יום שב״ק חיי שרה	לד
דברי תורה בסעודה שלישית	פ׳ חיי שרה	לח
דרשת חיזוק לחבורת שבת אחים מלאנדאן	מוצש״ק חיי שרה	מ
דברי חיזוק לתלמידי ישיבתינו הק׳ מלאנדאן	מוצש״ק חיי שרה	מב
דרשה במסיבת חנוכת הבית בית רחל	מוצש״ק חיי שרה	מג

אנטווערפען

דרשת הנחת אבן הפינה להת״ת	א׳ תולדות	מט
דרשה לאברכי הכולל	ב׳ תולדות	נה
דרשות כ״א כסליו - ליל ש״ק פ׳ וישב בביהמ״ד הגדול בקרית יואל יצ״ו ובמוצש״ק באולם ״דשאוויץ סענטער״		סא

קטע מתוך דברות קודש מכ״ק רבינו הגה״ק שליט״א
בדרשה לחנוכת בית המדרש בקליימער סט.
ווילאמסבורג תשל״ח

רבינו: מ׳קען אמאך אויפטוהן, מ׳דארף האבן ריכטיגע עסקנים.

רב דקהל אברכים: זיי זענען אמת׳דיגע עסקנים לשם שמים, זיי שרעקן זיך נישט איבער, נאך א פאנטשער [דורכפאל] און נאך א פאנטשער, און זיי גייען ווייטער ביז צום סוף. און זיי זענען דאך פרעמדע דא, זיי זענען דאך נישט קיין מאנסי׳ער בכלל. אלע רבנים שטייען און וואונדערן זיך, עס איז ממש אראפ געקומען שלוחים פון הימל צוויי יונגעלייט פון קרית יואל, און זיי מאכן דא אן איבערקערעניש אין שטאט. ברוך ה׳ ס׳איז מצליח ווייל זיי פארשטייען אזוי צו יעדן רב ווי אזוי מכבד צו זיין.

רבינו: כ׳האב געזעהן ס׳איז ארויס געקומען א כרוז.

ביי אונז אין קרית יואל איז ברוך ה׳ דאס צניעות אויף זייער א הויבע דרגא, לויטן היינטיגן מצב, מ׳קען זאגן ס׳איז שענער ווי אנדערע מקומות, מ׳לייגט א גרויסן דגוש אויף דעם.

רב דקהל אברכים: כ׳זעה אז מ׳לייגט אריין כוחות, זיי האבן זיך עם דארטן אויסגעלערנט.

רבינו: מ׳קען זאגן, היינט אין קרית יואל איז ביי מער ווי פופציג פראצענט איינוואוינער גייען נישט די נשים מיט קיין שייטלען. בכלל נישט. איך רעד פון בעלי בתים, נישט קיין כולל יונגעלייט. די כולל יונגעלייט אויך, אבער איך רעד פון די בעלי בתים וואס זיי ארבעטן, סוחרים, זייער א גרויסע פראצענט.

עס איז ברוך ה׳ נישטא קיין איין איד אהן א בארד אין פאות אין שטאט.

רב דקהל אברכים: יענער קומט שוין לכתחילה נישט ווואוינען דארט.

רבינו: ווער עס גליטשט ח״ו דער אנטלויפט, ער ציהט זיך אוועק פון שטאט.

רב דקהל אברכים: ס׳איז געווען אמאל א סיום מסכת עירובין דא אין מאנסי. האב איך געזאגט דעמאלטם פאר איינעם, כ׳געדענק ווען ס׳איז ארוים געקומען די ערשטע מאל אזא זאך אז כולל יונגעלייט זאלן מוזן נעמען בחינות אויף די לימודים. האט עפעם איינער געזאגט, גראדע א חשוב׳ער איד פון וויליאמסבורג, אז דאס קומט פון דייטשלאנד, אזא רשעות, אזא בזיון התורה צו נעמען כולל יונגעלייט און זיי פארהערן אזוי ווי חדר יונגלעך, ער האט געשטורעמט קענן דעם... היינט איז געווארן אז נישט נאר

דאם, נאר אויך בעלי בתים פארהערן זיך און מ׳צאלט זיי געלט פאר די בחינות, ווער האט פאר צוואנציג יאר צוריק דאם געגלייבט אז בעלי בתים זאלן זיך פארהערן, מ׳זאל אויפן פליגער זיצן מיט גמרות און לערנען, אזא מהפיכה...

רבינו: יא, די תורתך שעשועי מהפיכה האט דאם דא געמאכט...

בעלי בתים זיצן און לערנען, זונטאג זיצט מען א גאנצן טאג און מ׳לערנט. בעלי בתים חזר׳ן און מ׳פארהערט זיך.

אין דעם איז טאקע בעסער געווארן פון די אמאליגע יארן, ס׳איז א בחינה פון אכשר דרא אינעם ענין פון לימוד התורה, אזא ציבור זאל זיצן און לערנען און חזר׳ן, מ׳דארף דאנקען דעם באשעפער דערפאר.

רב דקהל אברכים: דער אור החיים הק׳ (פר׳ תצוה) זאגט דאך אז משה רבינו וויל נישט אויסלייזן עם בטלנים מן התורה,[3] ס׳איז שוין ממש די העכסטע צייט, אזא כח פון לימוד התורה.

רבינו: ס׳איז אזוי, אז מ׳חזרט און מ׳פארהערט זיך פארשטייט מען בעסער, אז מ׳לערנט איבער האט מען א פרישע הבנה, מ׳פארשטייט בעסער א קשיא און א תירוץ, מ׳פארשטייט בעסער וואס רש״י איז מפרש, וואס רש״י איז מוסיף, וואס זענען די צדדים אין א מחלוקת אביי ורבא, רבי שמעון און רבי יהודא. מ׳באקומט א טעם אין לימוד התורה, מ׳שפירט אן עריבות התורה, און אז די תורה באקומט א טעם, לערנט מען מער, מיט מער חשק מיט מער יגיעה.

דער אור החיים הק׳ זאגט דאם אין פרשת כי תבא (דברים כו, יא) אויף ושמחת בכל הטוב, זאגט ער דארט א לשון ׳שאם היו בני אדם מרגישין עריבות התורה, היו משתגעים ומתלהטים אחריה׳, אז מ׳שפירט דעם טעם לויפט מען דאם נאך.[4]

רב דקהל אברכים: יא, מער שעות לייגט מען זיכער אריין אויב מ׳דארף זיך פארהערן.

רבינו: ביי אונז שטייט מען אויף פארטאג׳ם און מ׳לערנט פארן דאוונען, אסאך הונדערטער אידן.

רב דקהל אברכים: יא, כ׳האב געהערט אז דער פארטאג׳ם איז זייער שטארק. מ׳לייגט זיך פריה, עם גייט צוזאמען...

רבינו: מ׳ענדיגט אלעם פריה, נעכטן (ביום ר״ח סיון) איז געווען א גרויסע אסיפה אין ביהמ״ד ביי אונז אין קרית יואל, ס׳איז געווען דרשות וועגן דעם אומגליק וואס האט פאסירט אין מירון (ביום ל״ג בעומר תשפ״א), האט מען פריה געענדיגט, צעהן אזייגער האט מען שוין געהאט געענדיגט דעם מעמד.

רב דקהל אברכים: אין וועלכן ענין האט דער רבי מעורר געווען?

רבינו: ס׳איז דאך געווען ר״ח סיון, ביי מתן תורה שטייט, רש״י ברענגט דאם, אז ביום הזה איז געווען ראש חודש, ׳ויסעו מרפידים ויבואו מדבר סיני ויחנו במדבר ויחן שם ישראל נגד ההר׳, זאגט רש״י מה ביאתן למדבר סיני איז געווען בתשובה, אף נסיעתן מרפידים איז געווען בתשובה, קומט אוים אז ראש חודש סיון האבן אידן תשובה געטוהן, און די זאך איז בזמנו אזוי נחקק געווען, אז ראש חודש סיון איז א זמן מוכשר פאר תשובה.[5]

---

3 וזה לשונו: ...ולזה נתארך הגלות, כי כל עוד שאין עוסקים בתורה ובמצות, אין משה חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה.

4 וולש״ק: גם ירמוז במאמר "בכל הטוב" אל התורה, כאומרם ז״ל (ברכות ה, א) ׳ואין טוב אלא תורה׳, שאם היו בני אדם מרגישין במתיקות ועריבות טוב התורה, היו משתגעים ומתלהטים אחריה, ולא יחשב בעיניהם מלא עולם כסף וזהב למאומה, כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם.

5 בדרשת התעוררות הנ״ל שהתקיימה ביום ער״ח סיון התחיל מרן רבינו שליט״א בזה הלשון: "אין די פרשה פון מתן תורה ׳בחודש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים, ביום הזה באו מדבר סיני׳, זאגט רש״י דער ביום הזה איז געווען ראש חודש, ׳ויסעו מרפידים ויבואו מדבר סיני ויחנו במדבר ויחן שם ישראל נגד ההר׳, זאגט רש״י מה ביאתן למדבר סיני איז געווען בתשובה, אף נסיעתן מרפידים איז געווען בתשובה, ווען מ׳איז אוועק געגאנגן פון רפידים איז שוין געווען בתשובה, און ווען מ׳איז אנגעקומען קיין סיני האבן אידן וויידער תשובה געטוהן. קומט אויס אזוי, ראש חודש סיון האבן אידן תשובה געטוהן, באטשטיג מ׳האט שוין תשובה געטוהן ווען מ׳איז אוועק געפארן פון רפידים, זעהט אויס אז ווען מ׳איז אנגעקומען קיין סיני האט מען געפילט אז מ׳האט נישט יוצא געווען מיט די תשובה וואס ס׳איז געווען אין רפידים, אין מדבר סיני האט די קדושה שוין אויפגעהויבן אידישע קינדער א העכערע מדריגה, און מ׳איז שוין נישט געווען צופרידן פון די תשובה וואס ס׳איז געווען אין רפידים, און מ׳האט תשובה געטוהן א געהויבענע תשובה, א שלימות׳דיגע תשובה, אים ראש חודש סיון.

קומט אויס אז ראש חודש סיון האבן אידן געטוהן תשובה בשלימות, און די זאך איז נחקק געווען בזמנו אז ראש חודש סיון איז א זמן מוכשר פאר תשובה. און אויף דעם האט דער אויבערשטער געזאגט ׳כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל׳, זאגט רש״י בלשון הזה כסדר הזה, וואס מיינט מען כסדר הזה, נאר לענינינו מיינט כסדר הזה, אז אזוי זאל זיין דער סדר

א' הנוכחים: דער רבי האט פארציילט א שיינע צאנזער מעשה.

אז ראש חודש סיון וואס אידן האבן תשובה געטוהן וועלן מ'איז אנגעקומען קיין סיני, דעם סדר דאס זאל מען נאכטוהן בכל הדורות ראש חודש סיון זאל אידן נתעורר ווערן צו תשובה און זוכה זיין תשובה צו טוהן א שלימות'דיגע תשובה.

מ'איז זיך צוואס עגקומען דא אן עצרת תשובה, אביסל זיך אויפוועקן דעם עורו ישנים משינתכם, די סיבה וואס האט אונז געברענגט איז ליידער נישט קיין גוטע סיבה וואס האט אונז געברענגט אז מ'זאל זיך צוואמען קומען נתעורר ווערן לתשובה, די שמועה לא טובה אין ארצינו הקדושה, וואס איז ליידער געווען אין אתרא קדישא אין מירון פארואנגענעם ל"ג בעומר, וואס איז געווען זייער א שווערע פאסירונג, ואת הלחץ זו ההחק, ס'זענען ל"ע נעדר געווארן מ"ה נפשות יקרות, און ס'איז נתקיים געווארן צו אונזער וויטאג דער "שבת משוש לבינו נהפך לאבל מחולינו" (איכה ה, טו), די געהויבענע שמחה פון ל"ג בעומר איז איבער געדרייט געווארן צו א טרויער, פינף און פערציג נפשות האט עס אפגעקאסט, צענדליגע משפחות זיצן שבעה ונמס כל לב, כל בית ישראל זענען זיך מתאבל ומצטער אזוי ווי ס'שטייט אין פסוק (איכה ב, ה) "וירב בבת יהודה תאניה ואניה". אוי מ"ה היה לנו פון די מ"ה נפשות יקרות וואס זענען פארלוירן געווארן במקום קדוש ביום קדוש.

אין אזא צייט ווען מ'הערט אזעלכע שווערע בשורות איז יעדער אינציגער איד מחויב מפשפש במעשים זיין און תשובה צו טוהן א שלימות'דיגע תשובה, און מיט דעם משיב זיין דעם חרון אף ה' מישראל. נסתרים דרכי ה' ומאוד עמקו מחשבותיו, פאר א בשר ודם איז נישט מעגליך צו פארשטיין מעשי ה', אבער אידישע קינדער זענען מאמינים בני מאמינים, ס'איז נישטא אזא זאך ווי א מקרה, ס'האט פאסירט, מ'האט זיך געשטויסן א גרויסער עולם, במילא האט נעבעך פאסירט אזא אומגליק, ס'איז נישטא קיין מקרה אויף דער וועלט, אלעס איז מיט א השגחה פרטית פונעם הייליגן באשעפער, כל מה דעביד רחמנא לטב עביד, אבער יעדער איינער אין אזא צייט דארף זיך מאכן א חשבון הנפש און מפשפש במעשים זיין, יעדער יחיד פאר זיך, מ'דארף מאכן א חשבון הנפש אמיתי.

יעדער ווייסט, יעדער האט געהערט, און יעדער האט געדעט, פון דעם שרעקליכן אומגליק וואס האט פאסירט באתרא קדישא אין מירון, די גאנצע וועלט, די גאנצע אידישע וועלט איז בצער, און יעדער וואונדערט זיך על מ"ה חרה האף הגדול הזה, יעדער איינער האט געהערט און מ'איז צובראכן געווארן, אידישע קינדער הערן אזעלכע פאסירונגען וואס ס'זאל נישט פאסירן, איז יעדנס הארץ צובראכן געווארן אויף שברי שברים, איך וויל נאר דא פרעגן א שאלה, א שווערע שאלה, פאר יעדן איינציגן מענטש, ס'איז אדורך אנדערהאלבן וואכן פון דעם ביטערן פאסירונג, צי איז מען נתעורר געווארן צו תשובה און צו תיקון המעשים, צי איז דא א שינוי לטובה, איך וויל פרעגן יעדן יחיד ער זאל זיך מאכן דעם חשבון הנפש אמיתי, צי זעהט מען ביי אים אליינס און ביי זיינע בני בית און זיינע קינדער עפעס א שינוי לטובה, האט דאס עפעס געמאכט פון דיר, האט דיך דאס עפעס אויפגעוועקט, האט דאס עפעס א שאקל געגעבן כאטשיג אין איין ענין, צי ס'איז <u>לימוד התורה</u>, צי ס'איז <u>תפילה</u>, צי ס'איז <u>שמירת עינים</u>, צי ס'איז <u>צניעות</u>, צי ס'איז <u>קיום המצוות</u>".

רבינו: יא, כ'האב דערציילט אן אינטערסאנטע מעשה, א פרעמדער איד איז אמאל געקומען קיין צאנז, ער האט נאך קיינמאל נישט געזעהן דעם דברי חיים, און דער דברי חיים האט דאך געדאוועגט מיט א פייער, ער האט אראפ געלייט אן עבודת הקודש, און דער איז געווען א פרעמדער איד, ער האט שוין געהאט געגעסן – דער דברי חיים האט דאך געדאוועגט שפעט – און ער איז געשטאנען נעבן עמוד פונעם דברי חיים, און צוגעקוקט ווי דער דברי חיים דאוועגט, דער דברי חיים האט געדאוועגט אזוי פסוק דזמרה מיט ישתבח, נאך ברכו האט ער זיך גלפלעגט אראפ זעצן, און דעמאלטם האט ער באמערקט דעם איד וואס שטייט דארט נעבן אים, דער איד האט געקוקט אזוי, און דער דברי חיים האט זיך אויפגעשטעלט ער גייט צו צו דעם איד, ער כאפט אים אהן און ער טראגט אים ארוים פון ביהמ"ד...

דער איד איז געווען א פרעמדער איד, ער איז ארוים געקומען אינדרויסן און האט זיך צוויינט, אזאנס? דארט זענען געווען גוטע אידן, מ'האט אים פראבירט מחזק צו זיין ביז ער האט זיך בארוהיגט.

ס'איז געווען דער מנהג אז דער דברי חיים נאכ'ן דאוועגען ווען ער איז אהיים געגאנגען, אויפן וועג אהיים האבן זיך געשטעלט אלע אורחים אין א שורה, יעדן טאג איז געווען געסט אין צאנז, און דער דברי חיים איז אדורך געגאנגען די שורה, און ער האט יעדן איינעם געפרעגט, ווער ביזסטו? פון וואו קומסטו? יעדער האט געזאגט. און ער האט אויך געקענט פרעגן, וואס איז דיין בקשה?, ער האט פאר יעדן איינעם שלום געגעבן, און זיך נאכגעפרעגט פון וואו קומסטו? פאר יעדן אין די רייע. און דער איד האט זיך אויך געשטעלט דארט אין די רייע, און דער דברי חיים גייט אזוי אדורך, ער קומט אהן צו דעם איד, און עמיצער זאגט אים, דאס איז דער איד וועמען דער רבי האט היינט ארוים געטראגן פון ביהמ"ד, אזוי?!, גייט ער צו אים צו, ער כאפט אים אהן און טראגט אים ארוים נאכאמאל. ער פירט אים ארוים פון ביהמ"ד, שוין דאס צוויטע מאל וואס ער האט אזא כבוד...

דער איד האט זייער געווויינט, און מ'האט פראבירט וואס מ'קען טוהן אים צו בארוהיגן, הכלל, שפעטער אין טאג, איז דער דברי חיים אריין געגאנגען צו זיך אין ציממער, און די משמשים זענען דארט געווען, און דעם איד האט מען

געלייגט אזוי באהאלטן דארט אונטער די שאפע אז דער דברי חיים זאל אים נישט זעהן, און מ׳איז צוגעגאנגען צום דברי חיים, היינט איז געווען דא א איד ביים דאוונען, און דער רבי האט אים ארוים געטראגן אזוי... זאגט דער דברי חיים, וואו איז ער? ער איז געווען גרייט אים נאכאמאל ארוים צו ווארפן, און די משמשים זענען געווען זייער איבעראשט, זיי האבן זיך נישט געטרויעט צו זאגן, זיי האבן געמאכט אזוי, וואס איז? וואס גייט דא פאר? זאגט ער, וואו איז דאס מענליך, מ׳שטייט נעבן א איד וואס ער דאוונט מיט יראה, און עס כאפט אים גארנישט אהן קיין הרהור פון יראת שמים? דערפאר האט ער אים ארוים געווארפן, ער האט געזעהן אויף אים אז עס האט זיך אין אים גארנישט אנגעקלעבט קיין יראת שמים.

האב איך געזאגט דאס כלפי דעם אומגליק, מענטשן פארן קיין מירון, אתרא קדישא מירון, דארט איז א מקום פון יראה, מ׳קומט אהין אן עס קלעבט זיך נישט אהן קיין יראת שמים, האט רבי שמעון ארוים געווארפן... וכיון שניתנה רשות למשחית אינו מבחין בין צדיק לרשע.

פון וואנעט וויים איך אז ס׳קלעבט זיך נישט אהן קיין יראת שמים? אויב האט מען געקענט ארוים נעמען א סמארטפאון און אראפ כאפן, איז א סימן אז ס׳האט זיך נישט אנגעקלעבט קיין יראת שמים.[6]

רב דקהל אברכים: פון וואו האט דער רבי געהערט די מעשה?

רבינו: אין דרכי חיים שטייט די מעשה.[7]

רב דקהל אברכים: אה ר׳ רפאל,[8] איז דאך געווען דער גבאי.

רבינו: יא ער באשרייבט עס, ער איז דארט געווען בשעת מעשה.

רב דקהל אברכים: ער האט דאך באשריבן זאכן וואס ער האט אליין בייגעווואוינט.

רבינו: ס׳איז א מורא׳דיגע מעשה.

כ׳האב געהערט אז דער דברי חיים איז אמאל געווען אין וויען, ער האט געפלעגט צו פארן אין באד, אין די וויענער באדן האט מען עס געהרופן, דאס איז געווען ערגעץ לעבן וויען, אינדרויסן פון שטאט, און די תלמידים פונעם כתב

6

ונעתיק כאן מתוך הדברות קודש שהשמיע מרן רבינו שליט"א במעמד זה בענין הכלים הטמאים כדלהלן: "באתרא קדישא מירון, מקום מנוחתו פונעם הייליגן תנא רבי שמעון בן יוחאי, מלאכים ושרפים ציטערן מקדושת אותו המקום, מלא יראה און פחד, יראת הרוממות אין דעם מקום קדוש, און אפילו ביומא דהילולא וועט ס׳איז א יום שמחה, אבער ס׳איז אויך מיט יראה, א בחינה פון וגילו ברעדה. אמת, ווי שיין איז געווען די מראה וואס אידן פארציילן, אלפי ישראל זענען געווען עומדים צפופים און געזאגט פסוקי יחוד בקול גדול, און מיט אן התלהבות האט מען מקבל געווען עול מלכות שמים, שמע ישראל ה׳ אלקינו ה׳ אחד, און נאכדעם געטאנצט ריקודין של מצוה, ריקודין של שמחה, לכבודו פונעם הייליגן תנא רבי שמעון בן יוחאי, אבער כ׳וויל פרעגן א שאלה, קען מען אפציילן דער מספר פון די סמארטפאון׳ס וואס האבן זיך געפינען דארט באותו זמן באותו מקום קדוש אין אזא הייליגן זמן?, אזוי קען מען קונה זיין יראת שמים? אזוי איז מען נישט מער ווי א טוריסט וואס קומט לראות ולידהנות, מיט די כלים וואס זענען כלים טמאים מלא זוהמא ושפיכת דמים!, די כלים ברענגט מען בחצרות ה׳?, און מ׳נעמט דאס נאך ארויס אן א בושה זיך משתמש צו זיין במקום קדוש?, די כלי וואס איז עוקר יעדע זיק פון יראת שמים דאס ברענגט מען אריין אין אזא מקום קדוש?, וואו איז דאס מעגליך אין דעם מקום קדוש וואס איז משפיע יראת אלקים במידה גדושה פאר די וואס זיי קומען אויף דעם מקום, ווי אזוי איז מען אלייניס נישט משיג אביסל יראת שמים און בושה מ׳זאל זיך נישט משתמש זיין על כל פנים אין דעם מקום מיט די כלים?

לעניית דעתי, על זה יצא הקצף, ואם דער הייליגער תנא ואגט מי ביקש זאת מידכם רמוס חצרי, און אז ס׳איז ניתנה רשות למשחית שוב אינו מבחין. וועז מ׳זאגט יפשפש במעשים, דאס מיינט יעדער איינער זאל מפשפש זיין במעשים, וואספארא קשר ער האט מיטן סמארטפאון, צי מיט די אנדערע כלים למיניהם, ווייל דאס איז גורם אלע צרות בבתי ישראל, יעדער איינער זאל זיך מקבל זיין זיך אפטיילן פון די כלים, און זיך נישט משתמש זיין נאר וועז מ׳דארף עס לצורך מסחר, באמת לצורך מסחר, און נאר מיט א גוטן פילטער".

7

ויש לציין ששם מוסיף עוד פרטים, והיינו שהעובדא היה לפני חג השבועות, והגיעו ג׳ אנשים מעיר ריישא, וכותב שהרה"ק היה מקפיד שלא יעמדו סביבו אנשים שכבר התפללו, והגם שהגבאי הנ"ל היה עומד ומזהיר שלא יעמדו סביבו, וכן גם להאנשים מריישא אמר כן, אך האיש הזקן הנ"ל נשאר על עמדו ליד הרה"ק, והוא חשב שהרה"ק לא יקפיד עליו, אבל הרה"ק הוציאו וכנ"ל.

ומוסיף בסוף הסיפור - ושאלתי את רבינו מה יעשה האיש עתה לזה, ואמר לי, הרבי ר׳ זושא ז"ל היו לו שלש מדרגות, אחת שלא כעס על שום יהודי, ב׳ כשכעס באיזה פעם פייס תיקף, ג׳ לפעמים כשכעס על אחד הוכרח הלז לפייס אותו, ואמרתי הלא האיש מפייס את רבינו, ואמר רבינו בניחותא, נוא היכן הוא, וקרבתי את האיש אצל רבינו, והאיש מחמת גודל הפחד לא שמע את כל המדובר, ומסר הפתקא בבקשתו לרבינו, ורבינו בירך אותו, ואח"כ לקח ברכת הפרידה ונסע לביתו עם שני האנשים ביחד, ומי יכול לעמוד בסוד רבינו מה היתה כוונתו בזה.

8

הגה"ח ר׳ רפאל הלוי סג"ל צימעטבוים ז"ל היה תלמיד מובהק ומשב"ק של מרן הדברי חיים ז"ל. כתב והו"ל ספרי ׳כל הכתוב לחיים׳ ו׳דרכי חיים׳, הכולל הדרכות, הנהגות, עובדות וסיפורים ממרן הדברי חיים ז"ל.

סופר אין פרעשבורג האבן געהערט אז דער דברי חיים איז אין וויען, ס׳איז נישט צי וויים, און זיי האבן געהערט אז דער כתב סופר האט משבח דעם דברי חיים,[9] האבן זיי באשלאסן אז זיי ווילן גיין זעהן דעם רבי׳ן, זיי זענען געווען אשכנז׳ישע בחורים, דער ערוגת הבושם איז געווען א בחור, און דער אונסדארפער רב (הגאון רבי שמואל ראזענבערג זי״ל אבד״ק אונסדארף יצ״ו, מח״ס באר שמואל) איז אויך געווען א בחור, זיי זענען עטליכע בחורים געפארן צום דברי חיים. ווען זיי זענען אנגעקומען קיין וויען, האבן זיי זיך נאכגעפרעגט אויפן ביהמ״ד וואו דער דברי חיים האט געדאוונט? זיי זענען געגאנגען אהין, און זענען אנגעקומען כחצות היום, און זיי האבן געזעהן אידן וואס האבן זיך געדרייט, און ס׳איז שוין געווארן נאך חצות, און זיי זעהן ווי אידן קומען אריין מיט טלית בייטלעך, און מ׳הייבט אהן ברכו נפשי, מ׳נעמט ארוים א טלית...

דער ערוגת הבושם האט דאס געזעהן, האט ער באשלאסן אז אמאל בימי הש״ס איז מען געגאנגען א גאנצן טאג מיט טלית ותפילין, אבער מ׳האט געזעהן אז מ׳קען נישט נזהר זיין בקדושת התפילין האט מען קובע געווען צו גיין אין תפילין נאר ביים דאוונען, פארוואס נאר ביי שחרית, פארוואס נישט ביי מנחה, האט ער באשלאסן אז חסידים זיי טוהן לפנים משורת הדין, מסתמא טוהן זיי אהן טלית ותפילין ביי מנחה אויך, ס׳איז אים זייער געפעלן אזא זאך, ס׳איז זייער א שיינער מנהג, ס׳איז אים געפעלן חסידות...

ביז דערווייל זעהט ער ווי מ׳טוט אהן טלית ותפילין מ׳נעמט א סידור און מ׳הייבט אהן שחרית, ער האט דאס געזעהן האט ער זיך געוואונדערט, וואס?! שחרית, יעצט אין אזא צייט?!, ער קען דאס נישט צוקוקן, ער איז דאך געווען אן אשכנז, און דער אונסדארפער רב האט אים געזאגט, אז דער רבי האט אים משבח געווען, וואלט נאך אויס, ס׳לוינט זיך דיר צו וואלטן, אבער ער האט געזאגט ער קען נישט בלייבן דארט, ער האט זיך אויפגעהויבן און איז ארוים געגאנגען פון ביהמ״ד... אבער דער אונסדארפער רב האט געזאגט ׳ניין, איך בלייב׳ און איז טאקע געבליבן.[10]

---

9 ועיי׳ בס׳ מראש צורים - אלה מסעי (ממשפחת יוסמאן סופר) שכ׳: ומפי אאמו״ר שמעתי, שהדברי חיים בעת שהותו באופען ערך סעודת ר״ח בכשר ויין וזאת בר״ח אב, דבר שהסעיר את הרוחות באונגארין שלא הורגלו לזה, כשהגיעו הדברים לאוזניו של הכתב סופר אמר למתלוננים, בודאי אין לנו להוכ כמותו, אנו נלך בדרך השו״ע, אבל אסור לנו ח״ו להפריעו ולהרהר אחרי דרכו של הרב מצאנז, כי קדוש עליון הוא.

ועיי׳ באגרות מכתבי אמרי סופר (עמ׳ רל״ד הערה 11) שכ׳: שמעתי מפ״ק של ק״ז מערלויא ז״ל [הגאון ר׳ שמעון סופר ז״ל אבד״ק ערלוי מח״ס שו״ת התעוררות תשובה] שמרן אביו בעל כתב סופר שהיה בעיר מרחץ כחמישים מיל ממקום הגה״ק מצאנז, שלח שלשה בניו להסתופף ימים אחדים בצל הד״ח, הם נסעו במסילות ברזל, ברם ק״ז ז״ל ירד מהמסילה תחנה אחת קודם, כדי שילך ברגל לקבל פניו של הצדיק מצאנז, עיי״ש.

ועיי׳ בס׳ שבט מיהודה (תולדות המחבר הגה״ק רבי יהודא גרינוואלד ז״ל מסאטמאר): בעודו לומד בישיבת רבו הכת״ס בפרעשבורג, שלחו רבו הכתב סופר יחד עם בנו הגאון רבי שמעון סופר בעל התעוררות תשובה אב״ד ערלוי לשחר את פני הגה״ק רבן של ישראל רבי חיים הלברשטאם ז״ע אב״ד צאנז בעל שו״ת דברי חיים. רבינו סיפר על הביקור ההוא שבבואם לפני הדברי חיים, אמר רבינו שהיה בחור צעיר למרן הדב״ח ז״ל איזה חידוש שנתחדש לו בלימודו, ואח״כ התחרט על כך כי אין זה מן הנימוס להרצות לפני גדול הדור את חידושיו.

והוסיף רבינו, שהדברי חיים ז״ל קירב אותו מאד, והיה הדבר חידוש בעיניו, דבשלמא מה שקירב את הגאון רבי שמעון סופר מובן על שהיה נכד החת״ס, אבל על זה אני מתפלא על מה ולמה זכיתי אני לקירבה יתירה אצל אותו צדיק, ואמר רבינו ברוב ענוותנותו, יתכן מפני שראה שהנני עתיד לתפוס ישיבה ולהרביץ תורה לכן קירב אותי.

ועיי׳ בס׳ שיח זקנים (ח״ב דף רס״ה) הגה״צ ר׳ מאניש שעהנבערגער ז״ל הי׳ אשכנז, ולמד אצל הכתב סופר זצ״ל, אמנם נסע להרה״ק מצאנז כמה פעמים, ובפעם הראשונה כשנתן לו פתקא לא כתב בקשה גשמי רק יראת שמים, אמר לו הרה״ק שעל יראת שמים צריך לעמול בעצמו, ונתן לו סגולה ליראת שמים שבעש״ק יעביר הסדרה.

ועיין בשו״ת כתב סופר (חלק יו״ד סי׳ צ״ט) תשובה ערוכה בהלכות מקואות אל הגאון הקדוש רבינו חיים הלברשטאם זיעוכי״א האבדק״ק צאנז יצ״ו בעל דברי חיים על השאלה ששאל אותו בהל׳ מקוואות.

תשובה צו

אורך ימים וקנט מיים עיכיו לוטות בכמנת ליון ויכוסליס ילילי כמסי קלוס ל׳ מכוגד הכב סגלון הגזול המפוכסים בזוכו **מסילת** ומכימע עס״י פס״ם בקס״ם מו״ס מייס הסלבענכסנעסס כי׳ **מזדק**״ק לצמ יע״ל ולע״ע בזכמן לוצן יכפלמו ל׳ ויחזק נוסו הקלוס עבס״ב:

נתיקררתי לחמול בזמ״ק פקולמו עבל׳ עלי לחוות מסכמתי בפקול

---

10 אגב, יש לציין מה שמובא בס׳ מקור חיים (אות צ״ח) שהה״ק מצאנז ז״ל נהג לדבר בעת סעודתו חדשות שונות שנעשה בעולם, ופע״א הי׳ אצלו אחד מתלמידי הגאון הכתב סופר זצ״ל, והרהר כי אצל רבו משיחין בסעודה רק בד״ת או אגדה לא כמו כאן, ומיד הרגיש הה״ק מצאנז זצ״ל בדבר, ואמר מי שיותר טוב בעיניו רבותיו האשכנזים, למה בא לכאן, הלא לא קראתיו, ובפרט שאינו מבין מה אני מספר ומה אני מדבר, ויהי לפלא.

דער ערוגת הבושם האט פארציילט די מעשה פאר זיין פטירה, האט ער געזאגט, "ילדות היתה בי, כ'בין דארט געווען און כ'בין אוועק געגאנגען און כ'האב אים נישט געזעהן, היינט וואלט איך צופיס געגאנגען הונדערט מייל, אז איך זאל קענען זעהן דעם דברי חיים', ער האט עם פארציילט ווי א ווידוי פאר זיין פטירה.[11]

רב דקהל אברכים: ער איז אבער געפארן קיין שינאווא, דער ערוגת הבושם.

רבינו: יא, שפעטער הערשט איז ער געפארן צום שינאווער רב.[12] אבער דעמאלטס איז ער אוועק געגאנגען, און ער האט קיינמאל מער נישט גזעזהן דעם דברי חיים.

דער אונסדארפער רב האט אויך פארציילט די מעשה, ער האט פארציילט אז ער איז יא געבליבן, און ער האט צוגעקוקט ווי דער דברי חיים האט זיך געשטעלט דאוונענען, דער דברי חיים האט דאך געדאוונענט אלעמאל אזוי מיט א פלאם פייער.[13] זאגט ער, ער האט אנגעהויבן 'הודו' – דאס איז ביי אים געווען א נייעם אנצוהייבן 'הודו', ביי די אשכנזים זאגט מען נישט הודו פאר ברוך שאמר – ווען ער האט אנגעהויבן 'הודו' האט ער שוין נישט געווארטט צי דאס איז א מענטש צי ס'איז א מלאך. האט ער געזאגט, ביי 'ברוך שאמר' האט ער שוין געזעהן אז דאס איז נאך אסאך העכער פון א מלאך. נאכדעם האט ער געזאגט אויף זיך, אז ער איז געשטאנען דארט ביים דאוונענען, אויף זיך האט ער געזאגט אבריו דא לדא נקשן, ער האט זיך געווארפן פון גרויס פחד, ווען ער האט צוגעזעהן דעם דברי חיים'ס דאוונענען האט זיך אים אלעם געווארפן פון גרויס פחד, ער האט עס געפלעגט צו זאגן פאר זיינע בחורים, ער האט דאך געפירט א ישיבה, און ער וואונטשט זיך אז ער זאל נאך זוכה זיין כאטשיג יום הקדוש ביי כל נדרי לעת כניסת היום, מרגיש צו זיין אזא מין יראה און פחד וואס ער האט דעמאלטס געהאט ווען ער איז געשטאנען נעבן דעם דברי חיים ביים דאוונענען, אזוי האט דער אונסדארפער רב פארציילט.

דאס שטימט מיט די מעשה, אז ער האט געזאגט אז א איד שטייט דארט בפניו אזוי לאנג און ס'כאפט אים נישט אן קיין יראה, האט ער אים ארויס געטראגן פון ביהמ"ד.

ועיין עוד בקובץ עץ חיים (קובץ כ"ד עמ' רע"ג) שמביא סיפורים שסיפר הגאון בעל השבט הלוי ז"ל, וכת' שם: שמעתי מהגאון ר' ישעי' פירסט ז"ל רב בווין שבעודו בבחרותו למד בישיבת הכתב סופר זמן אחד, שנה אחת קודם פטירת הכת"ס, ופ"א הלכו עם חבורה אחת לראות האיך הדברי חיים ז"ל מצאנז קם בבוקר, ועמדו שם תחת חלון אחד, ובערך בשעה שלש שמעו האיך הד"ח קם והתחיל לעשות צעקות, ואמר מודה אני ושמעו למרחוק, ועוד יותר ראו היאך שבידיו הוא מכה על ראשו כדי לזרז עצמו, וכידוע שהד"ח היה זריז עד מאד, עכ"ד.

11 ויש לציין שכבר י"ג אורות (עמ' ע"ח) מביא ג"כ סיפור זה בקיצור, ומוסיף שמני אז קיבל הערוגת הבושם על עצמו לנסוע להסתופף בצל צדיקים, ונסע לשינאווא ולבעלוא, וכמו"כ כתב בצוואתו המובא בס' הכנה דרכה שיסעו לצדיקים, עי"ש. ונסע ג"כ הרבה לסיגוט אל מרן הגה"ק הייטב לב ז"ל כידוע.

ועי' מש"כ נכדו כ"ק בעל ויחי יוסף ז"ל מפאפא בספרו עה"ת (פר' ואתחנן) וז"ל: ...ועובדא הוי אצל כ"ק אאז"ז בעל ערוגת הבושם זצ"ל דבימי חוליו התמרמר והתוודה על שהיה יכול להכיר את הגה"ק בעל דברי חיים מצאנז זצ"ל ולא הכירו, וכך אמר אאז"ז זצ"ל בהיותי בחור צעיר ולמדתי אצל הגאון מהר"ם כ"ץ זצ"ל בק"ק צעהלים נשמע שהגה"ק מצאנז בא לעיר ווין (או לעיר באדען סמוך לווין), ובאו אלי איזה בחורים ודיברו על לבי לנסוע עמהם לווין לקבל פני הגאון מצאנז, ואני הכרתי את הבחורים הללו וידעתי שאין כוונתם נכונה, וכוונתם הי' שידעו ממה ללגלג, והשבתי להם אם הי' כוונתכם לשם שמים הייתי נוסע עמכם, אבל ידעתי שאין כוונתכם לשם שמים אלא ללגלג ע"כ איני רוצה לנסוע עמכם, כך אמרתי להם אז, אבל עתה מתחרט אני על שלא נסעתי כי אם הייתי נוסע אני לא הייתי נמשך אחר כוונתם, אלא הייתי נוסע לשם שמים לקבל פני צדיק, ואם הי' עתה הגה"ק מצאנז בחיים הייתי הולך אפילו מאה פרסאות לקבל לקח מפי קדשו עכ"ד.

12 להלן העתק מספה"ק ערוגת הבושם (פר' תצוה) מביא הספד על הרה"ק משינאווא ומעיד ששבת אצלו בשב"ק.

ומכירנא ס"ת כשטייתי ווכא להיות ממסתופפים בגל קדשו אמר בשעודת ליל שבת קודש שמי' אשמר לו לומר חידושי תורה דברים נפלאים שבל אמ אשמר אשמה שמיני בנדר שאשמר לי לומר והעותי סני ברכי לומר לו רבי לא שבת אר מיי לבל נריה. והוא סשיב לי אמר שבת קודש בשעות

13 עי' בספר דברי תורה-מונקאטש (מהדו"ב אות ל"ג) שכתב וז"ל: נודע שצדיקים אמרו על הרה"ק מבארדיטשוב ז"ל שהיה לו נשמת ר"ע שהיה מניחין אותו בתפילתו בווית זו ומצאוהו בווית אחרת כדאיתא בגמ' ברכות, וכן אמרו על הגה"ק רבינו בעל הדברי חיים ז"ל, עיי"ש.

עיי' בס' נפלאים מעשיך (ה"א) שסיפר הגה"צ מבאגאד שהסתופף בצאנז שכשהרה"ק מצאנז ז"ל צעק בפסוקי דזמרה בשב"ק הפסוק 'טעמו וראו כי טוב ה'' היו מרגישין מתיקות נפלאה שאין שום בעל תאוה שבעולם יכול להשיגה.

האב איך געזאגט אזוי, ס׳איז זייער גוט אז מ׳פארט צו רבי שמעון, מ׳איז מתפלל, מ׳איז זיך משמח, אבער ס׳דארף צו זיין ״וגילו ברעדה״. ס׳איז געווארן א מצב, אז מ׳פארט אזוי עם פעלט דער פחד...[14]

רב דקהל אברכים: אבער ס׳איז דא אויך – מ׳טאר עם נישט זאגן הויעך – אז דאס גאנצע מירון איז באמת א מקום סכנה.

דער רבי איז געווען אמאל ל״ג בעומר אין מירון?

רבינו: כ׳בין געווען מיט אסאך יארן צוריק ל״ג בעומר אין מירון.

מיין טאטע ז״ל איז אמאל געווען ל״ג בעומר אין מירון, אום תשכ״ג, דעמאלטם בין איך מיטגעווען.

---

14 ולחיבת הקודש נעתיק כאן מה שהמשיך רבינו באריכות בדרשתו הנ״ל: - ״אויף ״יפשפש במעשיו״ איז דא א גירסא ״ימשמש במעשיו״, ס׳איז ידוע דער מסילת ישרים זאגט דעם חילוק, איך וויל זאגן אפאר ווערטער צו די אידן וואס זענען נישט געווען דארט מיט די כלים, זיי האבן עס נישט געהאט דארט, זיי זענען געווען דארט אבער זיי האבן נישט געהאט די כלים, בואו ונחשוב חשבונו של עולם, אן אמת׳דיגער חשבון הנפש, וועט מ׳איז געקומען אויף דעם מקום קדוש, מקום מנוחתו פונעם הייליגן תנא אין אזא געהויבענעם טאג, צי איז ער געשטיגן אין יראת ה׳ מיט הרגשי קודש צו עבודת ה׳, צו תורה און תפילה און קיום המצוות, זאל זיך יעדער איינער פרעגן, זיך אליינס פרעגן, צי איז געווען יציאתי כביאתי, צי האב איך עפעס דערגרייכט, עפעס יראת ה׳, האב איך געהאט א קבלה טובה משפר צו זיין מיינע מעשים, וועל איך האבן עפעס יראת החטא, מער יראת החטא, מער התמדה אין לימוד התורה, מער דקדוק אין קיום המצוות, בעסער מכוון צו זיין בכוונת התפילה, בעסער אכטונג צו געבן אויף די אויגן, בעסער זיך אכטונג צו געבן אויפן דיבור, שטייגן מער אין עבודת ה׳, רבי שמעון מאנט! רבי שמעון פרעגט: וויפיל יראת שמים האסטו דא באקומען, און מיט וואס פארסטו אהיים!.

מורי ורבותי! רבי שמעון האט שוועדע תביעות, שוועדע טעמות, לדאבון לבינו אונז האבן מיר נישט קיין תירוצים, אונז האבן מיר ליידער נישט וואס צו ענטפערן, און אויף דעם איז געווען דער קצף, וואס רבי שמעון זאגט: מי ביקש זאת מידכם, וואס קומט עטץ צו מיר מיט א ביאה ריקנית און אהיים פארן אזוי ווי מ׳איז אנגעקומען אן קיין שום התעלות אין יראת ה׳. די שאלה פרעגט רבי שמעון די אלע וואס זיי קומען למשכן קדשו אתרא קדישא מירון.

נאר איך וויל רעדן אפילו צו תושבי חוץ לארץ, די וואס זענען זיך צוואמען געקומען זיך פריישן אין די שמחה פון רבי שמעון׳ן מריחוק מקום אין זיין גרויסע שמחה, די השפעות קדושה פון רבי שמעון אין יראת ה׳ האט נישט קיין גרענץ, און ס׳קומט אן אין די גאנצע וועלט בזי אהער, דער תנא פרעגט אונז דא אין קרית יואל אויך, צי ס׳איז געווען וגילו ברעדה, מיט אן הוספה צו יראת שמים, אן התעלות אין לימוד התורה, און תיקון המידות, שמירת עינים, כוונת התפילה, צניעות אין מלבושים, אין ענייני השערות, וואס דער תנא רבי שמעון אין זוהר הקדוש איז זייער מחמיר, ממש ער זאגט אז ס׳ברענגט קלקולים נמרצות ח״ו, צי איז מען דעם אנדערן טאג צוריק געגאנגען צום סדר היום בבחינת מפטירין כדאתמול.

יעדער איינציגער זאל זיך מאכן א חשבון, ער זאל זיך אליינס מאכן א חשבון, אן אמת׳דיג׳ן חשבון, מ׳דארף זיך מאכן א חשבון הנפש אמיתי, ס׳איז דא אידן וואס האבן זוכה געווען און זיי זענען געפארן ביז צום מקום מנוחתו ממש, און ס׳איז דא אידן וואס האבן זיך געפרייד ט פונדערווייטנס בשמחתו, כ׳האב דערמאנט אז דער תנא רבי שמעון אין ספר הקדוש זוהר איז זייער מחמיר אין ענין פון שערות פאר פארהייראטע נשים, זייער שארפע לשונות, זייער שארף, ממש קללות ר״ל, אז מ׳איז זיך מקשר מיטן הייליגן תנא און מ׳איז נישט נזהר אז זיין שטוב זאל זיין ריין פון דעם ענין, פרעג איך אזא שאלה, מ׳האפט זוכה צו זיין אין א ברכה מכה רבי שמעון אדער דאס פארקערטע חלילה?, ווי אזוי קען מען זוכה זיין צו א ברכה פונעם הייליגן תנא, אויב זיינע ווערטער - די הייליגע דיבורים - זענען ביי אים גרינג, און ס׳מאכט נישט קיין רושם, פארוואס זאל מען נישט חושש זיין אויף דעם חרון אף וואס ס׳איז געווען, אפשר האט דער הייליגער תנא א שווער הארץ, א קפידא, ווייל מ׳איז נישט חושש צו זיינע ווערטער, לאמיר זיך מקבל זיין מ׳זאל מתקן זיין דעם ענין, און אין דעם זכות פון די קבלה טובה וועלן מיר זוכה זיין לברכה ולא לקללה, לחיים ולא למוות, לשובע ולא לרזון.

לכו ונשובה אל ה׳ כי הוא טרף וירפאנו יך ויחבשנו, לייזער מ׳האט צוגענומען מ״ה נפשות יקרות, לדעת מ״ה זה ועל מ״ה זה, יעדער בר דעת וועייסט, זיי זענען נישט אוועק פון דעם עולם בחטאם, נאר דא איז געווען א מסירת מודעה פונעם הייליגן תנא רבי שמעון פארן גאנצן ציבור, אז ס׳איז דא א שוועדערע חרון אף, און יעדער איינציגער דארף טוהן פעולות מתקן צו זיין די מעשים, לאמיר זיך מקבל זיין מיט א קבלה גמורה א בעסערונג אין די מעשים, א תיקון אין אלע ענינים, רבי שמעון האלט להלכה ׳דבר שאינו מתכוין איז מותר׳, די אחרונים זענען מסביר אז רבי שמעון האלט איך גיי בתר מחשבה, און די מחשבה איז דער עיקר, קומט אויס אז מ׳האט א קבלה טובה און א גוטע מחשבה אויפן עתיד נוצט דאס, איז דאס זייער אסאך ווערד און ס׳איז זייער חשוב.

מיט די אלע קבלות טובות די גוטע מחשבות וואס מ׳וועט זיך מקבל זיין זיך צו פארבעסערן אין אלע ענינים, וועט דער הייליגער תנא רבי שמעון זיך איבער בעטן און ער וועט זאגן סלחתי, און דורך דעם וואס מ׳וועט תשובה טוהן בלב שלם און מתקן זיין די ענינים וואס מ׳דארף מתקן זיין, וועט דער הייליגער תנא מעורר רחמי שמים זיין אויף אונז און אויף די אלע משפחות, אויף די גאנצע שטאט, און אויף גאנץ כלל ישראל, מעורר צו זיין די מידת הרחמים, און ער וועט זען ס׳זאל זיין לא ישמע עוד שוד ושבר בבית ישראל, ואך טוב וחסד ירדפנו כל הימים בכל הזמן, ביז מיר וועלן אלע זוכה זיין מקבל צו זיין פני משיח צדקינו במהרה בימינו אמן״.

רב דקהל אברכים: נאך בהייו פון רביץ ז"ל?

רבינו: יא. און דער טאטע ז"ל האט מיך מיטגענומען דעמאלטס.

רב דקהל אברכים: ס'איז נאכנישט געווען אזא גרויסער עולם אין מירון דעמאלטס.

רבינו: ס'איז שוין אויך געווען א גרויסער ציבור, לויט די דעמאלטס'דיגע מושגים.

דעמאלטס בין איך געווען מיטן טאטן ז"ל אין צפת אויף שבת, און זונטאג פארטאג'ס זענען מיר אונז געפארן קיין מירון.[15]

נאכדעם בין איך שוין געווען נאכאמאל, דאכט זיך מיר אום תשל"ה, שפעטער בין איך אויך געווען נאכאמאל אויף ל"ג בעומר.

תשל"ה בין איך שוין געווען ביינאכט אויך אין מירון, פון א טאג פריער, ערב ל"ג בעומר ביז נאכמיטאג, דעמאלטס בין איך אוועקגעפארן.

א' הנוכחים: מ'האט דארט געגעבטיגט אויך?

רבינו: נישט זיכער, ס'קען זיין איך האב דעמאלטס געגעבטיגט אין צפת, ס'איז שוין א מעשה פון אסאך יארן צוריק.

רב דקהל אברכים: אבער ס'איז זיכער נאכנישט געווען דאם וואס איז היינט דא אין מירון.

רבינו: אבער דאם אז ס'איז ברוך ה' אויסגעוואקסן א נייער דור, א ציבור אידן, טויזענטער אידן זאלן פארן קיין מירון. דאם ווייזט אויפן כמות קיעה"ר פון כלל ישראל.

א' הנוכחים: תש"נ, צי תשנ"א, איז דער רבי אויך געווען ל"ג בעומר אין מירון.

רבינו: יא, דעמאלטס בין איך געווען אויפדערנאכט ביי די הדלקה אין בני ברק (בקרב קהלתינו הק'), און בייטאג בין איך געווען אין מירון.

*

וכיבד את רבינו בברכת לחיים בגביע עם רגל

והראה רבינו את הכוס ואמר: דאם הייסט א וויזשניצער בעכער.

הרח"ש: דער מקור קומט פון אזא בעכער איז נישט ארגינעל פון ריזשין?

רבינו: יא, עם קומט פון ריזשין.[16]

דער אמרי חיים (מוויזניץ) האט אויך געהאט אזא גאלדענע בעכער, מיט אזא פיסל.

הרח"ש: ס'איז געווען מרומז צום שם הוי"ה?

רבינו: יא, אזוי זאגט מען אויפן ריזשינער בעכער, אז דער געשטעל פונעם בעכער איז געווען אויסגעשטעלט אזוי לויט דעם.[17]

15

בשנת תשכ"ג יצא רבינו לארה"ק ביום א' פרשת תזריע מצורע כ"ז ניסן, יחד עם הרבנית הצ' ע"ה ובנו הגדול כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א אשר הי' אז עלם צעיר כבן ט"ו שנים.

ביום ב' הגיע רבינו לארה"ק, ובתחילה עשה את דרכו לעיה"ק ירושלים, ובשבת הראשונה שב"ק פרשת תזריע מצורע הי' בעיה"ק ירושלים ת"ו, והשבת השני' פרשת אחרי קדושים הי' רבינו ז"ל בבני ברק.

והיות של"ג בעומר חל אז במוצאי שב"ק פרשת אמור, על כן שהה רבינו על שב"ק פרשת אמור בעיר הקודש צפת ת"ו בכדי להיות סמוך ונראה לציון המצויינת של התנא האלקי רשב"י זי"ע.

במוצש"ק ההדלקה בחצר ביהכ"נ האר"י הק' ומרן ז"ל נתכבד בהדלקה, ובשעת ההדלקה בצפת כבר היו יכולים לראות מרחוק את ההדלקה הגדולה על גג ציון הרשב"י זי"ע באת"ק מירון.

לאחמ"כ נערכה שם סעודת מלוה מלכה רבתי וסעודת הילולא. וביום ראשון פרשת בהר בחוקותי בבוקר נסע רבינו לאתרא קדישא מירון.

16

כי הרה"ק הצמח צדיק מוויזניץ ז"ל היה חתנו של הרה"ק מריזשין ז"ל, ושם נהגו להשתמש בגביע עם רגל, אך יש כמה חילוקים בהגביעים, כי הגביע של חצר ריזשין נראית כצורת תפוח עם ב' עלין ושלשה רגלים, ואילו הגביע של אדמור"י וויזניץ אינו כצורת תפוח, וכן הרגל אינו מעוטר עם עלים, ומקובל שהב' עלים והג' רגלים הם מכוונים נגד הה' אצבעות המוזכר בזוה"ק המובא להלן.

ואגב יש תמונות מהגביע של המגיד הק' ממעזריטש המצויה עד היום עם רגל, וכן בספר צבי לצדיק מובא מנהג זידטשויב לקדש בגביע עם רגל.

אך היו מקומות וחצרות הקודש כגון בבעלזא ועוד שהקפידו מאוד שלא לקדש על גביע עם רגל, ואצל חסידי צאנז שהרעישו נגד חסידי ריזשין היו אומרים בדרך צחות שצריך ליטול ידים אחרי שנוגעים ברגל...

כמו כן ידוע שרבותינו הק' ז"ל נהגו לקדש דוקא על גביע בלי רגל. ומן הראוי לציין שיש תמונה מפורסמת ממרן רביה"ק בעל הדבר"י ז"ל בשמחת שבע ברכות אצל האגון בעל החלקת יעקב ז"ל משווייץ, ורבינו נתכבד באמירת השבע ברכות בגביע עם רגל.

ס׳איז נאר א פראבלעם, ווייל דער של״ה (שער האותיות אות ק) ברענגט דאך אז מ׳זאל האלטן דעם כוס דוקא על כף היד.[18]

17

18

הנה השל״ה הק׳ (שער האותיות אות ק ד״ה והכוס) **כתב: קבלתי להניח הכוס על כף הימין, והאצבעות זקופות, וסימן ׳ואתן את הכוס על כף פרעה׳, ולא כאותן שנוהגין לאחוז הכוס בימין, דהיינו שאצבעות מקיפות את הכוס [מן הצד], ויש קצת הוכחה לזה בזוהר** (ח״א דף א ע״א) **ע״כ.**

וזה ע״פ דברי הזוה״ק (שם)**: כוס ישועות אשא דא כוס של ברכה, כוס של ברכה אצטריך למהוי על חמש אצבען ולא יתיר, כגוונא דשושנה דיתבא על חמש עלין תקיפין דוגמא דחמש אצבען, ושושנה דא איהו כוס של ברכה ע״כ.**

ודברי השל״ה הנ״ל הובאו במג״א (סימן קפג סק״ו) **בשם המקובלים שיעמיד הכוס על כף ימינו והאצבעות יהיו זקופים סביב הכוס. אולם אח״ז כתב המג״א: ומ״מ אינו מוכח כ״כ, די״ל דיקיפם באצבעותיו כדרך אחיזה.**

ובאליה זוטא (שם סק״ד) **כתב: ובשל״ה החמיר להניח הכוס על כף הימין ואצבעות זקופות, ע״כ.**

אגב, עיי׳ בשו״ת תורה לשמה (סימן כ״ט) **כתב חידוש ע״פ דברי הזוהר** (שם) **כוס של ברכה אצטריך למהוי על חמש אצבען ולא יתיר עכ״ל, ויש סוד גדול בזה, על כן עדיף טפי לתת כוס של ברכה לאדם שיש לו חמש אצבעות, ולא למי שיש לו שש אצבעות או למי שחסר לו אצבע, ע״ש.**

ובכף החיים פלאגי (סימן כה סעיף י) **מעתיק מספר זקן אהרן** (דף קמז בהגה)**: צריך ליקח כוס של ברכה בחמשה אצבעות, לפי שכוס עולה שמונים ושש, וחמשה אצבעות עולה תשעים ואחד, כמנין הוי״ה ואדנו״ת כנודע.**

ובא״ר (שם סק״ו) **הביא מתשובת בית יעקב** (סי׳ קע״ד) **שכתב כשאוחז בדופני הכוס כמו שמנהג לרוב בני אדם, הוא איסור דהוי חציצה בין היין ובין ידו, אלא יעמיד הכוס על ה׳ אצבעות, כמ״ש בכתבי האר״י** (נגיד ומצוה סדר ברכת המזון ד״ה באמרך, ובשער המצות פרשת עקב מה ע״ב) **בסוד ה׳ עליון דסחרין וכו׳ או שיאחוז באוגי כלי ע״כ** (מובא להלן)**.**

אך הא״ר כתב לדחות דבריו, שי״ל שחכמים שתיקנו מתחילה לברך אכוס הכי תיקנו שיהא היין בכוס ולא שייך בו חציצה, ועוד דהב״ח והט״ז פירשו שמותר לאחוז בדופן הכלי שמסייע כזה אין בו ממש.

רב דקהל אברכים: דער מקור איז א זוהר הק׳ (ח״א דף א ע״א).

רבינו: יא. עפ״י אריה״ק (שער המצות פ׳ עקב ועוד) איז טאקע דא וואס זאגן מ׳זאל עס האלטן נאר ׳אויף די אצבעות׳ אזוי, נישט על כף היד ממש.[19]

אבער ביי דעם כוס גייט דאס נישט, דאס כאפט מען דאך אהן מיט די אצבעות, אזוי פון די זייט.

רב דקהל אברכים: דער תניא (או״ח סי׳ קפ״ג ס״ז) ברענגט דאס אראפ (שיטת האריה״ק).

רבינו: יא, ער ברענגט דעם של״ה אויך.[20]

ובירכו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן מ׳זאל זיין געזונט בבריאות השלימות און גרוים הצלחה אויפן נייעם התמנות, דער אויבערשטער זאל העלפן יאריך ימים על ממלכתו, מ׳זאל קענען אויפטוהן מרביץ תורה זיין בטהרה פאר אידישע קינדער, מיט הרחבת הדעת און סיעתא דשמיא אהן קיין עגמת נפש.

רב דקהל אברכים: אמן, והמברך יתברך.

א׳ הנוכחים: פאר מאנסי איז עס א גרויסע פארלוסט, אויב דער רב וועט פארן אהין וואוינען.

רבינו: יא, אבער מ׳פארט דאך נאך נישט.

ונפרד רבינו בברכה: א גוטע נאכט, מ׳זאל הערן נאר בשורות טובות.

19

יש שהביאו שיטה זו בשם האריז״ל, עיין באור גדול (כלל כז, ג) **שכתב צריך שיטול הכוס של יין בימינו ׳ויאחזנו׳ בה׳ אצבעותיו של יד ימינו באופן שיהיה הכוס עומד על גב ה׳ האצבעות על גבם ממש ע״כ,**

וכ״ה בכתבי האר״י (נגיד ומצוה סדר ברכת המזון המובא לעיל) **וז״ל בשער המצות** (פרשת עקב)**: אח״כ תיטול הכוס בימינך, ותעמידנו על ה׳ אצבעותיך הימנים ממש על גביהם עכ״ל.**

וכן הביא בבאר היטב, ומשמע שמעמיד על ראשי האצבעות, וכ״כ בנזירות שמשון; ויש לעיין האם הכוונה שיהיה מונח על האצבעות, או שהכוונה שאוחזו בקצה האצבעות אבל לא שמונח מעל האצבעות.

ועי׳ בסידור היעב״ץ (התהלת הסעודה פי״ד סק״ו) **שכתב מעמידו על ה׳ אצבעות זקופות מקיפות ומחזיקות אותו, ולכאו׳ משמע שחולק על השל״ה ומפרש שאין הכוס מונחת על כף היד וה׳ אצבעות מקיפות אותה, אלא אוחזו בכוס בקצות האצבעות.**

20

עיין בשו״ע הרב (שם סק״ו) **שכתב: ויש מי שאומר שעל פי הקבלה יש להעמיד הכוס על הכף, והאצבעות תהיינה זקופות סביב הכוס, ולא לאחוז באצבעותיו. ויש אומרים להעמיד על האצבעות ממש.**

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

דינער השנתי לטובת מוסדותינו הק' במאנסי יע"א

ר"ח סיון תשפ"ו לפ"ק

ההכנה הראויה לקבלת התורה היא על ידי החזקת התורה

מיר שטייען יעצט פאר דעם יום טוב שבועות, א פאר טאג פאר'ן יום טוב פון קבלת התורה. ס'הייבט זיך אן די פרשה פון קבלת התורה אין פרשת יתרו, "ויסעו מרפידים ויבואו מדבר סיני", פארוואס האט עס געהייסן רפידים? "שרפו ידיהם מן התורה" (תנחומא פרשת בשלח), די תורה הקדושה פארציילט אונז, וועו אידן זענען געקומען, און מ'האט זיך געגרייט צו קבלת התורה, "ויסעו מרפידים", האט מען זיך אוועקגעצויגן פון רפידים, מ'האט זיך אוועקגעצויגן פון 'רפו ידיהם מן התורה', און דאס איז די הכנה צו קבלת התורה.

"**רפו** ידיהם מן התורה" - איז צוויי זאכן, 'רפו ידיהם מן התורה' מיינט מען שמירת המצוות און קיום המצוות. 'רפו ידיה"ם מן התורה' מיינט אויך החזקת התורה, דבר הניתן מיד ליד (ב"ק פד:). די תורה זאגט אונז, אז מען וויל צוגיין צו קבלת התורה, איז 'ויסעו מרפידים', מען איז אוועקגעגאנגען פון 'רפו ידיהם מן התורה', און מ'איז מחזק תורה, דאס איז די הכנה צו מתן תורה.

וועגן דעם זענען מיר זיך צוזאמען געקומען דא היינט אויף דער נאכט, ס'גייט זיין יום טוב שבועות, קבלת התורה, מיט וואס מאכט מען אן הכנה צו קבלת התורה? אז ס'קומען זיך צוזאם אידן, און מ'איז מחזק די תלמוד תורה מיט די בית רחל, די חינוך הבנים והבנות צו תורה הקדושה. איז מען מקיים דעם "ויסעו מרפידים".

דער אייבערשטער זאל העלפן אז מ'זאל קענען מקבל זיין דעם עול התורה והמצוות, מ'זאל קענען מקבל זיין יום טוב, און ס'זאל אראפקומען גרויס שפע, א שפע קודש פון הימל, עס עפנט זיך אויף די שערי שמים און פון הימל איז מען משפיע פאר אידישע קינדער שפע קודש ברוחניות און שפע קודש בגשמיות, אידן זאלן זיין געזונט, אידן זאלן האבן פרנסה, אידן זאלן געהאלפן ווערן מיט אלעם גוטן, רפואות וישועות און שידוכים, וואס אידישע קינדער דארפן, קומט אראפ א גרויס שפע. און אוודאי קומט אראפ שפע אז מ'זאל קענען לערנען, מ'זאל דאוונענען, מקיים זיין מצוות בדחילו ורחימו, מיט א חיות דקדושה, מיט א לעבעדיגקייט, ווארימע ערליכע חסיד'שע אידן, דאס איז דער יום טוב שבועות.

בשבח המוסדות במאנסי בכמות ובאיכות ובשבח חברי ההנהלה העומדים בראש

מען רעדט יעצט צו די אידן אין מאנסי, מיר קומען דא מחזק זיין אונזערע מוסדות דא אין מאנסי. צו רעדן פון די שבח פון די מוסדות איז יעדעם ווארט איבריג, דער וואס זיצט דא אין דעם זאל, יעדער איינער ווייסט און יעדער איינער זעט די שטארקע הצלחה פון די מוסדות, מ'זעט די הצלחה בכמות און מ'זעט די הצלחה באיכות. מ'קען זאגן, זעלטן א מוסד וואס זאל וואקסן בכמות ווי דער מוסד איז געוואקסן אין די אלע יארן - פון וועו מ'האט עס געגרינדעט -

יעדעם יאר, היינט שטייט עס אלס איינע פון די שענסטע און גרעסטע מוסדות דא אין מאנסי אין כמות.

אבער אין איכות איז עס אויך, מ׳לייגט אריין געוואלדיגע כוחות סיי אין חינוך הבנים און סיי אין חינוך הבנות, און מ׳שטעלט אויף לעכטיגע אידישע דורות. די תלמידים זענען עדות אויף דעם מוסד, וועו מ׳גייט ארויס פון די תלמוד תורה גייט מען אריין אין די ישיבות, אין ישיבה קטנה - ס׳איז דא צוויי - און אין די ישיבה גדולה זעט מען נאכדעם די פירות פון מאנסי וואס שטעלן זיך אהער, זיי זענען לשם ולתפארת, חשוב׳ע בחורים קומען אריין, בחורים וואס האבן זיך געווייקט אין תורה, געלערנט תורה בהתמדה, געשטיגן אין תורה ויראת שמים, אין מעלות ומדות טובות.

ס׳איז דא א געוואלדיגע כח פון די הנהלה. די הנהלה לייגט אריין געוואלדיגע כוחות, די אלע מרביצי תורה, און דער רב שליט״א בראשם לייגן אריין געוואלדיגע כוחות אויף אלעמען, פון קליין ביז גרויס, די מלמדים, אנגעהויבן פון די קליינע קינדער ביז די גרויסע, און די גרויסע יונגלעך וואס מען לערנט און מען פארהערט זיך. און דאס זעלבע מיט חינוך הבנות, מ׳פרובירט צו זיין אויפ׳ן ערליכסטן און שענסטן אופן וואס קען נאר זיין. אזוי ווי **דער פעטער ז״ל** דער מייסד פון די מוסד האט געלערנט, און **דער טאטע ז״ל** האט אונז אלעמאל געלערנט מ׳זאל זען דאס ממשיך צו זיין, דא אין מאנסי איז מען דאס ממשיך ברוך ה׳ אויף א שיינעם אופן.

און אוודאי, יעדער טראכט אריין, פארשטייט מען, דאס קאסט געוואלדיגע גרויסע הוצאות, און אידן קומען זיך צוזאם מחזק צו זיין די מוסדות. דארף מען ארויסברענגען די שבח פון די הנהלה גשמי און פון די הנהלה רוחני. זיי טוען אלע אן עבודת הקודש, א שוועדע ארבעט, און ברוך ה׳ די פירות זעט זיך אן.

כל יחיד ויחיד מאנשי שלומינו יש לו להיות שותף בבנין בניני המוסדות

מ׳קומט קיין מאנסי און מ׳זעט, ס׳בויעט זיך בנינים מפוארים, נייע בנינים, ס׳איז אלץ דא נייע בתי מדרשים דא אין די שטאט אין די פארשידענע געגנטער, מ׳וואוינט דא אין מאנסי צושפרייט, איז דא נייע בתי מדרשים. ס׳איז דא נייע בנינים פאר די תלמוד תורה, נייע בנינים פאר די בית חינוך לבנות די בית רחל, און אויך פאר די ישיבה בויעט זיך נייע בנינים, און מ׳וועט נישט פארטיג, וועו מ׳ענדיגט איז בנין הייבט מען שוין אן צו בויען א צווייטע בנין, מ׳ענדיגט די צווייטע דארף מען שוין בויען א פרישע בנין.

ס׳איז א געוואלדיגע אחריות פאר די תושבי מאנסי אנשי שלומינו, מ׳זאל וויסן, אמת טאקע ס׳איז דא נדבנים חשובים וואס לאזן זיך קאסטן געוואלדיגע גרויסע געלטער פאר די בנינים, אבער דאס מיינט נישט אז יענער צאלט אויס דעם גאנצן בנין, יענער געבט א גרויס חלק פונעם בנין. אזוי אז אויסער וואס מ׳צאלט שכר לימוד, און אויסער וואס מ׳גיעט דינער געלט, דארף מען וויסן אז מ׳דארף האבן א חלק אין בנין, ״איך וויל האבן א חלק אין דעם וואס ס׳בויעט זיך די בנינים״, יעדער יחיד דארף זען ״איך וויל האבן א חלק אין דעם בנין״.

המוסדות במאנסי ככל המקומות הנם בדרך הסלולה מאבותינו ורבוה״ק נגב״מ בלי שום שינוי

די הייליגע מוסדות דא, די מוסדות החינוך, זענען א בית חינוך לבנים ולבנות אויף דעם וועג וואס דער פעטער ז״ל האט אונז געלערנט, און דער טאטע ז״ל האט ממשיך געווען מדרך צו זיין, ארויסצוגעבן ערליכע אידישע דורות חסידישע אידן. דער חינוך זאל זיין אויפ׳ן העכסטן און אויפ׳ן שענסטן אופן, און אויפ׳ן בעסטן אופן וואס ס׳קען נאר זיין. ס׳זאל זיין אויפ׳ן דרך וואס מ׳האט געזען די אלע יארן, אזוי ווי ס׳איז געווען אין דער אלטער היים, געווייקטע חסיד׳ישע ערליכע אידן, וואס האבן זיך מוסר נפש געווען אויף יעדער דבר קטן וגדול, זיך געהאלטן אויף דעם וועג ווי אבותינו און אבות אבותינו האבן זיך געפירט. און אויף דעם וועג דארף זיך פירן דער מוסד דא אין מאנסי, אזוי ווי איבעראל.

מאנסי איז א גרויסע שטאט, מאנסי איז א שטאט ״רבתי עם״, ״רבתי בדעות״, פארשידנארטיג. ס׳איז זעלטן דא א שטאט אזוי ווי מאנסי וואס ס׳זאל זיין אזוי פיל מיני סארט אידן, פון אלע מיני סארט אידן, פון עכט ערליכע חשוב׳ע מסירות נפש׳דיגע אידן, ביז צו קלים וריקים, און אלעס וואוינט אין איין געגנט, און ס׳קען זיין שכנים אויך. מאנסי איז געבענטשט מיט אזא מין זאך.

אונז דארף מען זען צו פירן אונזער מוסד, ס׳זאל זיין אזוי ווי א סאטמארער מוסד דארף זיך צו פירן, אויף די דרגא אזוי ווי אלע אנדערע מוסדות. מאנסי דארף נישט זיין הינטערשטעליג פון קרית יואל קיין ׳כי הוא זה׳. ס׳טאר נישט זיין, און ס׳דארף זיין אייניג.

הבתי חינוך הנם אך ורק להורים שרוצים לחנך ע"ד המסורה וחברי ההנהלה ישגיחו על כך בעינא פקיחא

ס'איז דא א געוואלדיגע זאך, אז מען האלט אביסל חשבון וועד ס'קומט אריין אין מוסד. ס'קומען צו גיין דא קיין מאנסי תושבים פון פארשידענע מקומות, ווייל מאנסי איז א שטאט וואו ס'איז דא א גרויסע אימיגראציע, דא קומט אריין אסאך תושבים, יעדער זוכט א מוסד, און ער טראגט זיך אן, איך וויל שיקן אין א סאטמארער מוסד, אין אונזער מוסד.

מ'הייבט זיך אן נאכצופרעגן, "וואס ביסטו? וואסערע שייכות האסטו מיט סאטמאר?" איינער זאגט, "איך בין אליינס א סאטמארער תלמיד". דער צווייטער זאגט, "ניין, איך בין נישט קיין סאטמארער תלמיד, מיין טאטע איז געווען א סאטמארער תלמיד". א דריטער וועט שוין זאגן, "מיין טאטע אוך נישט, אבער מיין זיידע איז געווען". און דער פערטער וועט זאגן, "מיין עלטער זיידע איז געפארן קיין סאטמאר", ממילא, פילט ער זיך, איך בין א מחותן דא צו דעם מוסד, און דער מוסד דארף זיך צושטעלן צו מיר, מוז אריינגעמען מיין קינד, צי מיין יונגל, צי מיין מיידל, וויל איך זאג איך בין א סאטמארער.

און דאס וויל איך ארויסברענגען: **נישט יעדער איינער וואס ערקלערט זיך "איך בין א סאטמארער" איז א סאטמארער. ער איז סאטמאר געוויגט, ער האט א שייכות נאנט צו סאטמאר, אביסל נאנט צו סאטמאר. איז עס איינער וואס וויל זיך צושטעלן און זאגן מיין שטוב פירט זיך אזוי ווי א סאטמארער שטוב, מיין שטוב איז א סאטמארער שטוב, ממילא קען איך מיך איינגלידערן און ווערן א סאטמארער, נו, אזא איינער, אז ער איז טאקע אזוי, זיין הנהגה איז אזוי ווי אונז פאדער מיר פון אונזערע חברי קהלתינו, דער קען האבן א צוטריט צו אונזערע מוסדות, מ'זאל אריינעמען זיין קינד.**

טאמער אבער איינער פירט זיך נישט אזוי אויף, זאגט מען אים, דו ביסט אן אפשטאמיגער פון סאטמארער חסידים, און מיט דעם בלייבסטו, אונזער מוסד האט נישט קיין שום שעבוד אריינצונעמען זיינס א קינד. און איך וויל זאגן, פאר די וואס זיי האבן שוין די קינדער אין מוסד, אז אונז פאדערן ארויף יעדן איינציגע טאטע, אלע עלטערן וואס זיי האבן די קינדער אין מוסד, זיי דארפן וויסן אז זיי דארפן זיך צושטעלן, און זיי דארפן זיך פירן אזוי וויי עלטערן פון קינדער פון א סאטמארער מוסד. דער סאטמארער מוסד געבט א חינוך, און לאמיר עס אנרופן 'א סאטמארער חינוך', סיי חינוך הבנים און סיי חינוך הבנות. אויב די עלטערן אין שטוב פירן זיך אויך אויף דעם וועג, זיי געבן אויך אין שטוב א חינוך פאר זייערע קינדער, א סאטמארער חינוך, דעמאלטס פאסן זיי זיך אריין אין מוסד, און זייערע קינדער קענען לערנען אין מוסד.

טאמער די עלטערן אין שטוב זענען שוין אביסל אויפגעקלערט און זיי פארשטייען שוין וויאזוי מען זאל מחנך זיינן זייערע קינדער לויט זייער גוסטע, לויט זייער אויפפאסונג וואס הייסט חסיד'יש, ער פארשטייט וואס הייסט חסיד'יש. און ער פארשטייט אז ער וויל זיינע קינדער זאל לערנען ביי אונז אין מוסד, דאס גייט נישט אזוי, אויב ער געבט זיין חינוך אין שטוב, א אנדערע סארט חינוך וויי א סאטמארער חינוך, האט ער נישט קיין פלאץ ביי אונז אין מוסד. און איך וויל אויפפאדערן די הנהלה, זיי זאלן האלטן אן אויג, אז אזא שטוב וואס פירט זיך נישט לויט די פארשריפטן, לויט וויי אונז וויל מיר אז א שטוב זאל זיך פירן, זאל ער מוחל זיין זיך זוכן א בית חינוך פאר זיינע קינדער זיינס גלייכן, וויאזוי ער איז. אונזער בית חינוך איז נישט באחריות צוהאלטן קינדער וויל ער ערקלערט זיך אז ער איז א סאטמארער, אויב ער איז נישט קיין סאטמארער.

כל אחד מאנ"ש צריך להתפלל בבתי מדרשינו דייקא ובלא זה אין המוסד אחראי לקבל יוצ"ח

די מוסדות איז א בית חינוך פאר חברי קהילתנו הקדושה, וואס מיר האבן געשמועסט וואס הייסט חברי קהילתנו, וואס ער פירט זיך אזוי ווי די קהלה פאדערט. מתפללי בתי מדרשינו, וואס דאוונען אין אונזערע בתי מדרשים. אונז האב מיר בתי מדרשים אין פארשידענע מקומות דא אין שטאט, פאר די וואס זיי וואוינען וויט

פונעם צענטראלן בית המדרש, אז זיי זאלן אויך שבת האבן א סאטמארער בית המדרש וואו מען זאל קענען דאוונענען. וואר ס׳וואוינט ווייט און ער קען נישט קומען שבת דא צום צענטראלן בית המדרש, איז דא זייטיגע בתי מדרשים האבן מיר געשמועסט. **אבער אינדערוואכן פארמאגן דאך א גרויסער ציבור קארס ווי מען קען פארן, אינדערוואכן זאל מען זען צו קומען דאוונענען אין אונזער בית המדרש.**

אויב דו ווילסט זיין א טאטע פון א קינד וואס לערנט ביי אונז אין מוסד, דארפסטו האבן א קשר מיט׳ן צענטראלן בית המדרש. אויב נישט שבת און נישט אין די וואכן, דעמאלטס ביסטו נישט קיין חבר קהילתנו הקדושה, נישט קיין מתפלל פון איינע פון אונזערע בתי מדרשים, איז דער מוסד נישט פארענטוואָרטליך אריינצונעמען דיינס א קינד. ווייל דו ביסט נישט קיין סאטמארער, אויב דו דאוונענסט נישט אין סאטמארער בית המדרש.

חיוב התבדלות מדרכי הרחוב בצניעות ובהתנהגות

אז דאס ווייב גייט אנגעטון צניעות׳דיג אזויווי מען פאדערט אין אונזער קהילה - דער רב דא איז דאס מעורר - האט זיין קינד א פלאץ ביי אונז אין מוסד. אויב מ׳גייט נישט אנגעטון אזויווי ס׳דארף צו זיין, זי גייט מיט א לאנגע שייטל, און יעדער איינער ווייסט וואס הייסט א לאנגע שייטל, אז זי גייט מיט א לאנגע שייטל, איז פאסנד צו זיין א מאמע פון א תלמיד ביי אונז אין מוסד?

ס׳איז דא אסאך מוסדות דא אין מאנסי, און זיי זענען מתיר צו גיין מיט לאנגע שייטלעך. מ׳קען שיקן דיין קינד דארט אהין. ביי אונז אין מוסד דארף מען וויסן אז ס׳איז דא געוויסע זאכן וואס מ׳איז געצוימט. מ׳קען נישט אלעס טון, מ׳קען נישט אלעס טון וואס מאנסי׳ער מענטשן טוען. און ס׳דארף זיין התבדלות, אפגעשיידט נישט נאר פון די גוי׳אישע גאס, נאר אויך פון די אידישע גאס, וואס איז אביסל נידריגער, אביסל שוואכער, דארף פון זיי אויך זיי התבדלות, אונז דארף מיר פירן די שטיבער אויף א געהויבענעם אופן, צו זיין ערליכע, הייליגע אידישע הייזער, תורה, עבודה, און גמילות חסדים, מיט יראת שמים און צניעות, און צניעות איז דאס וואס מ׳האט אונז געלערנט, דאס מיינט דרך הצניעות.

ברכת קודש ודברי הכנה ליו״ט שבועות

דער אייבערשטער זאל העלפן מיר זאלן מצליח זיין, כ׳וויל וואונטשן פאר די אלע עלטערן גרויס הצלחה, און מ׳זאל האבן פרנסה בהרחבה גדולה, מ׳זאל קענען מחנך זיין זייערע קינדער צו תורה און יראת שמים, מדות טובות און צניעות, צו ערליכקייט, צו יראת שמים.

ס׳קומט דער יום טוב שבועות, און מען דארף דערמאנען אז ס׳איז שוין א פאר יאר וואס אונז האב מיר איינגעפירט א מנהג טוב, און דער מנהג טוב האט זיך צעשפרייט אין אסאך קהילות אין אסאך בתי מדרשים, דעם צווייטן טאג יום טוב שבועות צו לערנען צוויי שעה פארן דאוונענען, ס׳זאל זיין זמן מתן תורתינו. דארף מען זען מ׳זאל זיך צוזאמקומען ברבים אין די בתי מדרשים און לערנען צוויי שעה, מען זאל וויסן אז דער יום טוב שבועות איז קבלת התורה, דער יום טוב איז לימוד התורה, מ׳לערנט תורה, דאס איז דער יום טוב שבועות. און דאס קען מען נאר אז מ׳לערנט טאקע. איז פארן דאוונענען, זאל מען לערנען צוויי שעה פארן דאוונענען.

און אלס הכנה צום היליגן יום טוב, האבן מיר קובע געווען דעם ספר הקדוש "בני יששכר", היילגע דיבורי הקודש, מ׳האט ארויסגעגעבן אזא קונטרס וואס איז דבר השוה לכל נפש, יעדער אינציגער איד קען לערנען יעדן טאג א שטיקל, און מיט דעם זאל מען זיך צוגרייטן צום יום טוב בהכנה דרבה ברוחניות. דער אייבערשטער זאל העלפן מ׳זאל קענען מקבל זיין דעם יום טוב באנפין נהירין מיט שמחה, מיט א געהויבנקייט. דער אייבערשטער זאל העלפן, יעדער אינער זאל זיין געזונט בבריאות השלימות, מיט נחת ושמחה, זען נחת ביי די קינדער, ביי די אייניקלעך דורות ישרים ומבורכים, ביז דער אייבערשטער וועט העלפן מיר וועלן זאל זוכה זיין מקבל זיין פני משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

ברוכים הבאים לפודיום

מגורים יוקרתיים בלב ליבה של ברוקלין

החל מ-$800K

דירות חדשות ומרווחות עם מרפסות פרטיות

מיקום מרכזי ונגישות מעולה

קרוב לתחבורה ציבורית, בתי ספר, פארקים ומרכזי קניות

718.362.1404 #8 מגורים • משרדים • מסחר

podium.nyc